

Gud versus Darwin

Intelligent Design – en misjonsstrategi?

Kristin Henriette Hess Gustavsen

Masteroppgave i Religionshistorie
Institutt for kulturstudier og orientalske språk.
Det humanistiske fakultet.
UNIVERSITETET I OSLO

Vår 2011

Gud versus Darwin

Intelligent Design – en misjonsstrategi?

Min fader var en abekat
med hale naturligviis,
med fire hænder, som godt tog fat
og nu vilde være i pris.
Mest føler jeg tabet af halen,
det tyder på slægtens dalen:
dog den forvisning jeg har,
jeg ligner endnu min far.

-En naturforskers stamtavle

C. Hogstrup, 1872.

© Kristin Henriette Hess Gustavsen

2011

Gud versus Darwin

Kristin Henriette Hess Gustavsen

<http://www.duo.uio.no/>

Trykk: Reprosentralen, Universitetet i Oslo

Sammendrag

I denne oppgaven har jeg undersøkt hvordan intelligent design-teorien benyttes av kristenkonserverne som misjonsstrategi. Jeg har tatt utgangspunkt i Discovery Institutes litteratur og *The Wedge Document*, og sett dette i sammenheng med den Dansk-Norske skapelsesforeningen Origo. Jeg har også sett *The Wedge Document* og Origos argumentasjon i lys av en konservativ misjonslære. Oppgaven er delt i fire deler: *Vitenskapshistorie*; *Kreasjonisme og intelligent design*; *Vår tids åndskamp*; og *Intelligent design – en misjonsstrategi*. Konservativ kristne har siden publikasjonen av *Om artenes opprinnelse* forsøkt å argumentere mot darwinismen, og hevder at vitenskapelige data bør tolkes mer i tråd med Bibelen, slik at vitenskapen dermed får et sant utgangspunkt. En må rett og slett ta på seg et sett bibel-briller for å komme fram til sannheten som må være i tråd med Guds skrevne ord. Intelligent designbevegelsen hevder at de vitenskapelige dataene må sees i lys av en skapende intelligens og innebygd programmering, ikke tilfeldige mutasjoner. Ved å erstatte evolusjonsteorien med intelligent design håper designbevegelsen å innføre forestillingen om Guds inngripen, både i naturen og i menneskers liv. Ved å endre naturvitenskapen håper designbevegelsen å kunne endre tankesettet i hele akademien, og slik gjeninnføre Guds autoritet i det øvrige samfunnet.

Forord

Jeg vil gjerne takke min veileder Sigurd Hjelde for hans tålmodighet og oppmuntring. Jeg vil også takke familie og venner som har støttet meg gjennom denne prosessen og gitt meg motivasjon til å fortsette. Spesielt vil jeg takke brødrene mine og svigermor for dugnadsjobben de la ned i korrekturlesningen og struktureringen av oppgaven i innspurten, og mine foreldre for all økonomisk og moralsk støtte gjennom hele prosessen. Videre vil jeg takke Peder A. Tyvand og andre i Origo Norge for invitasjoner til arrangementer og bidrag til denne oppgaven. Sist men ikke minst tusen takk til Åmund, som har bistått med nye innfallsvinkler og trøstende ord når det har røynt på som verst.

Innholdsfortegnelse

1	Innledning	11
1.1.1	Problemstilling	14
1.1.2	Disposisjon	14
1.1.3	Religionsdefinisjon og begrepsavklaring	16
1.1.4	Kildemateriale	17
1.2	Metode	20
1.2.1	Sammenligning som metode.	20
2	Teori og historisk bakgrunn.....	23
2.1	Sekularisering og religion.....	24
2.1.1	Årsaker til sekularisering	25
2.1.2	Vitenskap og sekularisering	27
2.2	Kritikk av sekulariseringsteorien.....	28
2.2.1	Kristenfundamentalismens framvekst	30
2.2.2	Evolusjonsteorien i skolen	32
2.2.3	“Det nye kristne høyre”	33
2.2.4	Fundamentalismen går inn i politikken.....	34
2.2.5	En fundamentalistisk krigsærklæring.....	35
2.3	Missiologi	37
2.3.1	Misjon i et sekularisert samfunn	38
2.3.2	Misjonsstrategi	43
2.4	Sammendrag	46
3	Plan eller tilfeldighet?	49
3.1	Naturfilosofien i antikken.....	51
3.1.1	Skapelsestanken i senantikken og middelalderen	55
3.2	Framveksten av naturvitenskapen	56
3.2.1	<i>Geo</i> eller <i>helio</i> i sentrum.	57
3.2.2	Utvikling og framskritt.....	58
3.3	Sammendrag	60
4	Kreasjonisme og Intelligent design.....	61
4.1	Kreasjonistiske skapelsesmodeller	62
4.1.1	I begynnelsen.....	62
4.1.2	Den moderne ungjord-kreasjonismen	64

4.1.3	Gammel jord-kreasjonisme.	65
4.2	Intelligent design	67
4.2.1	Designteorien	68
4.3	Sammenligning.	72
4.4	Origo og intelligent design.	73
4.4.1	Intelligent kreasjonisme	74
4.4.2	Origo og syndeflommen.	77
4.4.3	Origo og mennesket	78
4.4.4	Bibelen, Origo og vitenskapen	79
4.5	Sammendrag	79
5	“Vår tids åndskamp”	83
5.1	Scopes “monkey”-trial.....	84
5.2	Åndskampen i Norge	86
5.2.1	Darwin-debatt.....	86
5.2.2	Darwin-debatt i Videnskaps-Selskabet i Christiania.....	88
5.2.3	Den filosofiske debatten.....	89
5.2.4	Den naturvitenskapelige debatten	93
5.2.5	“Menneskesynet i den nye troen”.....	94
5.2.6	Den norske “apeprosessen”	97
5.3	Sammendrag	99
6	Intelligent design – en misjonsstrategi?	101
6.1	Discovery Institute.....	102
6.2	Kilestrategien.....	104
6.2.1	Origo Norge.....	109
6.2.2	Origo som apologetisk ressurs og Tyvands elengtikk.....	111
6.3	Sammendrag	117
7	Avslutning og konklusjon	119
8	Litteraturliste.....	123
9	Vedlegg	133
9.1.1	The Wedge Strategy	133
9.1.2	TV-debatt med Peder A Tyvand og Dag O. Hessen, Oslo 13. januar 2010.....	141

1 Innledning

15 oktober 2007, skriver Vårt Land på sin nettside at Europarådet vil ha kreasjonisme ut av naturfagsundervisningen i de europeiske skolene.¹ Kristne lobbygrupper i Brussel frykter at religionen [kristendommen] blir skviset helt ut av skoleverket, skriver avisen, fordi Europarådet har engasjert seg i debatten mellom vitenskap og tro. I følge Vårt Land mener Europarådet at intelligent design ikke hører hjemme i naturfagene, og advarer mot konsekvensene ved å utydeliggjøre skillet mellom religion og vitenskap i skolen og at vitenskapens oppgave ikke er å forklare ”hvorfors ting er som de er”, men ”hvordan de fungerer”. Rådet mener hovedproblemet er at kreasjonismens tilhengere er på frammarsj i Europa gjennom teorien om intelligent design. Intelligent design avviser ikke evolusjonen like tydelig som den bokstavtro bibelske forståelsen av at verden ble *skapt* på seks dager, men mener like fullt at Gud har hatt en finger med i spillet. På denne måten forsøker intelligent design, på et mer subtilt vis, å framstille sin tilnærming som vitenskapelig. Og det er her faren ligger, slår rådet fast.

Striden mellom religion og vitenskap er gammel og i løpet av de siste fem hundre år har det vært mange debatter mellom vitenskapsmenn og kirkens menn. Opplysningstiden avdekket ny kunnskap som ikke passet med det gamle synet om at jorden var *skapt* av Gud for om lag 6000 år siden. Dette førte ikke bare til en svekkelse av religiøse stemmer innenfor vitenskapen, men førte til slutt til et brudd mellom religion og vitenskap. Gud hørte hjemme i kirken og i teologien, og ikke i vitenskapen.

Vårt land skriver videre at Europarådets hensikt ikke er å stille spørsmål ved, eller bekjempe en spesiell trosretning, men at det vil hindre at skillet mellom tro og vitenskap utviskes. [...] Vitenskap og tro må eksistere side ved side, og det er ikke et spørsmål om å motsette seg troen, hevder rådet, men det er nødvendig å forhindre at troen motsetter seg vitenskapen, står det i resolusjonen.²

I en mer kristenkonserverativ tankegang er et slikt skille mellom vitenskap og tro unaturlig. Gud griper inn i hele skaperverket og derfor kan han ikke holdes utenfor vitenskapen. I Norge er organisasjonen Origo aktive i arbeidet med å forene vitenskap

¹ Vårt Land. 2007. *Advarer skoler mot nykreasjonisme* og Det Europeiske Råds pressemelding nr 656(2007)

² Vårt Land. 2007. *Advarer skoler mot nykreasjonisme*

og tro. Origo beskriver seg selv som en skapelsesforening og består av flere kristne akademikere med interesse for forholdet mellom tro og vitenskap. Origo fastholder at vitenskapen underbygger det grunnleggende skapelsessynspunkt minst like godt som evolusjonsteorien. Høsten 2008 kom det fram at organisasjonen Origo hadde kjøpt domenet www.darwin2009.no³, et domene Universitetet i Oslo mfl. ønsket å benytte under sin feiring av Darwins 200-års jubileum i 2009⁴. I stedet for å komme inn på en side tilegnet feiringen av Darwin, kom man inn på en evolusjonskritisk side der skapelsen stilles opp som motvekt til evolusjonsteorien. På sine hjemmesider www.origonorge.no, skriver de at det er en utbredt misforståelse at det alltid er en konflikt mellom vitenskap og tro, at disse nærmest er motsetninger.⁵

I løpet av de siste 30 årene har flere amerikanske forskere gjort seg til talsmenn for intelligent design-hypotesen. Discovery Institute, instituttet som grunnla intelligent designteorien, mener at den er et fullverdig alternativ til evolusjonsteorien og at sentrale momenter i evolusjonsteorien er feil. De hevder at det finnes prosesser i naturen helt ned på cellenivå som er for komplekse til at de kan ha blitt til ved en ren tilfeldighet slik darwinismens tilhengere hevder. De hevder også å kunne se designerens signatur i DNA- og RNA-molekylene. Dette kan bare forklares hvis en inkluderer en designers planmessige inngripen i de naturlige prosessene. De setter seg imidlertid ikke fore å skulle definere hvem designeren er. Designeren kan være hvilken som helst guddom, til og med annet intelligent liv fra verdensrommet. Derfor bindes ikke designhypotesen til kristendommen alene, men kan inkorporeres i alle religioner.

Men på tross av sterk motstand fra både rettsvesen og vitenskapelige kretser i USA, har designteorien spredt seg til flere land i Europa, også til Norge. I en artikkel publisert i juni 2009 i *Aftenposten Innsikt*, skriver Grete Gaulin at Europa har blitt en ny misjonsmark fordi domstolene er i ferd med å knekke bevegelsen i USA (Gaulin 2009:74). Selv om designbevegelsen fortsatt må sies å ha liten innflytelse i Europa, kjemper de fortsatt en kamp for å bli hørt. Over hele kontinentet har høyskoler og universiteter mottatt artikler og bøker med såkalt anti-darwinistisk innhold fra både kristne og muslimske grupperinger. Og oppmerksomheten rundt designbevegelsen nådde nye høyder da forlaget Global Publishing i Istanbul sendte ut det omfattende

³ Høyland, Klaus. Nils Chr Stenseth. 2008. *Darwin-domene kapret*.

⁴ Tyvand, Peder. 2008. *Har darwinistene monopol på livet?*

⁵ Hvem er vi? OrigoNorge.no

verket om skapelsen, *Atlas of Creation*⁶, til flere utdanningsinstitusjoner i blant annet Frankrike. Det var denne handlingen som til slutt fikk Europarådets medlemmer på banen. I resolusjonen som er nevnt ovenfor, slo rådet fast at intelligent design er en trussel mot menneskerettighetene og at det kreasjonistiske budskapet ikke kan karakteriseres som annet enn en forvridd tolkning av vitenskap (Gaulin 2009:75).

Tilhengere hevder selv at intelligent designteorien er et filosofisk argument, som føyer seg inn i en lang rekke filosofiske diskusjoner. Som har befattet seg med metafysikk og de grunnleggende spørsmålene om himmelen, jordens og menneskenes opprinnelse, og om spørsmålet om skaperverket er planmessig eller tilfeldig innrettet. Forskere som støtter designteorien hevder selv at har de funnet empiriske data som støtter opp om designargumentet, og derfor må Gudshypotesen re-introderes i vitenskapen. Kritikere hevder på sin side at intelligent designteorien føyer seg inn i en lang rekke av både konservative og fundamentalistiske angrep på vitenskapen. Som er ment å svekke materialismens ledende stilling og i tillegg gjeninnføre troen på Gud som Skaper og opprettholder.

I følge en undersøkelse utført av New Scientist i 2006 avviser nesten 20% av den norske befolkningen darwinismens forklaringsmodell (Gaulin:2009:75). NRK.no skrev på sine sider 13. mars 2008 at 1 av 10 ikke tror at livet på jorda har utviklet seg gjennom evolusjon. Allikevel er ikke mer enn 59% overbevist om at alt liv vi ser i dag er blitt til gjennom en gradvis og tilfeldig prosess.⁷ Sett i lys av dette, kan en derfor anta at det finnes en åpenhet i samfunnet for designhypotesens tanke om en planmessig innretning av naturen.

I Norge, som i resten av Europa, har den bibelske skapelsesberetningen alltid hatt en plass i undervisningen og i den moderne tid har denne plassen vært innenfor religionsundervisningen, ikke i naturfagestimen. Men Intelligent designbevegelsen konsentrerer seg ikke om de metafysiske forholdene mellom Gud og natur. Den hevder å være en viktig del av naturvitenskapens fagområde, og vil derfor også hevde sin rettmessige plass i naturfagsundervisningen (Gaulin 2009:75).

⁶ Creation Atlas er et samarbeidsprosjekt mellom kristne og muslimske fundamentalister, og har til hensikt å undergrave evolusjonsteoriens faglige stilling, samt påpeke dens demoraliserende påvirkning av det Europeiske samfunnet.

⁷ Veløy, Chris. 2008. *1 av 10 tror ikke på evolusjonen*.

1.1.1 Problemstilling

På bakgrunn av Europarådets rapport om intelligent design-teorien er det derfor interessant å belyse spørsmålet om intelligent design er kreasjonisme, og dermed også en religiøs teori. Dette er interessant fordi, som religionssosiologen Meredith McGuire påpeker, det kan finnes gode grunner til å undersøke om tilsynelatende ikke-religiøse organisasjoner faktisk kan karakteriseres som religiøse (McGuire 1998:13).

Det er også interessant å belyse hvordan intelligent design benyttes av kristenfundamentalister i forsøket på å reintrodusere Gudshypotesen i vitenskapen, og i denne sammenhengen er det relevant å undersøke om, og i så fall hvordan, intelligent design-teorien benyttes som en misjonsstrategi i det sekulariserte Vesten. Hovedproblemstillingen i denne avhandlingen blir da som følger:

Intelligent design-bevegelsen hevder at designteorien er et gyldig filosofisk argument som føyer seg inn i rekken av historisk-filosofiske diskusjoner som handler om hvorvidt verden er tilfeldig eller planmessig innrettet, men hvorfor og hvordan brukes designteorien som misjonsstrategi?

Siden designbevegelsen hevder at teorien har en filosofisk forankring er det derfor viktig å undersøke hva denne teoriens filosofiske forankring er. Videre vil det også være sentralt å se hvordan intelligent design skiller seg fra kreasjonisme, og hvordan kristenfundamentalister benytter seg av intelligent design-teorien i den pågående diskusjonen om hvorvidt verden er planmessig eller tilfeldig innrettet. Ved å ta utgangspunkt i den dansk-norske organisasjonen Origo, vil jeg derfor undersøke på hvilken måte denne organisasjonen bruker teorien om intelligent design som en slags strategi for misjonering, i sin streben etter å bringe Gud tilbake inn i vitenskapen.

1.1.2 Disposisjon

I det følgende kapittelet vil jeg først presentere sekulariseringsparadigmet og missiologien, som sammen danner det teoretiske grunnlaget for besvarelsen. Jeg

har i tillegg valgt å gi en kort presentasjon av framveksten av fundamentalisme, med vekt på dens møte med det moderne samfunnet. I den sammenheng har jeg valgt å gi en kort redegjørelse for en av kreasjonismens fremste talsmenn, Ken Ham, og hans fremstilling av det moderne samfunnet. Dette har jeg valgt å gjøre for å gi en bredere fremstilling av den fundamentalistiske/kreasjonistiske fremstillingen av det sekulariserte Vesten.

I kapittel 3 jeg valgt å gi en kort redegjørelse for vitenskapshistorien, med vekt på Discovery Institutes framstilling av designdebatten. Dette valget har jeg gjort for å forsøke å vise at uenigheten om naturen er planmessig eller tilfeldig innrettet ikke er en diskusjon av ny dato, men en diskusjon som kan føres helt tilbake til de greske naturfilosofene. Jeg vil forsøke å trekke en linje fra naturfilosofene, via middelalderen til opplysningstiden. Deretter har jeg, i kapittel 4, valgt å presentere argumentasjonen innenfor både ung- og gammeljord-kreasjonisme og teorien om intelligent design. Også intelligent design kan deles opp i to kategorier, noe jeg vil komme tilbake til i dette kapittelet. Ved siden av presentasjonen av de ulike teoriene vil jeg også sammenligne intelligent design og kreasjonisme for å kartlegge likheter og forskjeller mellom kreasjonismeteoriene og teoriene om intelligent design.

I kapittel 5 vil jeg presentere hvordan den moderne diskusjonen mellom kristendommen og vitenskap har fortont seg etter Darwins publisering av *Om artenes opprinnelse*. Dette har jeg valgt å gjøre for å sette oppgaven inn i en historisk sammenheng. Motstanden til både vitenskapen generelt og evolusjonsteorien spesielt, finnes stort sett i de fundamentalistiske og evangelikale retningene innenfor den Luthersk-evangeliske kristendommen. Derfor vil kristendommen i denne sammenhengen bety nettopp disse retningene. Der andre kristne retninger blir presentert, vil dette komme tydelig fram i teksten. Kapittel 5 vil også handle om det historiske grunnlaget for hovedspørsmålet i oppgaven, hvordan designteorien brukes som misjonsstrategi. Her vil både organisasjonen Origo og boken *Darwin 200-år – En festbrems* være sentral. I kapittel 6 vil jeg ta utgangspunkt i misjonsstrategien presentert i kapittel 2, og se denne i forbindelse med Discovery Institutes arbeid for å etablere designhypotesen innenfor en vitenskapelig kontekst. Jeg vil også se på *The Wedge Document* (heretter kalt Kiledokumentet) og sammenligne dette dokumentet med misjonsstrategien.

Men før vi kommer så langt er det nødvendig med en gjennomgang av hva som menes med religion og en avklaring av sentrale begreper.

1.1.3 Religionsdefinisjon og begrepsavklaring

I religionssosiologien opererer man ofte med to ulike definisjonsmodeller. Den ene er en substansiell definisjon som tar for seg *hva* religion er. Den andre er en funksjonalistisk definisjon, som tar for seg *hvordan* religionen virker i samfunnet. En substansiell religionsdefinisjon vil være en smalere og ryddigere definisjon enn en funksjonell fordi man, hjelp av en substansiell definisjon, lettere kan skille ut hvilke fenomener i samfunnet som kan, eller ikke kan, sies å være av religiøs art.

Religionssosiologen Pål Repstad benytter seg av en slik definisjon:

”Religion er livstolkninger og praksis som regner med en virkelighet som går utover dennesidige, hverdagslige, rasjonelle – utover det vi kan gripe og forstå med fornuft og sanser. Religion regner med en virkelighet utover den vi vanligvis erfarer. Dette kalles av og til en transcendent virkelighet.” (Repstad 2000).

Et annet eksempel på en slik definisjon finner vi boka *Beyond Phenomenology. Rethinking the Study of Religion*, av Gavin Flood, som definerer religion som: ”a value-laden narrative and behaviors that bind people to their objectives, to each other and non-empirical claims and beings” (Flood 1999:47).

Floods definisjon forstår jeg på følgende måte: religion er et sett moralske og etiske fortellinger som binder mennesker til samfunnet, hverandre og til en ikke-observerbar (transendent) tilstand eller vesen.

En slik religionsdefinisjon medfører at den moderne vitenskapen, darwinismen, havner på utsiden av begge disse definisjonene fordi de utelukker religiøsitet uten transcendent motivasjon. Darwinismen er i stedet et livssyn eller en ideologi, ikke en religion. Et hvert annet engasjement som for eksempel idrett eller politikk vil også havne på utsiden av en slik definisjon. Pål Repstad skriver at en slik sosiologisk definisjon vil utelate brennende overbevisninger, nasjonalisme, vitenskapsbaserte livssyn og sterk idrettsinteresse. Disse kan, skriver han, saktens ha sine religionslignende trekk, men det er ryddigere å ikke omtale hvert engasjement eller livstolkning som religion (Repstad 2000:24). Jeg har valgt å skille mellom religion og livssyn, og darwinismen vil derfor havne utenfor en slik definisjon. Siden

intelligent design forutsetter en ytre påvirkning i universets og jordens tilblivelse, utvikling og opprettholdelse, er den et uttrykk for en religiøs overbevisning.

Jeg har valgt å vektlegge en substansiell religionsdefinisjon framfor en funksjonell, fordi funksjonelle religionsdefinisjoner ofte omhandler ritualer og tradisjoner som blir tillagt en religiøs betydning. Siden jeg ikke vil å se på fundamentalistenes religiøse ritualer eller deres religiøse tradisjoner, er det i stedet hensiktsmessig å benytte en substansiell religionsdefinisjon.

I kildene til denne oppgaven benyttes begrepene modernitet, sekularisme, materialisme, darwinisme, naturalismen, humanisme, sekulærhumanisme og utviklingslæren om hverandre for beskrive det de anser som skadelig i det vestlige samfunnet. Fordi de verken definerer bruken av disse begrepene eller presiserer hva de legger i dem, er det vanskelig å fastsette nøyaktig hva de mener med bruken, men på bakgrunn av litteraturen har jeg valgt å omtale deres fremstilling som en kritikk av det materialistiske verdensbildet.

1.1.4 Kildemateriale

Primærkilder.

Inspirasjonen til denne oppgaven fikk jeg av en bok fra 1920, som heter *Et ord i rette tid*. Den er skrevet av J. C. Raft og er meget kritisk til evolusjonsteorien. Boken vil derfor være en viktig kilde i framstillingen av kristenkonservativ motstand mot evolusjonsteorien, og et eksempel på kreasjonismen, i Norge på begynnelsen av 1900-tallet. Raft virket som misjonspastor i Vest-Afrika, og var et aktivt medlem i syvendedagsadventistenes europeiske avdeling. Raft var bekymret over den teknologiske utviklingen, det moralske forfallet og de nye vitenskapstradisjonenes påvirkning på det moderne mennesket. Han ønsket med boken å henlede oppmerksomheten tilbake til de gamle kristne sannhetene, og å advare mot farene som truet datidens kristendom (Raft 1920:5).

Jeg vil også benytte meg av norske teologiske tidsskrifter fra omlag samme tid. Henholdsvis *Norsk Luthersk kirketidende*, *Norsk Theologisk tidsskrift*, og *For Kirke og Kultur*. Dette utvalget har jeg gjort for å vise variasjonen i diskusjonen som pågikk i kjølvannet av evolusjonsteorien. Tidsskriftene hadde en lang rekke

innlegg, referater og debatter om utviklingslæren fortrinn og ulemper, om dens ulykksalighet hvis den ble anvendt innenfor andre fagtradisjoner enn naturvitenskapen, og hvilke følger denne læren hadde for menneskesyn og moral. Denne delen av oppgaven er også med på å bygge opp til drøftningen av bruken av intelligent design som misjonsstrategi.

Sentral i denne oppgaven er også fysikkprofessor Peder A. Tyvand. Han er leder for organisasjonen Origo Norge, en organisasjon som arbeider aktivt for å gjøre teorien om intelligent design kjent i Norden. Origo beskriver seg selv som en organisasjon "som mener at universet, naturen og livet er skapt." Foreningen ble grunnlagt av en rekke kristne akademikere med interesse for forholdet mellom tro og vitenskap.

I 2009 ga Tyvand ut boken *Darwin 200 år – En festbrems*. Boken er en kritikk av darwinismen og hevder at evolusjonsteorien er feil, og at en innad i vitenskapen har vært klar over dette lenge. I stedet for å innrømme at de tar feil, forsøker ledende darwinister å dekke over dette faktum fordi de er for stolte og for feige til å innrømme det (Tyvand 2009). Han mener at evolusjonsteorien er feil fordi den bygger på den grunnleggende feilslutning at livets årsaker kommer nedenfra. For Tyvand kommer i stedet livets årsaker ovenfra, fra årsaker som er rikere og dermed større enn livet (Tyvand 2009:32-41).

Videre vil jeg vektlegge Discovery Institutes *Kilestrategi*, som er sentralt fordi strategiens formulering og målsetning peker mot at bevegelsen er misjonerende. I dokumentet er det skissert en strategi for hvordan de skal gå fram for å redusere materialismens innflytelse i samfunnet. Det har blitt hevdet at *Kiledokumentet* i utgangspunktet var hemmeligstemplet, men at det i 1999 ble offentliggjort av en deltidsansatt i instituttets postavdeling. Like etter denne offentligjørelsen publiserte Discovery Institute forsvarsskriftet *The "Wedge Document"*: "*So What?*" hvor de ufarliggjør påstanden om at dokumentet var hemmeligstemplet, oppklarer misforståelser og forsvarer strategien.

I tillegg til å benytte meg av de overstående kildene, vil jeg også benytte meg av Discovery Institutes egne publikasjoner om intelligent design-teorien. Michael Behe er en av de mest kjente forskerne på området, og hans bok *Darwins Black Box* vil derfor være en viktig kilde i drøftingen av intelligent design-teorien og dets kreasjonistiske slektskap. I denne drøftingen vil også Steven Meyers bok *Signature in the Cell* være sentral. Steven Meyer er for øyeblikket senior fellow av Discovery

Institute og har blant annet også skrevet En artikkel som redegjør for designteoriens filosofiske forankring og vitenskapelige gyldighet. Denne artikkelen vil blant annet ligge til grunn for utvalget jeg har gjort i kapittelet *Plan eller tilfeldighet*.

Andre eksempler på grupper som proklamerer teoriene om kreasjonisme og intelligent design er Truth in Science, Answers in Genesis, Discovery Institute, pro Genesis og Wort und Wissen. De tre første er amerikanske organisasjoner, mens de to siste er stasjonert i Tyskland og Sveits. I Skandinavia finner vi organisasjonen Origo, et samarbeidsprosjekt mellom Norge og Danmark. Nettstedene til Origo, Answers in Genesis og Truth in Science, samt nettstedet www.kreasjonisme.com, er kilder i framstillingen av de ulike kreasjonistiske teoriene.

Sekundærlitteratur

Religionssosiologien, sekulariseringsprosessen og missiologien danner det teoretiske grunnlaget for denne oppgaven. Jeg har, som nevnt, valgt å benytte meg av en substansiell religionsdefinisjon, og har derfor valgt å bruke bøkene *Religiøst liv i dagens Norge* av Pål Repstad og Gavin Floods *Phenomenology. Rethinking the Study of Religion* som kilder til min religionsdefinisjon.

I redegjørelsen for sekulariseringsteorien og dens prosesser har jeg valgt å benytte meg av religionssosiologen Peter L. Bergers bøker *Religion, Samfund og virkelighet*, og *The Desecularization of the World: Resurgent Religion and World Politics* samt Steve Bruces bok *God is Dead*. Ved siden av disse to har jeg også valgt å gi en framstilling av hvordan sekulariseringsprosessene og moderniteten blir framstilt i en kristenkonserverativ vitenskapstradisjon. På bakgrunn av Europarådets resolusjon, og dets karakterisering av intelligent design bevegelsen som en konservativ bevegelse, er det i denne oppgaven naturlig å ta utgangspunkt i en konservativ framstilling av misjonsvitenskapen og tilhørende misjonsstrategier. Kilder som vil være sentrale i denne sammenhengen er boken *Missiologi i dag*, redigert av Jan-Martin Berntsen, Dagfinn Solheims *En innføring i missiologi*, Olav Guttorm Myklebusts bok *Misjonskunnskap* og hans trykte foredrag *Misjon i en ny tid*. Dette valget har jeg gjort for å sette intelligent designbevegelsen inn i en historisk kontekst, og de tre sistnevnte forfatterne vil også danne grunnlaget for min senere analyse av teorien som misjonsstrategi.

1.2 Metode

Målet med denne oppgaven er verken å besvare spørsmålet om intelligent design er en vitenskapelig teori, eller debattere hvordan og hvorfor livet oppsto. Som utenforstående i denne debatten (jeg besitter verken gudstro eller naturvitenskapelig kompetanse) har jeg ingen mulighet til å sette meg inn i den kristnes kontakt med Gud eller dens visshet om Guds eksistens og derfor vil et slikt spørsmål være irrelevant i min oppgave. Som Meredith B. McGuire skriver i sin bok *Religion A Social Context*, kan ikke en forsker (sosiolog) påberope seg å fastsette en eneste sannhet i en slik diskurs fordi forskeren mangler det mest vesentlige ved opplevelsen av religion, nemlig troen, skriver hun (McGuire 1998). Diskusjonen om intelligent design tilhører naturvitenskapen er dessuten allerede godt dokumentert i flere bøker og artikler. Richard Dawkins, Stephen Hitchens, Discovery Institute, Origo, Dawkins, American Civil Liberty Union med fler er alle aktive i diskusjonen.

Internett har vist seg å være et viktig verktøy i markedsføringen av de ulike synspunktene og hvis du søker etter kreasjonisme på Google får du 32 200 treff presentert på dataskjermen⁸. De fleste av disse treffene er mer eller mindre seriøse debatter om hvorvidt kreasjonisme er naturvitenskap eller religiøse vrangforestillinger. Søker en etter norske sider om intelligent design får man 16 400 treff⁹. Også blant disse nettstedene finnes seriøse og useriøse aktører. Til tross for at mange av sidene dedikert til denne debatten ikke er særlig brukbare vil internett likevel være en viktig kilde i denne oppgaven. Både Discovery Institute og Origo er flittige brukere av internett som informasjonskanal og når det gjelder min omtale av Discovery Institute har jeg forsøkt å benyttet meg mest mulig av deres egne sider, artikler og bøker. Det samme gjelder Origo.

1.2.1 Sammenligning som metode.

Ved siden av å benytte meg av religionssociologiske definisjoner, vil jeg også benytte meg av sammenligning i besvarelsen av denne oppgaven. Selv om

⁸ <http://www.google.com/search?client=safari&rls=en&q=kreasjonisme&ie=UTF-8&oe=UTF-8>
07.03.2011

⁹ http://www.google.com/search?q=intelligent+design&hl=en&client=safari&rls=en&num=10&lr=lang_no&ft=i&cr=&safe=images&tbs= 07.02.2011

komparativ religionsforskning har et brokete rykte, spiller den fortsatt en viktig rolle i forståelsen av religion. For å kunne besvare spørsmålet om intelligent design er kreasjonisme og en misjonsstrategi, kreves det en sammenligning av fenomenene. I boken *Metode i Religionsvitenskapen* skriver Michael Stausberg i artikkelen *Sammenligning* at den er en grunnleggende kognitiv strategi som er nødvendig i vitenskapelig sammenheng. Samtidig er det også en modifisering av sannhetskrav for det som sammenlignes. Denne modifiseringen skjer, mener han, fordi forskeren setter det som sammenlignes i relasjon til sine egne interesser (Stausberg 2006:35). Han skriver videre at utgangspunktet for sammenligning som fagområde, var å grunnlegge et objektivt og vitenskapelig studie av religion, utenfor teologiens område.

Komparativ religionsforskning ble utsatt for kritikk på 1960 tallet, men i likhet med substansielle definisjoner, har den vist seg å være en viktig strategi i studiet av religion. Den har gjennom historien vært brukt for å legitimere både politisk makt og sette føringer for sosial etikk. Det kanskje best kjente eksemplet på dette finner man innenfor både orientalismen og den klassiske fenomenologien. En klassisk bred sammenligning tar ikke hensyn til verken politiske, sosiale, økonomiske eller kulturelle forskjeller. Den tar heller ikke høyde for historisk utvikling. Allikevel er den komparative forskningen viktig for både teori og begrepsdannelsen i religionsforskningen, derfor er den også unngåelig. Den er ikke bare en forskningsmetode, men en grunnleggende strategi for å forstå og kartlegge verden. Fra ung alder sammenligner mennesker nye og ukjente fenomener med kjente, og setter den nye kunnskapen i system. Gjennom å sammenligne ulike fenomener, både beskriver, illustrerer og forklarer forskeren fenomenet, som igjen kan føre til en økt forståelse av det som studeres. Allikevel er det viktig å være klar over at enhver form for sammenligning er uløselig knyttet til forskerens egne interesser og at det derfor er viktig å være klar over hva slags inspirasjon og motivasjon en har når en går inn i en sammenligning av religiøse fenomener.

Michael Stausberg skriver videre at sammenligning blir en trefoldig prosess, hvor man studerer to fenomener i lys av en teori (Stausberg 2006:30). Komparativ religionsforskning forutsetter derfor at man studerer mer enn en religion. Max Müller, en av religionsvitenskapens grunnleggere, sa i sin tid at den som bare kjenner en religion ikke kjenner noen. Men i og med at ingen lenger kan hevde å ha fullstendig

oversikt over hele religionshistoriens fagfelt, tør jeg likevel påstå at metoden kan brukes i denne besvarelsen. Oppgaven dreier seg ikke om flere religioner, men om flere fenomener innenfor en religion, kristendommen. Dette er den største religionen i verden og i løpet av de siste 2000 årene har den spredt seg til alle kontinentene. Derfor har kristendommen også utviklet seg til å bli en mangfoldig religion og det finnes store forskjeller når det gjelder bibeltolkning, ritualer og trosutøvelse blant de mange retningene. ”Vi [må] innse at vi i større grad en tidligere må ta hensyn til forskjellige stemmer *innenfor* en og samme religion for å ikke begunstige en versjon [...] Til og med studiet av en eneste religion har dermed blitt et sammenlignende prosjekt.” (Stausberg 2006:37).

Jeg vil også benytte meg av en sammenlignende i drøftingen av intelligent design som misjonsstrategi, og vil derfor se *kilestrategien* i lys av misjonsstrategier presentert ovenfor.

2 Teori og historisk bakgrunn

I dette kapittelet vil jeg gi en redegjørelse for sekulariseringsteorien, sekulariseringsprosessen og missiologien. Deretter har jeg valgt å gi en historisk redegjørelse av kristenfundalismens fremvekst og dens møte med det sekulariserte samfunnet. Sekulariseringsteorien og diskusjonen om dens årsaker er sentrale temaer både i religionshistorien og i den kristenkonserverive begrunnelsen for indremisjon i Europa. Vitenskapen blir ofte framsatt som et sentralt virkemiddel i sekulariseringen, og sees derfor ofte som en viktig utfordring for det kristne trosforsvaret. Noen grupper kristenkonserverive velger å se bort i fra vitenskapen, særlig de historiske vitenskapene, mens andre i stedet søker å forandre den, intelligent design er et forsøk på å forandre vitenskapen. Det er derfor interessant å se designbevegelsen i lys av både den konservative kristendommens holdning til vitenskap og sekularisering, og dens målsetning og begrunnelse for misjon blant sekulariserte mennesker.

Først har jeg valgt å redegjøre for sekulariseringsteorien, dens kulturelle årsaker og dens vitenskapelige årsaker. Deretter vil jeg redegjøre for den amerikanske fundamentalismens framvekst og deres motstand mot evolusjonsteorien, før jeg kort redegjør for ”det nye kristne høyre”. ”Det nye kristne høyre” er en samlebetegnelse på oppblomstringen av konservativ protestantisme mot slutten av 1980-tallet, men bevegelsens røtter kan spores tilbake til 60-tallet og den kristenfundamentalistiske organisasjonen, *Moral Majority*. Etter denne redegjørelsen følger det naturlig å redegjøre for den vitenskapelige kritikken av sekulariseringsteorien.

Problemstillingen medfører også en framstilling av missiologiens teori og metode. I denne sammenhengen har jeg valgt å legge vekt på en mer konservativ misjonskunnskap på bakgrunn av rapporten fra Europarådet. Jeg vil derfor redegjøre for den konservative begrunnelse for misjon blant sekulariserte, deres framstilling av årsakene til sekulariseringsprosessene og framstillingen av darwinismen som en trospåstand. Deretter følger en presentasjon av en misjonsstrategi før jeg fremstiller kristenfundamentalismens fremvekst.

2.1 Sekularisering og religion.

Religionsforskere trodde tidligere at moderniteten ville føre til at religionen ville forsvinne, fordi et sterkere skille mellom religion og det øvrige samfunnet ville føre til at befolkningen ble mindre religiøse. Den amerikanske sosiologen Peter L. Berger definerer sekulariseringsprosessen som en prosess hvor samfunnsmessige og kulturelle sektorer får større selvstyre og løsriveres fra religiøse institusjoners og religiøse symbolers dominans. Et resultat av denne prosessen er at religionen mister sin stilling som meningsbærer og etisk autoritet. Dette fører til at kirken mister sin posisjon på områder der den tidligere var sentral. Utdanning, helse, velferd og regulering av samfunnet var tidligere dominert av religiøse institusjoner, men i den moderne tid har den sekulære staten overtatt denne rollen (Berger 1993:95, Bruce 2002:8). Religiøse organisasjoner utfører fortsatt sosialt arbeid gjennom utdannings- og helseinstitusjoner, men dette foregår gjennom sekulære prosesser. Lærere, leger og sykepleiere må fortsatt forholde seg til de retningslinjer staten har fastsatt for drift av institusjonene og de er ofte utdannet ved institusjoner med sekulære verdier. De religiøse institusjonene må også tilpasse seg det sekulære samfunnets systemer for å kunne drive sitt arbeid (Bruce 2002:8). Privatskoler kan legge vekt på en religion, men realfagspensumet og det øvrige pensum må oppfylle læreplanens krav om utdanning, slik det gjøres i den offentlige sekulære skolen (Bruce 2002:14).

Steven Bruce definerer sekulariseringsprosessen som en sosial tilstand som åpenbarer seg gjennom reduseringen av religionens betydning i ikke-religiøse virksomheter og institusjoner, for eksempel statlige anliggender og økonomisk styring, gjennom en nedgang i religionens status i virksomheter og institusjoner, og nedgang i religiøst engasjement og dens innflytelse på menneskers adferd (Bruce 2002:3). Sekulariseringen påvirker også kulturlivet og idédannelsen i samfunnet. Dette kan sees i både kunsten, filosofien og litteraturen, der den religiøse symbolikken ikke lenger er like framtrædende.

2.1.1 Årsaker til sekularisering

Generellt hevder teorier om sekularisering at moderniteten som vil skape vanskeligheter for religionens overlevelse, og dermed også føre til sekularisering. For å kunne kartlegge årsakene til sekularisering kreves det først en redegjørelse for moderniteten. Modernitet er i seg selv et sammensatt begrep og omfatter flere samfunnsendringer. Industrialisering, folkevandringer, urbanisering, pluralisering, en endring i fokus fra lokalmiljø til storsamfunn, en økende rasjonalisme i både tankesett og sosial struktur og tanken om likhet er alle faktorer som må tas med i betraktningen av modernitet som årsak til sekularisering. Videre må det også påpekes at det ikke finnes en enhetlig sekulariseringsteori, men flere ulike forklaringsmodeller som mer eller mindre henger sammen, og som sammen forsøker å forklare sekulariseringsprosessen (Bruce 2002:2). Disse forklaringsmodellene er nært knyttet til de samfunnsendringene moderniteten bringer med seg.

Peter L. Berger hevder at vitenskapen har bidratt til sekulariseringen fordi den har utarbeidet et alternativt, materialistisk perspektiv på verden (Berger 1993:95). Vitenskapens forklaringsmodeller har dermed erstattet de religiøse, og religionen har blitt plassert i den private sfæren. Det opereres med flere parallelle verdener, ikke en, og hver av disse verdenene besitter en egen logikk og egne verdier. Sekularisering betyr også at mangfoldet, som kommer som et resultat av folkevandringer, urbanisering og pluralisering, svekker befolkningens religiøse forpliktelser fordi den reduserer den sosiale oppslutningen om en utvalgt religion (Bruce 2002:22).

Den skotske sosiologen Steve Bruce hevder at jødedommens og den tidlige kristendommens monoteistiske gudsbegrep la grunnlaget for rasjonaliteten og dermed også for sekulariseringsprosessen. Fordi disse religionene bare hadde én guddom forenklet den jødisk-kristne tradisjonen det overnaturlige og banet dermed vei for en mer rasjonell og systematisert tilbedelse. Det religiøse fokus ble rettet mot overholdelsen av etiske og moralske lover, snarere enn en rituell manipulasjon av guddommene (Bruce 2002:6, Berger 1993:104-107).

Katolisismen remytologiserte kosmos med helgener, demoner og engler, men med reformasjonen ble kosmos igjen demytologisert. Protestantismen eliminerte den katolske kirkens rituelle manipulasjonen av Gud, og gjeninnførte den etiske

rasjonalismen. Ved å formalisere hvilke handlinger som ”behager Herren”, muliggjorde protestantismen også separasjonen av moral og etikk fra det overnaturlige, og dermed også fra den religiøse autoriteten. (Bruce 2002:6).

Den protestantiske reformasjonen la også grunnlaget for sekulariseringsprosessene fordi den innførte likhetsprinsippet. Sentralt i den protestantiske kristendommen, står forestillingen om individets direkte forhold til Gud, og at alle er like ovenfor han. Dette likhetsprinsippet la grunnlaget for individualismen, mener Bruce (2002:11). Videre har også protestantismens splittelse bidratt til å svekke den kristne institusjonens stilling i samfunnet, og dermed også dens verdslige makt, skriver Bruce (Bruce 2002:10-11). Dens fragmentering og mangfoldighet, sammen med folkevandring og religiøs pluralisme, har også åpnet for sekularisering fordi befolkningen ikke lenger deler den samme religiøse tro og kultur. Det fører til at et flerkulturelt samfunn ikke kan enes om en fast religiøs doktrine som forklaringsmodell, fordi en ikke kan enes om hva denne forklaringsmodellen skal være (Bruce 2002:13-14). I stedet fokuserer et flerkulturelt samfunn på mer materialistiske forklaringsmodeller, som konsentrerer seg om hvordan i stedet for hvorfor, for å skape konsensus og enighet. Hvis staten vektlegger demokrati, likhet og religionsfrihet i stedet for å legge vekt på en religiøs tro, vil dette også medføre at samfunnet søker harmoni, ikke religiøs ortodoksi (Bruce 2002:17,19). Mangfoldet og protestantismens indre stridigheter svekker dens konkurransevne i møte med mer materialistiske forklaringsmodeller, som ofte er mer universelle. Religiøse forklaringsmodeller kan derfor bare komplementere de materialistiske, ikke erstatte dem, skriver Bruce (Bruce 2002:19).

Etter hvert ble vitenskapen så etablert at en ikke lenger så noe behov for å inkludere Gudshypotesen, men verken vitenskapen eller teknologien frambringer ateister, de bare reduserer hyppigheten og alvorligheten i den religiøse tilbedelse. (Bruce 2002:27). Stridighetene mellom vitenskapelige og religiøse forestillinger er mindre betydningsfulle i sekulariseringsprosessen enn den mer subtile påvirkningen den naturalistiske verdensanskuelsen har hatt på vår virkelighetsoppfatning, skriver Bruce (Bruce 2002:28). Det er møtet mellom andre religiøse livssyn og ateismen som skaper sekularisering fordi samfunnet mister den religiøse samhørigheten. En blir presentert for en rekke ”universelle sannheter” som vi er kulturelt opplært til å behandle som likeverdige og hvis alle

er sanne, er ingen sanne. I stedet hviler både samfunnsstruktur og verdigrunnlag på materialistiske forklaringsmodeller som forklarer hvordan tingene fungerer, ikke hvorfor. Sekularisering førte til et skille mellom en religiøs verdensanskuelse og samfunnet forøvrig. Tidligere var religionen viktig i alle deler av tilværelsen, og religionen opprettholdt sin troverdighet gjennom de daglige ritualer og gjøremål (Bruce 2002:29).

I middelalderen var den katolske kirken både autoritær og eksklusiv i sin holdning til kunnskap. Det fantes bare én sannhet, og det var kirken som fastsatte hva denne sannheten var. Reduksjonen av geistlig makt og autoritet førte til en økning i lese- og skriveferdigheter blant befolkningen fordi protestantismen la til rette for at lekfolk skulle kunne lese og forstå bibelen, og dermed bygge et personlig forhold til Gud. I protestantismen er individet i sentrum, men individet blir oppfordret til å danne samfunn for å oppmuntre hverandre til å leve riktig, fastsette en felles moral og etikk, evangelisere og opprettholde sosial kontroll (Bruce 2002:29). Økningen i både sosialt og kulturelt mangfold, kombinert med likhetsprinsippet, undergravde alle påstander om en universell viten. I et samfunn der alle livssyn blir behandlet som likeverdige er en forestilling om en universell sannhet vanskelig å gjennomføre siden det ofte presenteres flere alternative sannheter (Bruce 2002:29). Kirkens møte med frafall, og dens tap av autoritet har i stedet ført til at kristendommen presenteres som et alternativ på livssynsmarkedet, sidestilt med andre verdensanskuelser og livssyn (Bruce 2002:25).

2.1.2 Vitenskap og sekularisering

Underforstått i alle utgaver av sekulariseringsteorien ligger ofte forestillingen om at vitenskapen, i større grad enn andre moderniseringsprosesser, har vært utslagsgivende for religionenes svekkede stilling. Bruce er ikke enig i denne påstanden. Opplysningstidens ”nullsum-forestilling” av at rasjonaliteten og vitenskapelig kunnskap sakte overtok for overtroen, ble brakt inn i sosiologien av blant andre Karl Marx og Auguste Comte, skriver Bruce (Bruce 2002:26), men dette synet er ikke en del av det moderne sekulariseringsparadigmet. Det har vært hevdet at vitenskapen vil føre til religionens undergang, og at vitenskapen derfor er en sterk drivkraft i sekulariseringsprosessen. Men Bruce ser ikke denne

sammenhengen. Vitenskapen er tatt opp i det moderne samfunnet og Bruce understreker dette ved å vise til at de færreste, på tross av religiøs overbevisning bestrider medisinske diagnoser. Bakgrunnen for sykdommen blir derimot diskutert, skriver Bruce (Bruce 2002:18).

Møtet mellom religion og vitenskap har ikke vært skadelig for religion, skriver han. Religion og vitenskap kan sameksistere som to alternative beskrivelser av verdens innretning. (Bruce 2002:26). I vitenskapens spede begynnelse, takket være den protestantiske rasjonaliteten, ble flere protestantiske vitenskapsmenn dratt mot vitenskapen gjennom et ønske om å påvise prakten i Guds skaperverk, skriver Bruce (Bruce 2002:26).

I et demokrati vil individualisme, mangfold og likhet undergrave makten som ligger i de religiøse forestillingene (Bruce 2002:30). Religionens sosiale rolle svekkes og den blir mer privatisert, men den vil ikke forsvinne. Privatiseringen svekker ikke religionene, men den fjerner dens samfunnsmessige relevans og gjør evangelisering vanskeligere (Bruce 2002:19). På tross av dette finnes religionene fortsatt i samfunnet, slik en ser med oppblomstringen av konservativ kristendom på 1960-tallet. Selv om kristendommen ikke lenger gjør seg like gjeldende i forholdet mellom kirke og stat, gjør den seg gjeldende som politiske pressgrupper i spørsmål om for eksempel abort, bønn i skolen, religionsundervisningen og aktiv dødshjelp. Men for at en politisk pressgruppe skal bære frukter, er den avhengig av å benytte seg av et sekulært språk, ikke et religiøst. Dette kan vi se eksempler på i kreasjonismen. I møtet med en sterkere vitenskapelig, og sekulær trend, så en seg nødt til å tilpasse en bokstavelig lesning av Bibelen til disse trendene. Resultatet ble Creation Science, en pseudovitenskapelig teori som, i likhet med intelligent design, hevder å kunne sidestilles med evolusjonsteorien, og som også kan etterprøves slik vitenskapen krever. (Bruce 2002:20-21).

2.2 Kritikk av sekulariseringsteorien

Peter L. Berger har viet mye av sin senere forskning til de ulike religiøse reaksjonene mot sekulariseringsprosessen. I sin artikkel *The Desecularization of the World: A Global Overview* skriver han at verden er like religiøs i dag som den

alltid har vært (Berger 1999:2), men det kan hevdes at den tradisjonelle religiøsitet har forandret seg i møtet med en moderne verden. Flere av de store religiøse institusjonene, blant annet den katolske kirken, har mistet både makt, innflytelse og oppslutning, men åndeligheten og den religiøse praksis finnes fortsatt blant individer, også i Vesten. Siden opplysningstiden har tenkere og forskere ment at sekulariseringsprosessen er en udelt positiv ting, fordi den til slutt vil føre til at de bakstreverske, reaksjonære religiøse kreftene forsvinner. Man vil til slutt sitte igjen med en religiøsitet som kommer til uttrykk gjennom nestekjærlighet og individuell gudstro. En slags humanisme som er et resultat av reformasjonens splittelse av etikk og moral, som skal gjennomsyre alle menneskers handlinger både i det religiøse liv og i dagliglivet, fra det overnaturlige (Bruce 2002:7). Men internasjonalt kan en se at det er de konservative, ortodokse og tradisjonalistiske bevegelsene som er på frammarsj (Berger 1999:5), stikk i strid med hva sekulariseringsteoretikere tidligere trodde, og framveksten av blant annet kristenfundamentalismen, islamisme og hindunasjonalisme viser at sekulariseringsteoriens spådom er feil.

Peter Berger skisserer to mulige strategier for religionens møte med moderniteten. Den første er en form for religiøs revolusjon som forsøker å ta over samfunnet ved å gjøre et religiøst livssyn påbudt. Eksempler på en slik revolusjon finner man blant annet i totalitære regimer som Iran, og Francos Spania (Berger 1999:4). Den andre strategien går ut på at man etablerer en slags religiøs subkultur, hvor man forsøker å holde moderne tanker ute. Ofte blir slike subkulturer karakterisert som sekteriske, og hvis en sekt oppnår en total isolasjon fra resten av samfunnet kan den opprettholde seg selv, men i det store og det hele ser en at sekter ofte er deltagere i samfunnet og at de derfor ikke makter å opprettholde isolasjonen. Resultatet blir i stedet at sekten blir en av samfunnets mange veier til Gud (Bruce 2002:24). Sekten mislykkes derfor i motarbeidelsen av sekulariseringen, og vil i stedet framskynde den ved å bidra til det religiøse mangfoldet.

Gavin Flood hevder at det vil være meningsløs for en hvilken som helst religiøs gruppering å hevde at de ikke er en del av det moderne samfunn, fordi en tar i bruk de hjelpemidler som ligger tilgjengelig i samfunnet og dermed blir eksponert for moderne trender. Dette skjer også blant fundamentalistene, skriver Flood (Flood 2007:52). Ut i fra Floods påstand kan en kanskje også slutte at

fundamentalismen, slik vi kjenner den i dag, ikke hadde eksistert hvis det ikke vært for moderniserings - og sekulariseringsprosesser. Likesom den moderne kreasjonismen ikke hadde eksistert hvis det ikke hadde vært for den moderne vitenskapen.

Sekulariseringen spiller også en viktig rolle for de religiøse strømmingene, fordi avviklingen av makten hos de store religiøse institusjonene er et resultat av sekularisering. I tomrommet etter disse har det oppstått en annen og mer personlig religiøsitet. En religiøsitet som på den ene siden har beveget seg bort fra autoritet og tradisjon, og nærmere individualiseringen, men som også er et skritt tilbake til den religiøse autoriteten, opprettholdelsen av tradisjon og konstruksjon av tradisjon (Flood 2007:53).

På tross av dette, har flere konservative, kristne miljøer definert moderniteten som kristendommens store fiende, fordi den reduserer dens rolle i samfunnet (se nedenfor). Andre har imidlertid sett på moderniteten som noe troen må tilpasse seg etter for å kunne overleve (Berger 1999:3). Denne tilpassingstanken finner man blant annet igjen i den historiske bibelforskningen, mens hos fundamentalisten vil man derimot se at viljen til å tilpasse seg ikke er like tilstede. Vi kan fortsatt snakke om en viss sekulariseringsprosess, men like viktig er det å snakke om desekularisering, skriver Berger (Berger 1999:6), og begrunner dette med at konsekvensen av differensiering og sosialisering ikke er at religionen forsvinner, men at nedgangen i en type religiøsitet fører til en økning av en annen type religiøsitet. Religionen blir ikke borte, den endrer seg. (Bruce 2002:14). Fremveksten av den amerikanske kristenfundamentalismen er et godt eksempel på denne endringen.

2.2.1 Kristenfundamentalismens framvekst

Mot slutten av 1800- og begynnelsen av 1900-tallet førte en stadig økende industrialisering til befolkningsvekst i urbane områder. Flere valgte å forlate sine tradisjonelle liv på landsbygda til fordel for et liv i byene og antallet innbyggere i storbyene steg til himmels. Men det fantes ikke nok arbeid til alle som kom og derfor endte flere opp med å bli boende i en stadig økende slumbebyggelse på stadig leting etter arbeid. Det var ikke bare amerikanerne selv som befant seg i denne situasjonen.

Sult, overbefolkning og drømmen om et bedre liv hadde også ført til at mange europeere søkte lykken i det ”forgjettede land”. Både katolikker, ortodokse kristne og jøder ble en levende del av denne smeltedigelen og fundamentalistene mente derfor at det amerikanske samfunnet var truet, og at den lokale befolkningen var i ferd med å glemme sine religiøse røtter.

Fundamentalisme er opprinnelig et kristent fenomen og begynte som en reformbevegelse blant den konservative kristne befolkningen i de amerikanske sørstatene. Målsetningen var å re-kristne befolkningen og gjeninnføre grunnleggende kristne verdier. Verdier en mente var i ferd med å forsvinne fra offentligheten og pakkes inn i den private sfære.

Begrepet fundamentalisme stammer fra en serie tidsskrifter kalt *The Fundamentals*, som ble gitt ut i perioden 1910 – 1915. Denne serien søkte å etablere en fundamental basis for det de så som den sanne kristne tro, og på samme tid begrense det de så på som humanismens vranglære, sekulariseringens skadelige påvirkning og det moderne samfunnets moralske forfall. Fundamentalistene hevdet at det moderne verdensbildet var dypt umoralsk og tuftet på vranglære. Utgivelsen av disse tidsskriftene kan sees som et siste angrep fra den tapende part i kampen om modernismens påvirkning. Evolusjonsrettsaken i Dayton Tennessee, i 1925,¹⁰ da naturfaglærer John Scopes ble dømt for bruddet på delstatsloven som forbød undervisning i emner som motsa den bibelske skapelsen, representerte derfor et anit-klimaks. Selv om de konservative vant i retten, tapte de kampen om kontroll av troen i skolen. Mediadekningen av debatten mellom Bryan og Darrow gjorde lite annet enn å bekrefte det de allerede visste. Kristendommens historiske plass i det amerikanske samfunnet var blitt erstattet av krefter man så på som gjennomgående anti-religiøse (Peck 1993:63).

Darwin ble selve symbolet på den religiøse og moralske forvitringen de så i den moderne verden. Den gamle verden, slik den var beskrevet i Det gamle testamentet, var i ferd med å forsvinne. Modernismen medførte at religionen tilpasset seg kulturen, ikke omvendt slik det hadde vært tidligere. I tillegg mente fundamentalistene at den historisk-kritiske lesningen av Bibelen, ved siden av en altfor liberal politikk banet vei evolusjonsteorien. Til slutt mente fundamentalistene at

¹⁰ Mer om denne rettsaken i kapittel 5

denne utviklingen førte til utbruddet av første verdenskrig, og fryktet derfor at moderniteten ville utslette hele sivilisasjonen (Peck 1993:63).

Fundamentalistene hadde sett seg lei på forfallet og rustet seg til kamp. De trengte en syndebukk og valget falt på Charles Darwins *Om artenes opprinnelse*. Sammen med den historisk-kritiske lesningen, som man mente reduserte Guds spillerom i takt med vitenskapelige framskritt, ble ideen om at arter forandrer seg og utvikler seg gjennom naturlig utvalg sett på som et frontalangrep på den Bibelske skapelsesberetningen og dermed også som et direkte angrep på den kristne troen.

2.2.2 Evolusjonsteorien i skolen

Livet i storbyjungelen brakte også ny kunnskap fordi utdanningen var ikke lenger styrt av den lokale menigheten, men i stedet ble sentralstyrte undervisningsinstitusjoner. Disse var finansielt avhengige av staten og de var også overvåket av føderale myndigheter. Den nye undervisningen la bånd på religionens innflytelse ved å opprette et eget religionsfag, i tråd med den amerikanske grunnlovens First Amendment. Det førte til at Bibelens stilling ble svekket i samfunnet. I stedet for en bokstavlig tolkning, begynte skolen å presentere Bibelen som en samling metaforiske fortellinger om menneskets historie. For fundamentalistene er dette problematisk fordi Bibelen ikke er en metafor for historien, den *er* historien. Fortellingene skal leses som faktiske, historiske hendelser. I samme prosess ble det også opprettet et eget naturfag, og Darwins evolusjonsteori fikk dermed en plass i det amerikanske skoleverket. Nå var det ikke lenger den Bibelske skapelsesberetningen man refererte til i spørsmålet om livets begynnelse, men Darwins utviklingslære. Mennesket var ikke lenger skapt i Guds bilde, men hadde i stedet utviklet seg fra pattedyr som sto lavere enn oss på utviklingsstigen. Dette, hevdet fundamentalistene la grunnlaget for et samfunn basert på kaos og en brutal kamp for å overleve og stemte dårlig overens med forestillingen om univers planlagt, ordnet og styrt av Gud.

2.2.3 “Det nye kristne høyre”

Etter den rettslige seieren i Dayton ble fundamentalistene offer for en nasjonal svertekampanje. I novellen *Elmer Gantry*, skrevet av Sinclair Lewis i 1927, blir predikanten og kristenfundamentalisten framstilt som en amoralsk løgner og bedrager, en kvinnebedårer og en fyllik. Dette er ifølge den franske professoren Gilles Kepel, en typisk populærkulturell karakterisering i av fundamentalistene på denne tiden (Kepel 1995:106). Denne latterliggjøringen førte til at de fleste fundamentalistene trakk seg tilbake, og i nesten 50 år oppholdt de seg i et nærsagt internt eksil i landbruksområdene i sør. Ifølge Gilles Kepel følte de seg maktesløse i kampen mot den dominerende sekulærhumanismen som ble underbygget og videreført gjennom media og universitetene, overført til skolesystemet og tilslutt inkorporert i individets tankesett (Kepel 1995:122).

På tross av fundamentalismens isolasjon fra samfunnet, ble det stiftet organisasjoner som skulle drive forskning på syndefloden og dens påvirkning av jordens sedimentære lag. En skulle teste de gamle jordlagene mot Bibelens tidfesting av skapelsen. Det ble også gjort funn innenfor skapelsesforskningen (kreasjonismen), og gammel jord og ung jord-teoriene ble diskutert mot hverandre. Dette vil jeg komme tilbake til i kapittel X - kreasjonisme. Trass iherdig arbeid førte ikke denne innsatsen noe steds hen og ingen av teoriene klarte å yte særlig motstand mot evolusjonsteorien i årene som fulgte.

I 1961 skjedde det derimot et gjennombrudd i syndeflodsforskningen med utgivelsen av boken *The Genesis Flood*. Boken er skrevet av ingeniør Henry M. Morris og teolog John C Whitcom og diskuterte mulighetene for at datidens geologiske dateringsmetoder var feil, og at det derfor ikke var grunnlag for å avskrive skapelsesberetningen. Morris var spesialist i hydraulikk og Whitcomb var spesialist i de gammeltestamentlige skriftene, med fordypning i syndefloden. Forfatterne som sto bak var fagfolk, men hadde ingen utdanning innenfor verken biologi eller geologi. Morris og Whitcomb var også med å grunnlegge Creation Research Society, med det tilhørende tidsskriftet *Creation Research Society Quarterly* i 1963. I 1972 grunnla Morris Institute of Creation Research, et institutt som skulle arbeide med problemstillinger knyttet til skapelses- og syndeflodsforskning.

Tradisjonelt har religion og stat vært separert i USA og religion var forbeholdt den private sfæren. Men mot slutten av 1960-tallet begynte skillene mellom

fundamentalistene og det øvrige samfunnet å jevne seg ut og fundamentalistene ble mer aktive i politiske spørsmål.

2.2.4 Fundamentalismen går inn i politikken

I utgangspunktet hadde ikke de evangeliske bevegelsene noe politisk standpunkt, men da deres arbeid med å innføre den kristne troen samtidig hindret at politiske idealer som marxismen og sosialismen fikk grobunn begynte politikerne å utnytte dette.

I 1975 skjedde en reversering av sekulariseringsprosessen i USA, skriver Kepel og fundamentalismen opplevde en kraftig oppslutning gjennom hele 1970-tallet. Jimmy Carter ble valgt til president i 1976, og Ronald Reagan ble i 1980 innsatt som president etter valgseiere godt hjulpet av Moral Majority som bidro med et flertall av stemmene (Kepel 1995:8). Moral Majority var en evangelisk bevegelse, stiftet i 1979, og hadde som målsetning å re-kristne Amerika ved å gjeninnføre den Bibelske etikken. Bevegelsen drev med lobbyisme, førte debatter og hadde en egen juridisk avdeling som hadde som oppgave å utfordre American Civil Liberty Union (ACLU) og andre sekulære humanister i retten. I tillegg hadde de en egen økonomisk avdeling som gav støtte til politikere som representerte det Moral Majority så som kristne verdier. Moral Majority var aktive i flere rettsoppgjør, grunnla skolen The Liberty University i Lynchburg, Virginia og var aktive motstandere av forbudet mot morgenbønn i den offentlige skolen.

Jerry Falwell, TV-predikant og grunnlegger av Moral Majority, sa i sin tid at han ønsket å bringe anstendigheten tilbake til det amerikanske samfunnet. Dette ville han oppnå ved å gjeninnføre tradisjonelle amerikanske familieverdier og en mer konservativ form for kristendom (Bellah 2008:264). Familien er ifølge fundamentalistene mest truet av moderniseringen, og de kjemper derfor for å gjenreise familiestrukturen. Familien er innsatt av Gud for at menneskets samfunn skal ha den nødvendige orden og hvert medlem ha sine faste roller. Kvinnen skal være mor, og sentrum for et godt hjem og mannen skal tjene penger og styre familien (Brekke 2007:98). Falwell skrev i Moral Majority bevegelsens handlingsplan at "there are five major problems that have political consequences, political implications, that moral Americans should be ready to face: Abortion, homosexuality, pornography, humanism and the fractured family. (Keple 1995:118). Darwinismen og humanismen er roten til samfunns problemene, mente Falwell og ville derfor eliminere disse

ideologiene. Allikevel var han positivt innstilt til både vitenskapens materialistiske framskritt, som han mente var viktig for individuell vekst (Bellah 2008:264).

Flere pastorer og predikanter begynte å tilpasse budskapet til de mer moderne verdiene og samfunnsstrukturene som oppsto i samtiden. Både vitenskap og teknologi er uunnværlige hjelpemidler i dagens samfunn, også for fundamentalistene. En voksende andel TV-evangelister, blant dem Jerry Falwell, Billy Graham og Oral Roberts var aktive predikanter både på TV og i radio. Disse TV predikantene brakte med seg en endring i den kommersielle TV underholdningen, og førte til at enkelte grupper i USA adopterte det fundamentalistiske språket for å uttrykke deres avvisning av de ”sekulære verdiene” (Kepel 1995:104).

1976 er ifølge Gilles Keple, også kåret til ”the year of the Evangelicals” av Times Magazine. Det er året da pressen la merke til fundamentalismens framvekst og den politiske makten den satt med. I valget i 1980 mottok presidentkandidat Ronald Reagan stor støtte fra retninger som var enten evangeliske eller fundamentalistiske. Reagan uttrykte også åpen skepsis til evolusjonsteorien og mente at kreasjonismen måtte vies like mye tid i undervisningen som evolusjonsteorien. Han angrep også den verdinøytrale skolen som han mente var uten etiske grunnvoller, og som la grunnlaget for blant annet vold og kriminalitet (Kepel 1995:118). I det følgende vil jeg gi et kort sammendrag av kreasjonisten Ken Hams fremstilling av humanismens påvirkning av det amerikanske samfunnet, behandlet i boken *Raising Godly Children in an Ungodly World*. Ken Ham vil også være sentral i den senere fremstillingen av ungjord-kreasjonismen.

2.2.5 En fundamentalistisk krigsærklæring

Kreasjonisten Ken Ham skriver i boken *Raising Godly Children in an Ungodly World*¹¹ at kristne familier strever i en kultur, fiendtlig mot kristne verdier, og finner seg derfor stadig på leting etter mer effektive svar og strategier. Boken inneholder strategier for hvordan kristne familier skal overleve kulturkrigen, hvordan foreldrene skal gå fram i utdanningen av barna sine, forklaringer på de grunnleggende årsakene

¹¹ <http://www.answersingenesis.org/articles/rgc> og <http://www.answersingenesis.org/articles/rgc/welcome-to-the-war>

til hvorfor familier bryter opp, en bibelsk autoritet i foreldrerollen og bibelsk disiplin utført på en kjærlig måte. I dag er familien under sterkere angrep fra kulturen enn tidligere, skriver Ken Ham. Kloke foreldre må innse dette og utvikle en strategi for både forsvar og motangrep, skriver Ham, og påpeker at den kommende generasjonen kjenner ikke til Gud. Han mener denne mangelen på Gudskunnskap tillater og oppmuntrer til før-ekteskaplig sex, abort, homofili, homo-ekteskap, homofile prester og lettvinde skilsmisser. Det moderne samfunnet tror ikke på en absolutt sannhet eller en absolutt moral, mener han, og fortsetter med å hevde at djevelen benytter en rekke strategier for å villedde familien, og de mest destruktive av disse strategiene er sekulærhumanismen, gruppepress og kompromiss.

Ham presenterer evolusjonsteorien som sekulærhumanismens grunnpillars, og hevder at det er grunnen til at både evolusjon og geologisk datering blir undervist i skolen. Evolusjonsteorien og påstanden om at jorda er millioner av år gammel er mer enn bare temaer i biologien og geologien, skriver Ham. Kjernen i disse påstandene er at mennesket bli herre over livets opprinnelse og dermed også herre over livet selv. Mange er ikke klar over dette, skriver Ham, fordi de ikke kjenner til forskjellen mellom eksperimentell vitenskap og historisk vitenskap. Ham påpeker at den historiske vitenskapen bygger på trospåstander om fortiden som ikke kan observeres, og som derfor ikke kan repetere eller dokumentere Sannheten. Sekulærhumanismen har også infiltrert de kristne institusjonene som har inngått kompromisser mellom Guds Ord og den verdslige kunnskapen. Som et resultat oppdrar disse institusjonene generasjoner av studenter som ikke har en bokstavelig tolkning av Bibelen skriver Ham, og dermed ikke tror på Bibelens absolutte autoritet.

Dagens barn får sitt verdensbilde preget av troen på ”origin” og noen av den mest ødeleggende indoktrineringen skjer rett under nesen på befolkningen, skriver Ham. Skolen hviler på grunnvollen om at det ikke finnes noen absolutt sannhet. Ken Ham påpeker også at selv om noe kalles kristendom, er det ikke dermed sagt at dette er en trygg kristendom. *Kristendarwinismen viser ikke veien til frelse*, og den bibelsk innsikt må indoktrineres i barna utenfor konteksten av samfunnets ”ugudelige gruppepress”. Barna må lære seg å skille mellom godt og ondt, og å handle ut i fra Bibelens retningslinjer før de blir utsatt for gruppepresset, skriver Ham. I følge Ham må barna altså indoktrineres med fundamentalistisk bibeltolkning, slik at de ikke faller for fristelser i møtet med barn fra andre livssyn (Ham 2011). Ken Ham

oppfordrer også alle ”rett-troende” å fordømme alle forsøk på kompromisser mellom kristendommen og humanismen.

Ken Hams bok er et eksempel på hvordan det materialistiske verdensbildet blir fremstilt av fundamentalistiske kristne. I det følgende vil jeg også forsøke å gi en fremstilling av hvordan konservative kristne skal gå frem i forsøket på å begrense materialismens ledende stilling i det vestlige samfunnet.

2.3 Missiologi

Som tidligere nevnt, bidro også protestantismen til naturvitenskapen ved at den avmytologiserte naturen. Den la også grunnlaget for forestillingen om en lovstyrt natur, og oppmuntret menneskene til å utforske og forstå naturen. I sin artikkelen *Naturalismen fortsatt aktuell? Om utfordringen fra Richard Dawkins*, skriver Bjørn Hinderaker¹² at det i teologien er ”tale om Guds to bøker”, henholdsvis Bibelen og naturen¹³ (Hinderaker 2005:130). Både religionen og vitenskapen forutsetter at mennesket tar i bruk både tro og fornuft, men på forskjellige måter, mener han (2005:130). Han påpeker at det ikke er vitenskapen som er grunnen til konflikten mellom religion og vitenskap, men vitenskapens ideologiske grunnlag (Hinderaker 2005:130). Hinderaker mener at ateismen og det naturalistiske verdensbildet derfor representerer en religiøs tro og at de derfor må begrunnes deretter (Hinderaker 2005:131).

Naturalismens ideologi spiller en viktig rolle i det moderne mangfoldet, blant annet ligger den til grunn for identitetsdannelsen, forbrukersamfunnet, ”det gode livs” dyrkelse av forbruk, nytelse og drifter, i ungdomskulturen og i sekulærhumanismen, skriver han. Ideologien kan også gjenkjennes gjennom vitenskapens opphøyde stilling, og akademias dyrkning av naturalismen som livssyn (Hinderaker 2005:132). Dette peker mot at naturalismen er den største utfordringen for kristen tro i den moderne tid, skriver Hinderaker (2005:132). I dette kapitlet vil jeg se på hvordan den konservative misjonslæren framstiller det sekulariserte Vesten, og hvordan de konservative ønsker å gå fram for å redusere materialismen og naturalismens innflytelse i det vestlige samfunnet.

¹² Teolog, pastor og forsamlingsleder i Misjonshuset, Kristiansand

¹³ Naturen representerer Guds skaperevne og allmakt og for å kunne komme nærmere Gud må de forstå både Bibelen og skaperverket (naturen).

2.3.1 Misjon i et sekularisert samfunn

Vidar L. Haanes, rektor ved Det teologiske Menighetsfakultet, skriver i sin artikkel *Misjon til sekulariserte mennesker* i boken *Missiologi i dag*, at de sekulariserte menneskene i Europa lever helt uten veiledning fra Gud. Det moderne har erstattet Gud som grunnlag for både etikk og moral, og som forklaringen på vår eksistens (Haanes 2004:434).

”Vitenskapen, eller den form for fornuft som kommer til uttrykk i vitenskapen, har bidratt kraftig til sekularisering, verdsliggjøring, og dermed til gradvis svekkelse av religionens innflytelse på de virksomme forestillinger og tankemønstre i de vestlige samfunn.”
(Georg Henrik von Wright sitert i Haanes 2004:435).

I Europa har mennesket og naturen erstattet Gud som den ytterste virkelighet, og nasjonalstaten har blitt kilden til lykke, helse og velferd. Lykken er blitt privatisert, skriver Haanes, og som et resultat er kirken tvunget inn en slags spaltet personlighet, hvor det settes et skille mellom Guds virkelighet og verden. Kirken har forsøkt å tilpasse seg disse strømningene og har blitt privatisert, men dette skillet mellom det private og det offentlige er ikke bibelsk, skriver Haanes. Han påpeker at det, i en misjonssammenheng er viktig å være klar over denne todelingen slik at de mer effektivt kan ”oppnå et misjonerende møte mellom evangeliet og den sekulære kultur.” (Haanes 2004:437-440). Det er avgjørende, fortsetter han, at de kristne overskrider de trygge grensene privatiseringen gir og blir aktive i samfunnsdebatten. Misjonsbudet i Bibelen viser at en kristen ”ikke med rette kan la sin tro forbli i den private sfæren” (Haanes 2004:440).

Grunnen til at kristendommen mistet makten i Europa etter den franske revolusjonen er fordi den katolske kirken sto i allianse med den regjerende makteliten, hevder Haanes. Da den franske adelen ble styrtet var det uunngåelig at ikke kirken også skulle miste sin posisjon (Haanes 2004:435). Sekulariseringen skyldtes ikke bare en endring i makteliten, den skyldes også moderniseringen, og har spredt seg gjennom den industrielle revolusjon, kapitalismen, kommunismen og til slutt gjennom media (Haanes 2004:436).

Under den industrielle revolusjonen brøt deler av befolkningen opp fra de tradisjonelle lokalsamfunnene og flyttet inn til storbyene. De tradisjonelle rammene en hadde levd etter i generasjoner ble brutt, og dette skapte et kulturelt

tomrom i befolkningen. Tomrommet har ofte blitt sett på med bekymring av samtiden, men i etterkant har det også åpnet for misjon og evangelisering. Moderniteten kan utnyttes, skriver Haanes, fordi dens naturlige åpenhet for nye tankestrømninger gir gode muligheter for misjon (Haanes 2004:436).

I følge den danske skriftserien *Ny mission* finnes det også en annen trend i de vestlige samfunnene som motiverer til misjon. I Danmark har flere eldre glemt Gud, og flere unge har heller ikke kunnskap (Iversen 2008:121). I denne serien hevdes det at det i det moderne Europa foregår en "hardcore" sekularisering av befolkningen, og selv om det ikke er mange som bekjenner seg til ateismen, betyr ikke dette at sekulariseringstrenden er på vei tilbake. Det betyr at flere ikke lenger bryr seg om Gud og derfor finnes det et like godt grunnlag for misjon i Europa som blant hedningene i Afrika (Iversen 2008:121-122).

Allerede i 1928, under en felleskirkelig misjonskonferanse i Jerusalem, ble det vedtatt at sekulariseringsprosessen var en universell fiende for alle troende og at den derfor måtte bekjempes. I stedet for å motarbeide hverandre, måtte alle religiøse nominasjoner heretter danne en felles front for å bekjempe modernitetens og sekularismens skadelige påvirkning (Haanes 2004:438). Europa hadde lenge vært oversett av kristne misjonærer fordi en anså kontinentet for å være et kristent kontinent. Dette endret seg mot slutten av 1800-tallet med industrialisering, forskning og teknologiske fremskritt, og mange kristne begynte nå å se behovet for misjon også i Europa.

Dagfinn Solheim, tidligere lærer ved Fjellhaug internasjonale Høgskole¹⁴, er skeptisk til den inkluderende holdningen en framsatte i Jerusalem fordi den framstiller alle religioner som et felles uttrykk for forståelsen og kjennskapet til Gud (Solheim 2004:49). Solheim hevder at evolusjonstanken hadde etablert seg i den kristne religionshistorien og det medførte at de framstilte kristendommen som siste ledd i utviklingen av religion (Solheim 2004:49-50). Religionshistorien er preget av utviklingstanken, skriver han, som har gått fra de primitive panteistiske religionene via polyteismen til monoteistisk religion. En slik tanke er ikke i overensstemmelse med Bibelen fordi den forteller at det i begynnelsen bare fantes en Gud. I det store og det hele må en derfor se de andre religionene som et frafall

¹⁴ Tidligere het skolen Fjellhaug Misjonshøgskole, men byttet navt til Fjellhaug Internasjonale Høgskole (FiH) i januar 2011. Skolen eies av Norsk Luthersk Misjonssamband.

fra troen på denne ene Gud, skriver Solheim (Solheim 2004:52) En kan derfor ikke med rette hevde at alle religioner er likeverdige veier til Gud, mener Solheim. (Solheim 2004:50)

I følge kristendommen er Bibelen Guds åpenbarte Ord. Den er ment for alle mennesker, alle steder og til alle tider, noe som i seg selv er en sterk begrunnelse for å drive misjon, skriver Dagfinn Solheim, i boken *En innføring i Missiologi*. Gud har åpenbart både seg selv og veien til frelsen gjennom Skriftene, skriver han, og Skriften og Ordet er den eneste kilde til en sann og fullstendig gudskunnskap. De første elleve kapitlene i Første Mosebok danner grunnlaget for forståelsen av Bibelens misjonsbudskap. Her framstilles Gud som skaper av himmelen og jorden, de forteller om de første menneskene som ble skapt av Gud, om syndefallet og den påfølgende utslettelsen av alt liv på jorda, med unntak av Noah, hans familie og dyrene i arken (Solheim 2004:26). Misjonsbudet står omtalt i alle fire evangeliene og i apostlenes gjerninger (Matt 28,18-20, Mark 16,15ff, Luk 24,47ff, Joh 20,21ff og Apg 1,8) , og den mest vanlige framstillingen finner vi i Matteus evangeliet:

”Da trådte Jesus fram og talte til dem: «Jeg har fått all makt i himmelen og på jorden. Gå derfor og gjør alle folkeslag til disipler! Døp dem til Faderens og Sønnens og Den hellige ånds navn og lær dem å holde alt det jeg har befalt dere. Og se, jeg er med dere alle dager inntil verdens ende.”

Frelsheshistorien er nært knyttet til misjonsbefalingen, skriver Solheim. Med frelsheshistorie menes det i denne sammenhengen historien om hvordan Gud kan, og vil frelse sitt folk så lenge de tror på ham (Solheim 2004:27). I en nytestamentlig kontekst er frelsheshistorien nært knyttet opp mot troen på Jesus Kristus som Guds sønn og sendebud, og den eneste veien til frelse går gjennom Jesus. Derfor skal en drive misjon, skriver Solheim. Frelsen kan tilbys alle, men selve misjonen begynner først når misjonæren aktivt går ut for å gjøre alle folkeslag til disipler (Solheim 2004:33).

Misjonslæren (missiologien) benytter seg av en rekke fagdisipliner i sitt arbeid for å gjøre misjonæren i stand til å formidle evangeliet i en såkalt ”grenseoverskridende virksomhet” (Solheim 2004:10). Fagtradisjonene Solheim presenterer som viktige bidrag til misjonsarbeidet er blant annet sosiologi, antropologi og kommunikasjon. Disse fagtradisjonene er viktige i utarbeidelsen av

en misjonsstrategi for å kunne imøtekomme andre religioner og individene som tilhører disse (Solheim 2004:10). Solheim påpeker også at kirken må være universal hvis den skal kunne tilpasse seg de ulike kulturelle forholdene der misjon drives, for at den kristne troen på best mulig måte skal kunne gjennomsyre alle aspekter ved livet. Både religiøst og sekulært, familiært og sosialt og politisk og økonomisk (Solheim 2004:11). Jo mer den kristne tro gjennomsyrer menneskenes liv, desto lettere vil misjonæren kunne forsikre seg om at den omvendte blir frelst (Solheim 2004:11). Senere i oppgaven vil jeg komme tilbake til hvordan denne forestillingen om en kristendom som gjennomsyrer hele menneskets liv kan sees i sammenheng med intelligent design teorien.

Andre momenter innenfor missiologien er apologetikken (trosforsvaret) og elengtikken (trosangrep). Elengtikken er et angrep på vantroen, og ordet kommer fra det greske ordet *elengechein* som betyr ”å bringe til skam”. Målsetningen med denne angrepsstrategien er å overbevise verden om dens synd, skriver Solheim (Solheim 2004:50). Elengtikken bidrar til å gi kristenheten fryktløshet i deres formidling av evangeliet, og er en måte å bedrive elengetisk arbeid er å tvinge motparten til å stille kritiske spørsmål om sin egen tro, i følge Solheim. Elengtikken oppfordrer også misjonæren til å spørre hva den fremmede religionen har gjort med Gud (Solheim 2004:53). På bakgrunn av problemstillingen, vil jeg i kapittel 6 se hvordan elengtikken blir benyttet i debatten mellom tro og vitenskap.

Bjørn Hinderaker presenterer en kristen respons til naturalismen i sin artikkel *Naturalismen fortsatt aktuell? Om utfordringen fra Richard Dawkins*. Fordi naturalismen representerer et livssyn, og derfor må begrunne sine påstander på lik linje med andre religiøse alternativer, må den kristne avdekke trospåstandene i naturalismen, skriver han (2005:134). Det er også viktig å bekrefte sannheten i naturalismen, fordi naturalismen representerer en kristen vranglære. At naturalismen er et uttrykk for en kristen vranglære begrunner han med at den har beholdt den kristne tanken om naturen som iboende god, lovstyrt og som noe ”man kan utforske og utnytte” (2005:134).

Den største forskjellen mellom naturalismens natursyn og et kristent, er avvisningen menneskets unike verdi, og den planmessige innretningen av naturen. Hinderaker skriver videre at den kristne må gjøre en *koherens test* for å avgjøre om argumentene i naturalismen gir en logisk mening. Det mener han at den ikke gjør, fordi materialismen har et logisk problem: ”Dersom den [materialismen] er

sann (at alt, inkludert tanken er bare materie), kan vi ikke stole på den [*sic*]”, skriver Hinderaker (Hinderaker 2005:134). Deretter må det utføres en *korrespondanse test*, som er ment for å utforske hvorvidt naturalismens påstander om materiens evighet stemmer overens med virkeligheten. I følge Hinderaker, er denne framstillingen av materien som evig, problematisk fordi Big Bang teorien og varmelærens andre lov antyder at universet må ha hatt en begynnelse, og at ”noen ”fyller på” energi”, altså en intelligens (Hinderaker 2005:134). Til slutt må det gjøres en *pragmatisk test* av naturalismen i praksis. Hinderaker ser også etikken som et kritisk punkt i i det naturalistiske verdensbildet. Relativismen er dypt problematisk, skriver han, fordi ”Holocaust vil ikke kunne sies å være objektivt galt, det bare føles galt, - for meg” (135). Hinderaker avslutter artikkelen med å fremstille naturalismen som nåtidens største utfordring for den kristne tro, og at den derfor må avdekkes og dekonstrueres for å skape en åpning for det kristne alternativet, sammen med en positiv begrunnelse for det kristne livssyn, og for de sentrale kristne sannhetspåstandene (Hinderaker 2005:135).

Misjon har alltid et praktisk siktemål. Forskjellige disipliner blir trukket inn for å belyse begrunnelsen for å drive misjon og for å kartlegge hvordan de kan nå ut med evangeliet i dagens situasjon. (Solheim 2004:151) Når det gjelder hvilke fagområder elengtikken må befatte seg med, legger Solheim særlig vekt på religionsvitenskapen. Elengtikken må benytte seg av religionshistoriens kunnskap om de fremmede religioner, men den må gå inn i denne vitenskapen med en kritisk funksjon. Religionsvitenskapen er, som tidligere nevnt, påvirket av utviklingstanken, og derfor ikke representativ for den kristne tro, mener Solheim. På tross av dette skal elengtikken benytte seg av religionsvitenskapen for å lære om andre religioner, men misjonæren må være skeptisk til den normative religionsforskningen. Begrepet religionshistorie brukes bare deskriptivt og det ligger ingen kvalitetsvurdering i begrepsbruken, skriver Solheim (Solheim 2004:42). Fordi religionshistorien er ”motivert av evolusjonstanken, så en gjerne de primitive religionene som opphavet til alle religioner”, skriver Solheim, men i begynnelsen fantes det bare en Gud. Det at det finnes flere i gudeskikkelser i andre religioner, beviser bare at avgudsdyrkelsen ikke fantes i opprinnelsen og de andre religionenes polyteisme representerer i stedet vitnesbyrd om en søken tilbake til denne ene, sanne Gud, hevder han. (Solheim 2004:52).

Når det gjelder religionsvitenskapen, religionspsykologien og religionsfilosofien er også disse verdifulle hjelpemidler i misjonærens arbeid. Bibelen gjør det klart at religion ikke kan forklares som et psykologisk fenomen, men religionspsykologien kan hjelpe misjonæren med å forstå det falne menneskets religiøse behov (Solheim 2004:53). Fra et kristent synspunkt vil en måtte se religiøse erfaringer i forhold til det falne menneskets tanker om Gud, konkluderer Solheim (Solheim 2004:53). Det er også viktig at misjonæren kartlegger områdene der den åndelige nøden er størst.

Elenktikken finnes bare i møtet med andre trosretninger. For å kunne drive en effektiv elengtikk trengs det både vitenskapelig bevissthet og kunnskap, samt personlig tilnærming (Solheim 2004:55) Han påpeker at det er viktig at misjonæren kartlegger hva motparten tenker om Gud, forholdet mellom Gud og verden og hvordan motparten forholder seg til sin religions beretning om beskyttelse, trygghet og håp (ibid: 55).

2.3.2 Misjonsstrategi

Spredningen av blant annet den amerikanske pinsebevegelsen og de litt senere baptist- og adventistbevegelserne til flere europeiske land, har åpnet for religiøs kontakt på tvers av Atlanterhavet. Denne kontakten kan sees i organiseringen av internasjonale misjonskonferanser, og har også lagt grunnlaget for utarbeidelsen av en felles misjonsfront mot både vantroen, hedenskapen og sekularismen. Gjennom kontakt følger også informasjonsutveksling, og globalisering og teknologiske framskritt øker mulighetene for dialog på tvers av landegrensene. Gavin Flood beskriver den moderne religion som en konstruksjon av en global realitet hvor kommunikasjonsbarrierer blir brutt ned av den nye teknologien som medfører direkte og ”live” kommunikasjon med mennesker over hele verden: ”[...] Both are constructives of global reality in which communicative barriers have been broken down by technology and by peoples of the world in almost instantaneous communication with each other” (Flood 1999:52).

Selv om mediarevolusjonen i stor grad har bidratt til sekulariseringsprosessen, har den også bidratt til spredning av religiøse ideologier gjennom de samme kanalene. Internett er som en stor markeds plass (Asmussen

2008:111), og en viktig misjonsmark fordi brukerne av internett ofte utviser en større åpenhet enn den misjonærer ofte møter ellers. Dialogen er rett på sak og mer direkte og ofte er menneskene misjonærene møter over internett personer de ikke ville møtt ellers. Internett er skapt for kommunikasjon, og derfor også for misjon (Asmussen 2008:112).

”Misjon på internett er misjon på internetts premisser og disse premissene er i dag individualiteten. Her er det ikke stor plass til de etablerte kirkelige strukturer og dogmer, men til gjengjeld skaper de mange personlige vitnesbyrd som blir publisert ekstra autensitet og troverdighet rundt evangeliets budskap.” (Asmussen 2008:115).”

Misjon blant sekulariserte mennesker forutsetter at kristne bærer fram sitt vitnesbyrd både i ord og handling, og lar sitt liv styres etter de overordnede mål som forkynnes. Evangeliet må formidles fra menneske til menneske, noe som forutsetter møteplasser hvor kontakt kan formidles. (Haanes 2004:441)

Møteplasser skapes der kristne på en naturlig måte møter andre mennesker og får anledning til å dele sin kristne tro.

I boka *Missiologi i dag* settes det opp fem misjonsstrategiske holdninger for en kristen misjonær i møtet med nyreligiøsitet. Selv om artikkelen i hovedsak dreier seg om nyreligiøsiteten har jeg valgt å inkludere disse holdningene i min oppgave fordi jeg mener disse holdningene også illustrerer ulike kristenkonserveres møte med vitenskap, modernitet og sekularisering (Haanes 2004:445).

Den første av disse holdningene kalles en *konsekvent demonisering*. Med dette menes det at den fremmede religionen, i denne sammenhengen darwinisme, naturalisme og materialisme, sees på som en illustrasjon av Satans virke i verden. All annen religiøsitet er derfor for å regne som djevelsk. Denne misjonsstrategien er ikke dialogorientert, men en utålmodig, pågående evangelisering for å provosere fram en rask, og lite gjennomtenkt, standpunkttagen for eller i mot Jesus. (Haanes 2004:446).

Den andre holdningen er en *lyttende konfrontasjon*, også kalt ”The Viking Approach”. Gjennom en observerende tilstedeværelse, analyserer misjonæren motparten, samtidig som han stiller seg kritisk til de holdninger han mener perverterer synet på mennesket (Haanes 2004:447). Både åndskonfrontasjon og

Kristi enestående stilling som verdens frelser er viktige argumenter og blir framsatt som to sider av samme sak. (Haanes 2004:446). Nylig omvendte medlemmer blir også oppfordret til å benytte seg av foredragsvirksomhet og media, for gi autentiske beskrivelser av grunnene til omvendelsen.

Den tredje holdningen kalles for *restitusjon*. Tanken om en absolutt motsetning mellom naturalismen og kristendommen er sentral også her, men tanken om sammenheng og kontinuitet gjør seg også gjeldende. (Haanes 2004:448). Svaret på vitenskapens leten etter en kosmisk enhet ligger i den bibelske skapelsestanken. Derfor må misjonærene i denne sammenhengen vektlegge den kosmiske Jesus. Ved å benytte seg av rituelle teknikker som for eksempel yoga og meditasjon kan kristendommen få en ny utforming, bedre tilpasset den kulturen den opererer i. Men de andre religionenes verdensanskuelse og forklaringsmodeller må forkastes som forføreriske (Haanes 2004:448).

Den fjerde holdningen kalles *oppfyllelse*. Kristus opererer gjennom alle mennesker, også utenfor kristendommens grenser. Andre religioner forstås i denne sammenhengen som ”Guds forbedrede gjerning for frelsen i Jesus Kristus” (Haanes 2004:448). Oppfyllelseteorien kan ha mange varianter, og noen går så langt i tanken om at alle religioner egentlig er et uttrykk for lengten etter Kristus, at misjonærens rolle bare blir å fortelle medlemmer av andre religiøse trossamfunn at de egentlig er kristne. (Haanes 2004:449).

Den femte, og siste misjonsstrategiske holdningen som blir presentert er kalt *pluralistisk tilpasning*. Dette betyr at kristendommen må nytolkes for å være aktuell i samtiden. En må fri seg fra en hver tanke om rettroenhet og kjetterjakt, skriver Haanes (2004:449). Det er ikke de nye religionene en blir advart mot, men kirkens ekskluderende holdning ovenfor dem. Tanken er at alle religionene i virkeligheten er som ”søsken” på vei mot det samme mål. Også kombinert med Kristus nærvær i alle religioner, også de nye. Disse blir da en del av Guds frelsesplan, og må derfor ikke motarbeides (jf Jerusalem 1928 og oppfyllelseteorien).

Hvilken av disse holdningene en misjonær besitter, beror på hvor konservativ misjonæren er. En annen viktig del av misjonsarbeidet er å utarbeide en strategi for hvordan arbeidet skal utføres. Dagfinn Solheim framstiller en misjonsstrategi i artikkelen *Misjonsstrategi*: Først må misjonæren fastsette hvem målgruppa er, deretter må han lære gruppa å kjenne gjennom å fastsette hvilken

verdensanskuelse og religion som er rådende blant det folket det skal misjoneres mot. Så må misjonæren kartlegge gruppens kulturelle særtrekk, og befolkningens levesett. Solheim forteller at hvis misjonen skal være vellykket må misjonæren også lære seg å verdsette de elementer i kulturen som er i tråd med kristne verdier. Etter hvert vil denne kunnskapen føre til at misjonæren får innsikt i hvilke behov som ikke dekkes av den gjeldende religiøse forestillingen og kan begynne sitt arbeid. Studiet av kulturen bidrar også til å fastsette hvordan samfunnet er innrettet med tanke på maktstruktur, innflytelse, undertrykkelse osv, slik at misjonæren kan bestemme hvem det skal misjoneres mot (Solheim 2007:98-107) Det finnes mange elementer i en fremmed kultur som en kristen vil måtte ta avstand fra, skriver Solheim, men det finnes også en rekke verdifulle elementer som tas vare på. Dersom disse ikke er forenlige med den kristne troen, kan disse kristnes, skriver han (Solheim 2007:98-107).

Solheim forteller videre at når misjonæren har dannet seg et bilde av virkeområdet, må han utarbeide en visjon for arbeidet. Denne må være så kort og konsis som mulig, si noe om målgruppen for misjonen, og hvordan arbeidet skal gjennomføres. Deretter må det utarbeides en målsetning for arbeidet. Denne skal inneholde hovedtrekkene og tidsperspektivet for arbeidet. Målsetningen bør også inneholde en begrunnelse for misjonsarbeidet og en redegjørelse for den ”åndelige og materielle nød” misjonæren bemerket seg i kulturalysen (Solheim 2007:98-107).

2.4 Sammendrag

Ved hjelp av sekulariserings teorien og missiologien har jeg i dette kapittelet, forsøkt å danne grunnlaget for drøftningen av intelligent design som misjonsstrategi. Jeg har vist at sekularisering fører til en nedgang i religiøse institusjoners makt, men religionen fortsatt spiller en viktig rolle for individet. Jeg har også vist at protestantismens forestilling om en personlig og god guddom, både har bidratt til den moderne vitenskapen og til det kulturelle og religiøse mangfoldet som følger moderniteten. Sekulariseringen har ført til at oppslutningen til de store religiøse institusjonene i Vesten har gått ned, og nye trosretninger, med en annen organisasjonsstruktur, har etablert seg i stedet. En viktig misjonsstrategi

er at det skal bygges opp selvstendige menigheter, med en egen organisasjonsstruktur, i områder hvor misjonærer har vært aktive en periode, slik at menigheten selv kan begynne sitt misjonsarbeid i områdene rundt. Denne strategien skal skissere en målsetning for arbeidet, hvilke prinsipper det arbeides etter, og hvordan dette arbeidet på best mulig måte kan utføres. (Solheim 2004:151). Den nye kommunikasjonsformen har også åpnet for en annen type misjon. En online og live global misjon på internett. Jeg har også vist at elengtikken skal benytte seg av en rekke fagområder, blant annet religionsforskningen. Elengtikken og framstillingen av darwinismen og det materielle verdensbildet som en religiøs ideologi, vil være sentrale elementer i de to siste kapittelene av oppgaven fordi Peder A Tyvand og organisasjonen Origo, i flere artikler, debatter og i boka *Darwin 200år – en festbrems* framstiller utviklingslæren og de historiske vitenskapene som en ideologi som vitenskapen må løsrives fra. Før jeg går inn på Tyvands elengtikk vil jeg gi en redegjørelse for designbevegelsens egen framstilling av dens filosofiske forankring, deretter vil jeg redegjøre for kreasjonisme og intelligent design og se hvordan Origo benytter seg av disse.

3 Plan eller tilfeldighet?

For å sette debatten om intelligent design inn i en historisk kontekst, vil jeg her først gi et lite innblikk i framveksten av naturvitenskapen, fra naturfilosofien til evolusjonsteorien. Det er ellers viktig å påpeke at de fleste kristne i Norge ikke stiller seg kritisk verken til den historiske vitenskapen som helhet eller til evolusjonsteorien. Den kristne majoriteten i Norge i dag mener at det ikke er problematisk å kombinere et vitenskapelig og et kristent verdensbilde. Der det er aktuelt å bringe det på banen vil disse kristne omtales som kristendarwinister. Deres verdensbilde kan karakteriseres som teistisk eller teleologisk evolusjon. I disse begrepene legger jeg at de godtar naturvitenskapen, slik den blir presentert, men at en plasserer Gud som årsaken til livets og universets opprinnelse.

Videre i dette kapitlet vil jeg benytte meg av designbevegelsens egen argumentasjon om designteoriens filosofiske forankring. Først vil jeg gi en kort oversikt over hvilke filosofer designbevegelsen støtter seg på, før jeg presenterer de ulike argumentene. Kapitlet vil følge en kronologisk linje fra naturfilosofien i antikken, skapelsestanken i middelalderen og framveksten av den nye naturvitenskapen. Til slutt i dette kapitlet vil jeg gi en kort redegjørelse for darwinismen, designbevegelsens viktigste motstander.

Nåværende leder for Discovery Institute, Steven Meyer forteller i sin artikkel *A Scientific History – and Philosophical Defence – of the Theory of Intelligent Design*¹⁵ at en voldsom mediastorm både i USA og globalt har presentert intelligent designteorien som et trosbasert alternativ til evolusjonsteorien, og da et alternativ som er basert på religiøse doktriner, snarere enn vitenskapelig metode. I det Meyer fremholder som en svertekampanjen mot intelligent design framstilles teorien som intet annet enn en ny versjon av den kristenfundamentalistiske kreasjonismen, og skal i følge mediene være utarbeidet for å omgå den offentlige bestemmelsen om at religion ikke har noe i naturfagstimene å gjøre (Meyer:1). Som en av grunnleggerne av designteorien, hevder Meyer å vite at denne framstillingen ikke gir et riktig bilde av designteorien.

¹⁵ <http://www.discovery.org/scripts/viewDB/filesDB-download.php?command=download&id=3241>
dessverre har det ikke lyktes meg å finne noen publikasjonsdato på dette dokumentet.

Meyer framholde at den moderne designbevegelsen ikke ble utviklet som et resultat av de juridiske tilbakeskrittene kreasjonismebevegelsen har opplevd etter 1987, da amerikansk høyesterett besluttet at kreasjonisme, uansett form og framstilling, ikke skulle inkluderes i naturfagsundervisningen. Den ble utviklet i perioden rundt 1980 av en gruppe vitenskapsmenn – Charles Thaxton, Walter Bradley og Roger Olsen – som forsøkte å finne svar på et av biologiens største mysterier; opprinnelsen til informasjonen som ligger i DNA molekylet. Thaxton og hans kolleger fant ut at de informasjonsbærende egenskapene i DNA ga gode indisier for antagelsen om at det foreligger en udefinert intelligens som har designet verden. De informerte om denne ideen i bokform allerede i 1984, 3 år før den amerikanske høyesterettens avgjørelse i Edwards vs. Aguillard saken, en avgjørelse som ”kriminaliserte” kreasjonisme i naturfagstimene, skriver Meyer (Meyer:1).¹⁵ Ikke bare har den vitenskapelige interessen for designargumentet eksistert før denne høyesterettsdommen, men designargumentet er også tydelig forskjellig fra kreasjonisme, både i metode, innhold og form, skriver Meyer. Intelligent design er ikke basert på en bibelsk lesning, i stedet er den basert på observasjoner av naturen, som designteorien forsøker å forklare ut i fra den kunnskapen vi har om årsak og virkning i naturen og mønster som vanligvis indikerer en intelligent årsak. Meyer mener at designteorien er utarbeidet på bakgrunn av en samlet vurdering av empirisk kunnskap og ikke som en deduksjon fra religiøs autoritet (Meyer:2). Intelligent design gir ingen tolkning av Genesis, skapelsesdager eller jordens alder, i stedet framsetter teorien en kausal forklaring på livets kompleksitet. (Meyer:2). Teorien motsetter seg heller ikke evolusjonsteorien, verken endring over tid eller en felles avstamning, men den motsetter seg Darwins forestilling om at drivkraften bak det biologiske mangfoldet er tilfeldig og blind. Enten har livet oppstått gjennom en helt tilfeldig materialistisk prosess, eller så har en intelligens bidratt. Designteorien bekrefter det sistnevnte og argumenterer for at levende organismer ser designet ut fordi de er designet (Meyer:2).

Designhypotesen kan føres tilbake til de gamle greske og romerske filosofer, som Platon og Cicero, og kristne filosofer som Augustin og Aquinas. (Meyer:3) Designbevegelsen figurerte også sentralt i den moderne vitenskapelige revolusjonen, skriver Meyer, og påpeker flere av vitenskapens grunnleggere antok at naturen var planmessig innrettet av et intelligent vesen. Astronomen Johannes Kepler, kjemikeren Robert Boyle og biologen John Ray forsvarte

designargumentet basert på empiriske observasjoner gjort innen deres fagområder. Isaac Newton argumenterte for design ved å benytte seg av både biologiske, fysiske og astronomiske oppdagelser. I verket *Principia* argumenterer Newton for at solsystemets stabilitet ikke bare skyldes gravitasjonskraften, men også himmellegemenes utgangsposisjoner i forhold til solen (Meyer 3). Med publikasjonen av William Paleys bok *Natural Theology* opplevde designargumentet en økning i populariteten både i Storbritannia og i USA. Paley kartla flere biologiske systemer han mente bekreftet forestillingen om en intelligent opp-passer, og argumenterte for at disse systemenes ufattelige kompleksitet kunne oppstå gjennom en blind og tilfeldig prosess var like lite sannsynlig som at et lommeur skulle ha oppstått tilfeldig (Meyer:4). Jeg kommer tilbake til Paleys argument i Intelligent Design – Kreasjonisme kapitlet.

Det er dessverre mye innenfor vitenskapshistorien som ikke får plass i dette kapitlet, men jeg har her valgt å gi en generell presentasjon av intelligent designbevegelsens filosofiske begrunnelse.

3.1 Naturfilosofien i antikken

Siden begynnelsen av den historiske tidsregningen har mennesker diskutert metafysiske spørsmål om meningen med livet, og hvordan livet oppsto. De greske naturfilosofene søkte også å finne svar på disse spørsmålene. Veldig forenklet kan vi si at det hele veien har etablert seg to grener innenfor denne diskusjonen, og ofte blir idealismen og materialismen, eller platonismen og den aristoteliske tenkningen satt opp mot hverandre.

Discovery Institute framsetter at Platon (Sokrates) tidlig foreslo teorien om intelligent design i dialogen *Filebos*. Om denne dialogen ikke direkte foreslår intelligent design hypotesen, kan en se likhetstrekk mellom denne dialogen og diskusjonen som pågår i dag mellom materialister og teister. Nedenfor har jeg valgt å presentere et lite utdrag fra denne dialogen. Utvalget har jeg gjort på bakgrunn av innholdet i den moderne debatten om planmessighet, eller tilfeldighet.

Sokrates: [...] La oss begynne med å gjenoppta følgende spørsmål.

- Protark: Hvilket?
- Sokrates: Om vi, Protark, skal påstå at det store altet og dette som kalles det hele, bevoktes av en irrasjonell og tilfeldig makt slik det faller seg, eller at det er tvert imot, som forgjengerne våre hevdet, styres av fornuft og en vidunderlig kommanderende forstand.
- Protark: Dette er ikke likegyldige påstander, forunderlige Sokrates. Det du nå sier, er heller ikke fromt, synes jeg, og at fornuften ordner alt, er en velfortjent påstand med tanke på det vi ser av verden og av sol og måne og av stjerner og det hele himmelske kretsløp. Jeg for min del vil aldri si eller mene noe annet.
- Sokrates: Så du ønsker sikkert også at vi skal gå med på at det virkelig er slik som forgjengerne våre ble enige om? Synes du vi ikke bare skal gi inntrykk av å framsette andres meninger uten noen risiko, men også ta vår del av faren og få vår del av spottet hver gang en smarting hevder at det ikke er slik, og at det ikke finnes noen orden?
- Protark: Naturligvis synes jeg det.
- Sokrates: Så kom igjen og se nøye på de tanker vi nå har kommet over.
- Protark: Bare si det.
- Sokrates: Når det gjelder dyrenes legemlige natur, så skimter vi vel ild og vann og luft og landjord – som seilerne i havsnød sier – i sammensetningen.
- Protark: Ganske riktig. Og i denne diskusjonen setter vår villrede oss virkelig i havsnød.
- Sokrates: Vi skal se. Du må fatte at det følgende gjelder for hvert av disse elementene i oss.
- Protark: Hva gjelder det?
- Sokrates: At det i oss finnes en liten porsjon av hver av disse bestanddelene, en ubetydelig porsjon som ikke på noe område er ubesudlet, og som har en makt som ikke er naturen verdig. Tar du ett eksempel, ser du at det samme gjelder for alle. Ta for eksempel ild. Det finnes jo i oss, og det finnes i hele verden. [...]
- Sokrates: I såfall er det bedre om vi følger den andre tankegangen, og sier at det er mye ubegrenset i hele verden, tilstrekkelig grense, og en ikke ubetydelig årsak til disse, en årsak som ordner og kommanderer år med? årstider og måneder, og som med full rett kan kalles visdom og fornuft.
- Protark: Med full rett. [...]
- Sokrates: Nå skal du ikke tro, Protark, at denne diskusjonen har vært forgjeves. Tvert i mot er den, for det første, en støtte i striden for den som for lenge siden erklærte at fornuft alltid hersker over hele verden.
- Protark: Det er den.
- Sokrates: Og dessuten har den gitt svar på min undersøkelse fordi fornuften tilhører den familie som er alle tings årsak, den vi sa var én av fire. Nå har du nok allerede oppfattet svaret på vår undersøkelse

(Fil 28d – 30e)

Platon og Aristoteles har hver sin tilnærming til både samfunnet og naturen. Platon diskuterer verden ut ifra idéverden og kravene fornuften fremsetter. Politikken har for Platon en oppgave; å føre de verdslige forholdene så nære idéverden som mulig. Aristoteles tar i stedet utgangspunkt i den materielle verden, og hevder at fornuften er et middel til å klassifisere naturen. Platon mener at det er ideene om tingene som i virkeligheten eksisterer, mens Aristoteles mener at tingen eksisterer uavhengig av ideen om tingen. Ifølge Aristoteles, eksisterer stolen i seg selv, selvstendig, og er derfor ikke avhengig av ideen Stol, slik Platon hevder. Denne uenigheten kommer til uttrykk i universaliestriden, som jeg vil presentere litt senere i dette kapitlet.

En annen naturfilosofi, som også er sentral i designbevegelsens filosofiske forsvar, er stoikerne (ca 335 – 263 f.kr) (Tollefsen 1997:151-153). Deres samtid var preget av de gamle bystatenes etikk, som var utviklet av borgerskapets elite, men stoikerne var opptatt av at det ikke fantes noen høyere autoritet enn fornuften. Den verdenen som kommer til uttrykk gjennom en aristotelisk forståelse av fornuften er den eneste som eksisterer, mente stoikerne. Stoikernes filosofi karakteriseres gjerne som en monistisk filosofi, som innebærer at verdensaltet kan føres tilbake til et eneste prinsipp eller grunnsubstans. De blir ofte kalt materialister, fordi de mener at virkeligheten bare finnes i den materielle naturen. Det finnes ingenting utenfor. Verdensaltet er et samspill av motsetninger som blir regulert av en fornuftig orden, *logos* (Tollefsen 1997:151). Logos er et intelligent vesen, men det finnes ingen overnaturlig transendens. En slik tanke finner vi også igjen hos Augustin (Tollefsen 1997:188-192). Grunnprinsippene i denne tanken er at logos (fornuften) besitter såkalte ”fornuftsfrø”. Orden oppstår når disse frøene spirer slik at stoffet får form og struktur. Verden oppstår fra Gud og går til grunne i Gud gjennom slike fornuftsfrø. Verden opererer i en syklisk prosess (Tollefsen 1997:151).

Den romerske statsmann og taleren Marcus Tullius Cicero tilhørte stoicismen og argumenterte, ifølge Steven Meyer, for design i naturen. Nedenfor har jeg valgt å gjengi utdrag fra Ciceros dialog *On the Nature of the Gods*.

Cicero skriver at den ypperste enerådende kraft også må være en bevisst, fornuftig, meningsfull og vis kraft. For hvis denne ikke hadde større egenskaper enn en plante, var det ingen grunn til at det guddommelige skal stå over oss i naturens hierarkiske inndeling. Universet måtte derfor besitte visdom, hevdet Cicero, hvis ikke ville det være underlegent mennesket. At universet skulle være underlagt mennesket

er en absurd tanke, mener han, og må derfor konkludere med at universet besitter egenskaper som er høyere enn oss (Cicero 1972:137). Alt i naturen er skapt for å tjene noe annet; en maskins bevegelser slik som et planetarium og en klokke sås det ikke tvil om er designet av et vesen med fornuft og bevissthet, og når en ser på hvordan solsystemet fungerer, den skjøre balansen i naturen og de stadig skiftende årstidene, kan en derfor konkludere med at alt dette har blitt til gjennom en transendent kraft¹⁶ (Meyer:2). For det første er vegetasjonen konstruert slik at hver del bidrar til å opprettholde de andre. Plantene trekker energi både fra sollyset og fra bakken, stammen er dekket av bark for å beskytte den mot både kulde og varme. Også den enorme variasjonen som finnes i dyreriket, mener Cicero, bekrefter forestillingen om en designer. Naturen har sørget for at hver plante og hvert dyr har tilgang til den næringen som organismen behøver for å overleve, og alle organene i dyrekroppen er organisert slik at alle har en funksjon, og ingen er overflødige (Meyer 2).

Planter er mat for dyr, dyr er mat og hjelp for mennesket, og mennesket er skapt for å betrakte og reflektere over naturen. Cicero anser universet som perfekt. Og siden det ikke finnes noe større enn bevissthet og fornuft må dette også være tilstede i verden. Naturen er målrettet, og liksom kunsten streber etter fullkommenhet streber også naturen mot noe opphøyet og perfekt. Det finnes ingen bedre egenskap enn godhet, og fordi universet er perfekt må det også være godhet som styrer det. Det er godhet og visdom i universet, skriver Cicero, og universet er derfor i seg selv et bilde av Gud. (Cicero 1972:138)

Når vi har forstått dette vil det ikke bare være dumt, men også respektløst å fornekte gudenes eksistens, skriver Cicero. Det spiller ingen rolle om vi forneker gudene, eller fratar dem deres virke og mening, fordi en ikke kan påvise eksistensen av noe som er inaktivt, mener han. Men siden gudenes eksistens står så klart for Cicero, velger han i stedet å betvile den mentale helsen til den eller de som benekter en guddommelig eksistens (Cicero 1972:137). For hvordan kan noen med vettet i behold tro at universets regelmessighet og dets vidstrakte himmelske prydd ha kommet til gjennom en tilfeldig ordning av atomer? Eller at noe annet vesen uten intelligens og fornuft skulle ha skapt verden? (Cicero 1972:137).

¹⁶ <http://www.discovery.org/a/9671>

3.1.1 Skapelsestanken i senantikken og middelalderen

Det var først og fremst platonske, aristoteliske og stoiske filosofer som vant innpass i den tidlige kristne filosofien. Etter hvert ble det utviklet to sentrale teorier, som i senere tid har blitt kombinert: verden framgår av Gud og har som formål å vende tilbake til ham, og verden er skapt og ordnet ut fra ideer eller en plan som finnes i Guds intellekt. Kombinasjonen av disse teoriene kalles eksemplarisme. Et eksempel på en eksemplaristisk teori går som følgende; ”Verden, slik den framkommer fra Gud, er strukturert ved guddommelige *forordninger* eller *ideer* som blir nedfelt i tingenes former. Alle ting har i sin form, et gitt naturlig forløp som leder til fullbyrdelsen av den aktuelle tingen.” (Tollefsen 1997:178-179). Med fullbyrdelse menes det her at tingene skal vende tilbake til Gud og dermed blir fullkomne gjennom deltagelse i Gud.

I senantikken og middelalderen var det ingen utstrakt konflikt mellom naturfilosofien og kristendommen. Forestillingen om at både naturen og mennesket skapt av Gud var den rådende oppfatningen, og i middelalderen var kirken åpen for de fleste teoriene og hypotesene som befattet seg med naturen og dens funksjon. Verdt å merke seg i denne sammenhengen er det også at det var ved universitetene den gryende naturvitenskapen møtte sterkest motstand. Innad i kirken begynte det sakte, men sikkert å vokse frem en mer åpen holdning til den tidlige naturvitenskapen, og mange av kirkens menn forkastet den aristoteliske tenkningen. Idet de gjorde det, gikk de også bort fra tanken om at det bare fantes en måte universet kunne være satt sammen på (Tollefsen 1997:296).

Nyplatonismens lære om at Gud er *urkilden* eller *årsaken* til den kosmiske orden preget tankene i den tidlige kristendommen. Gud var ene og alene årsaken til stoffet og naturens eksistens, og dermed også årsaken til verdensordenen. Det ligger i denne kristne tanken at alt som finnes også har et ønske om å tilbakeføres til ham (Tollefsen 1997:177). De fleste filosofene i senantikken kunne si seg enig i den kristne forestillingen om at den nåværende verden hadde en absolutt begynnelse. Men argumentet for skapelse ut av ingenting, og påstanden om at det bare var denne verden som eksisterte, var vanskelig å forene med nyplatonismen og senantikken filosofier. Ingenting kan bli til av ingenting og derfor måtte stoffet være tilstede før selve skapelsen. En av kristendommens store kirkefedre, Augustin, mente at det var en fare i en slik tenkning fordi den reduserer Guds

allmakt ved å hevde at urstoffet er evig på lik linje med Gud. Urstoffet er materielt og derfor kan det ikke ha eksistert ved siden av Gud fra begynnelsen av. Gud er verdens eneste årsak, og den er avhengig av ham for sin eksistens. Vi eksisterer bare fordi Gud ønsker at vi skal gjøre det og uten ham ville verden falle tilbake i intet (Tollefsen 1997:189).

Mennesket er ifølge Augustin skapt i Guds bilde som betyr at vi har egenskaper som ligner Guds egenskaper. Gud er imidlertid fullkommen, men siden vi bare er kopier av ham, kan ikke mennesket være fullkomment. I stedet har Gud satt mennesket som det høyeste vesenet i den materielle verden, underlagt hans vilje, mente Augustin (Tollefsen 1997:189). Thomas Aquinas viderefører denne hierarkiske tanken i sin beskrivelse av naturens innretning. Plantenes vegetative sjelsevner, befinner seg på bunnen av hierarkiet, deretter finner vi dyrenes sansingsevne, begjær og stedsbevegelsesevne. Fordi mennesket besitter både plantene og dyrenes sjelsevner i tillegg til menneskelige bevissthet, plasserte Aquinas mennesket øverst i hierarkiet (Tollefsen 1997:235).

3.2 Framveksten av naturvitenskapen

Innenfor den tidlige naturfilosofien/naturvitenskapen var teologien en viktig kilde til kunnskap. Naturen var styrt etter Guds vilje og studiet av den var et kvalitativt og ikke et kvantitativt studie. Middelalderens naturvitenskap kan sies å "være en lære om hvordan ting fungerer på "sitt beste", og dermed hvordan alle ting i siste instans streber mot det høyeste mål: den ubevegelige bevegelse, Gud eller "det guddommelige" (Tollefsen 1997:295). Etter hvert ble studiet av naturen i større og større grad skilt fra teologien. En utvikling som begynte allerede på 1300-tallet, og vokste fram i opposisjon til den rådende aristoteliske tenkningen som mange mente fratok Gud allmakten, ved at den fokuserte på naturens iboende mål og virkeliggjørelsen av naturens form (Tollefsen 1997:295). Denne endringen kalles *universaliestriden*. Den naturlige fornuften som den aristoteliske filosofien framsatte, og Guds absolutte vilje var, i følge Aquinas, ingen motsetning, men dens kritikere (nominalistene) la vekt på at snakket om denne allmenne fornuften og sansbarheten virket bindende på Guds allmakt. Gud er, sier nominalistene, den

absolutte hersker, og vår ”naturlige fornuft” er ingen sikker kilde til absolutt kunnskap om universets og naturens oppbygning. En slik absolutt kunnskap er det ene og alene Gud som besitter, hevder nominalistene (Tollefsen 1997:295).

Til tross for at tanken på at vi aldri kan besitte noen absolutt kunnskap, kan virke negativ til videre utforskning av naturen, bidro den sammen med andre kulturelle og religiøse strømninger i tida, til opprettelsen av naturvitenskapen. Hvis vi ikke kan være sikre på at naturen representerer Guds fornuft, kan vi verken gå til teologien eller til metafysikken for å lære om den. I stedet måtte en studere naturen på dens egne premisser .

3.2.1 *Geo* eller *helio* i sentrum.

Gjennom hele antikken og den tidlige kristendommen hersket det to ulike syn på hvordan universet er bygget opp, det geosentriske- og det heliosentriske verdensbildet. I det geosentriske verdensbildet er jorda, geo, universets sentrum. Sola, månen, planetene og stjernene går i bane rundt jorda (Tollefsen 1997:299). I det heliosentriske verdensbildet er sola, helio, sentrum for universet, og alle planetene går i bane rundt den. Aristoteles er en representant for det geosentriske verdensbildet og mente at himmellegemene beveget seg i en perfekt sirkelform rundt jorda. I middelalderen var geosentrismen kirkens offisielle verdensanskuelse, men etter universaliststriden ble denne gjenstand for kritikk. Nikolaus Kopernikus (1473-1543) mente at en ikke lenger kunne gi Aristoteles den autoriteten han hadde hatt tidligere. I stedet tok Kopernikus utgangspunkt i det heliosentriske verdensbildet, og regnet seg fram til at sola, ikke jorda, var universets sentrum, og at jorda og de andre himmellegemene gikk i bane rundt sola.

Tycho Brahe forkastet Kopernikus’ heliosentriske verdensbilde, og gikk tilbake til det geosentriske. Ifølge observasjoner konkluderte Brahe med at det funkete like godt som noe annet, og derfor var det ingen grunn til å endre verdensoppfatning. Etter sin død overlot han alle sine data til sin elev Johannes Kepler. Ironisk nok brukte Kepler Brahes observasjoner til å bekrefte det heliosentriske system. Dataene Brahe hadde samlet inn kunne ikke bekrefte sirkulære baner rundt jorden, og Kepler var overbevist om at Kopernikus’ heliosentriske modell var riktig, og etter hvert fant han også ut at planetenes baner

var ellipseformet. Kepler påviste også at planetene ikke beveger seg i en jevn hastighet, men at de beveger seg raskere når de er nærmere solen. (Tollefsen 1997:303). Heller ikke hos Kepler er naturvitenskapen helt frigjort fra metafysikk og teologi, og han holdt fast ved Guds overlegenhet som matematiker og hevdet at planetenes uperfekte ellipseformede baner var resultat av syndefallet og frafallet fra den perfekte sirkel. På tross av mystisismen og teologien i Keplers teorier, beholdt han de mekaniske lovene som forklarer de materielle legemers bevegelse. Planetenes bevegelser kunne reduseres til lover, men årsaken til bevegelsen er Gud. Kepler fastslo også at det var de samme lovene som gjaldt for himmellegemer som på jorden, og opphevet dermed skillet mellom det himmelske og det jordiske (Tollefsen 1997:305).

Galileo Galilei (1564-1642) begynte som matematiker, og har senere blitt kjent som oppfinneren av teleskopet. Gjennom denne oppfinnelsen kunne Galileo bekrefte teoriene til Kopernikus og Kepler, og i tillegg radikaliserer ham dem da han også oppdaget at det fantes flere stjerner enn man tidligere hadde antatt (Tollefsen 1997:305). Galilei bekreftet også Keplers teori om at planetenes form og oppbygging ikke er vesensforskjellige fra jorden og kunne blant annet fastslå at det fantes fjell på månen, og at Jupiter også hadde måner som gikk i bane rundt den. Han konkluderte med at dette betydde at det ikke fantes ett absolutt sentrum i universet, men at det i stedet var flere. Kirken var i utgangspunktet ikke skeptiske til Galileis oppdagelser fordi det i samtiden verserte flere teorier om universets opprinnelse og oppbygging, skriver Tollefsen (Tollefsen 1997:305), men Galileo møtte motstand ved sitt eget universitet i Padova i Italia, der hans aristoteliske kolleger ofte var skeptiske til alle forsøk på å forsvare heliosentriske forestillinger. Men i motsetning til Kopernikus, var Galileo fast bestemt på å kunne bevise sin teori, og at både academia og kirken tok feil. Til slutt ble Galileo anklaget for kjetteri, og stilt for retten i en av historiens mest kjente rettssaker.

3.2.2 Utvikling og framskritt

I middelalderen mente de at artene var statiske, og fordi de var skapt av Gud, kunne de ikke forandre seg. De ulike artenes særtrekk var bestemt fra evigheten og

hadde sin opprinnelse i Guds skaperkraft (Tollefsen 1997:489). Men med den geologiske vitenskapen som oppsto på 1700-tallet fant opplysningstidas tanke om framskritt og utvikling veien inn i naturvitenskapen, skriver Tollefsen, en tanke som også banet vei for Darwins evolusjonsteori. Studiet av skjeletter og fossiler som førte til antagelser om at jorda var gammel og hadde gjennomgått utvikling, fant etter hvert veien inn i biologien. (Tollefsen 1997:487).

Charles Darwin ble født 1809 i England. Han var sønn av legen Robert Darwin og barnebarn av den mer kjente Erasmus Darwin. Erasmus var, i likhet med sitt barnebarn, utdannet innenfor både medisin og naturvitenskap, og skrev i 1803, diktet *The temple of Nature*, som i grove trekk presenterer evolusjonsteorien.

Charles Darwin studerte både medisin og teologi, men vendte seg etter hvert mot biologien og naturvitenskapen. I 1831 fikk han en invitasjon om å bli en del av besetningen på forskningsskipet *The Beagle*. Det var under og etter denne reisen at Darwin utarbeidet og presenterte sin teori om at arter utviklet seg og forandret seg i takt med klimatiske forandringer. Gjennom en naturlig utvelgelsesprosess vil individet som er best egnet til å beherske sine omgivelser, også være det individet som får muligheten til å forplante seg. Videreføringen av gener fra forelder til avkom skjer etter Darwins teori både gjennom naturlig utvelgelse og seksuell utvelgelse. Naturlig seleksjon skjer gjennom at liv som ikke klarer å tilpasse seg endringer i klima og livsforhold, gjerne bukker under før de har fått mulighet til å føre sine gener videre. Denne prosessen kalte Darwin en “naturlig utvelgelse”, et begrep som altfor mange ganger har blitt satt i sammenheng med den “sosialdarwinistiske” hypotesen om “den sterkestes rett”. Det er viktig at det settes et skille mellom “darwinisme” som en naturvitenskapelig retning, og “sosialdarwinisme” som en mer humanistisk og samfunnsvitenskapelig forskningshypotese.

Teorien om at arter har utviklet seg over et langt tidsrom var riktignok ingen ny teori på Darwins tid. Jean-Baptiste Lamarck hevdet i 1809 at arter forandret seg ved at avkom arvet sine foreldres tillærte egenskaper, men Lamarck strevde med å underbygge teorien på grunn av manglende data og bevismateriale. Det var datainnsamlingen Darwin gjorde på reisen med *The Beagle*, som ble avgjørende for det senere arbeidet med evolusjonsteorien. Denne ekstensive datainnsamlingen

og den teoretiske bearbeidingen skulle etter hvert vise seg å revolusjonere den vitenskapelige verden.

Også i denne sammenhengen er det viktig å huske på at evolusjonsteorien møtte minst like stor motstand innad i de vitenskapelige miljøene som den gjorde fra kirkelig hold. Mange av 1700- og 1800-tallets vitenskapsmenn mente at en ikke hadde belegg for å si at arter hadde utviklet seg, og at en heller ikke fant belegg for å tro at jorda var gammel nok til at en slik utvikling skulle kunne finne sted. Men etter Darwins utgivelse av evolusjonsteorien skjedde det gradvis en endring i denne verdensanskuelsen.

3.3 Sammendrag

I dette kapitlet har jeg vist designbevegelsens filosofiske forankring, gjennom skriftene til Platon, Aristoteles og Johannes Kepler. Jeg har også redegjort for eksemplarismen, universalistriden og diskusjonen mellom geosentrismen og heliosentrismen. Som jeg nevnte i innledningskapittel x blir vitenskapen ofte satt i opposisjon til religion. Men trolig er ikke evolusjonsteoriens største utfordring til religionene tanken om felles avstamning og slektskap med andre dyr, men snarere reduksjonen av religionens autoritet som forklaringsmodell. Dersom jordas utvikling og artenes evolusjon ikke er guddommelig styrt, og evolusjonen derfor aldri har hatt som overordnet mål å frembringe menneskene og vår mentale bevissthet, så forsvinner mye av religionenes tradisjonelle utgangspunkt og sfære. Darwinismen hevder at moral, samfunn og etikk er resultater av en naturlig prosess, videreført gjennom naturlig utvalg og seksuell seleksjon. Derfor minsker også behovet for de metafysiske spørsmålene religionen besvarer, og for de religiøse meningsplattformene.

Konservative kristne har siden publikasjonen av *Om artenes opprinnelse* forsøkt å argumentere mot darwinismen. I det neste kapitlet vil jeg redegjøre for de ulike kristne alternativene til evolusjonsteorien, og sammenligne intelligent design-teorien med disse.

4 Kreasjonisme og Intelligent design

Store Norske leksikon har følgende framstilling av kreasjonisme;

”Kreasjonisme (av kreere og -isme), retning basert på overbevisningen om at universet, verden og alt liv er skapt slik som beskrevet i Bibelen. Vant fram blant fundamentalistiske kirkesamfunn i USA i 1920-årene, i opposisjon til Darwins lære og den moderne evolusjonsteorien. I senere år har kreasjonismen og kreasjonistiske synspunkter vunnet ny støtte blant konservative kristne i USA og i en del andre land, bl.a. under betegnelsen Intelligent Design”.

Tilhengere av intelligent design-teorien hevder at den siste påstanden i denne framstillingen ikke medfører riktighet, og krever i stedet at teorien skal inkluderes i vitenskapen som et likeverdig alternativ til evolusjonsteorien. I dette kapitlet vil jeg undersøke og drøfte intelligent design-bevegelsens egne begrunnelser for at intelligent design ikke er kreasjonisme. Jeg vil begynne med å redegjøre for de ulike skapelsesmodellene og for designteorien, med dens argumentasjon, både fra Discovery Institute i USA og fra Origo Norge . Origo er organisasjonen som skal fremme teorien om Intelligent design i Skandinavia.

Videre vil jeg presentere Origos bruk av både kreasjonistiske argumenter og designargumentet. Origos framstilling av designargumentet har jeg her valgt å kalle intelligent kreasjonisme. Med dette mener jeg at organisasjonen definerer designeren som Gud, det fremsettes andre geologiske dateringer av jordens alder enn den darwinistiske (nemlig at jorda er betydelig yngre), og at Origo tydeligere enn ID-bevegelsen i USA/internasjonalt tolker designhypotesen i lys av sin kristne ideologi. Til slutt vil jeg drøfte og vurdere henholdsvis Discovery Institutes og Origos begrunnelser for at intelligent design-teorien ikke er kreasjonisme.

Mens kreasjonisme generelt refererer til skapelsesmodeller med fundamentalistiske tolkninger av vitenskapen inn i bibelske rammer, er Intelligent design forestillingen om at det ligger en intelligent årsak bak skaperverket. I denne retningen benyttes ikke Bibelen direkte i argumentasjonen.

4.1 Kreasjonistiske skapelsesmodeller

De kreasjonistiske skapelsesmodellene kan deles opp i to hovedkategorier, *ungjord-* og *gammeljord-*kreasjonisme. Først vil jeg presentere tre eldre forestillinger om jordens opprinnelse, *flatjord-teorien*, *geosentrismen* og *omphalos-teorien*. Deretter vil jeg redegjøre for den moderne ung-jord-kreasjonismen, slik den legges frem av talsmenn for denne bevegelsen. Videre vil jeg redegjøre for gammel jord-kreasjonismen. Den største forskjellen mellom disse to er dateringen av skapelsen, ungjord-kreasjonister påstår at jorda ikke er eldre enn 6.000-20.000 år gammel, mens gammeljord-kreasjonistene argumenterer for en eldre jord cirka 1 million-4.5 milliarder år gammel.

4.1.1 I begynnelsen.

Tidligere forestillinger om at jorda er flat og dekket av en kuppel hører stort sett historiebøkene til, men det finnes fortsatt en liten andel tilhengere av flatjord-teorien. Man forestiler seg at himmelhvelvingen er en kuppel, og at denne kuppelen er skillet mellom det verdslige og det guddommelige. Over denne kuppelen finnes Himmelen. Dette synet er basert på en bokstavelig lesning av Bibelen, og bibelvers som for eksempel; “Herren troner over jordens krets, og de som bor der, er som gresshopper. Han brer himmelen ut som et slør og spenner den ut som et telt til å bo i (Jes 40:22).¹⁷ I et tomrom mellom kuppelen og Himmelen var det, ifølge flatjord-teorien, et vannreservoar, og tilhengerne hevder at det var dette reservoaret som sørget for vannet under syndeflommen (1.mos 7,4). En av talsmennene for denne teorien var amerikaneren Charles K. Johnson. Johnson var også leder for *The International Flat Earth Society* fram til sin død i 2001.

Geosentriske kreasjonister hevder at vitenskapens angrep på troen begynte lenge før evolusjonsteorien, med det heliosentriske verdensbildet. Geosentrikere aksepterer at jorda er rund, men benekter at solen er universets sentrum. I stedet hevder de at *jorden* er universets *sentrum* og at alle stjernene, sola og planetene *kretser* rundt *den*. Geosentrismen forutsetter en bokstavelig lesning av Bibelen, og

¹⁷ Robert J. Schadewald. 1980. *The Flat-out Truth: Earth Orbits? Moon Landings? A Fraud! Says This Prophet...* Reprinted from *Science Digest*, July 1980

hevder, i likhet med flat jord-teoretikerne, at vannet som falt under syndeflommen kom fra et vannreservoar som lå over himmelhvelvingen. Teorien har få tilhengere, og de finnes hovedsakelig blant protestantiske grupperinger i USA.¹⁸

To år før Darwin publiserte sin *Om Artenes Opprinnelse*, gav den britiske naturalisten, Phillip Henry Gosse, ut boken *Omphalos: an attempt to untie the geological knot*. I denne boken tok han for seg vitenskapens datering av jordens alder, og satte den i sammenheng med skapelsesberetningen. Dette er senere blitt kjent som omphalosteorien. Omphalosteorien hevder at jorden i virkeligheten er ung, rundt 10.000 år gammel, men at den er skapt for å se gammel ut.¹⁹ Gosse skriver at hvis man hadde vært tilstede i Edens hage tjue minutter etter skapelsen av Adam, ville man allikevel sett hans navle, selv om en fødsel aldri fant sted.²⁰ I hans fordøyelsessystem ville man funnet rester etter en middag han aldri hadde spist, og hans føtter ville bære preg av bruk selv om de aldri var blitt brukt. Trærne i Edens hage ville hatt årringer, selv om de ikke var eldre enn tjue minutter. Gosse argumenterer ut fra to hypoteser: 1) verden er syklisk, og 2) skapelsesakten er en brå inngripen i denne syklusen. Naturvitenskapen vil derfor konkludere med at jorden er uendelig gammel, mens den i virkeligheten ikke er det. Han skriver:

“We cannot avoid the conclusion that each organism was from the first marked with the records of a previous being. But since creation and previous history are inconsistent with each other; as the very idea of the creation of an organism excludes the idea of pre-existence of that organism, or any part of it; it follows, that such records are false, so far as they testify to time; that the developments and processes thus recorded have been produced without time, or are what I call "prochronic."²¹

Fordi Bibelens beretning om skapelsen og prehistorien motsier hverandre, konkluderer dermed Gosse med at vitenskapen uvitende presenterer falske beviser.

¹⁸ Danny Faulkner. 2001. Geocentrism and Creation. First published: *Journal of Creation* 15(2): 110-121. August 2001.

¹⁹ Mark Isaak, 30 mai 2000. *What is Creationism?*

²⁰ Jim Burgeson. 2001. *OMPHALOS: An Attempt to Untie the Geological Knot* by Phillip Henry Gosse

4.1.2 Den moderne ungjord-kreasjonismen

Moderne amerikanske kreasjonister som Kent Hovind²² og Ken Ham²³ argumenterer også for at jorden, himmelen og universet ble skapt for 6.000-10.000 år siden, og at alt er skapt for å gi inntrykk av høy alder. Det er en slags test av menneskenes trofasthet overfor Gud, mener de, og hevder at både biologiske, arkeologiske og geologiske funn ikke strider imot deres verdensbilde/bibelsyn, men heller bekrefter det. Ifølge Ken Ham kan vitenskapen først komme frem til Sannheten hvis en tar på seg et sett ”bibelbriller”, før en begynner analysen av empirisk data²⁴. Man må altså se alle vitenskapelige funn i lys av, og i forhold til Bibelen. Oppnår forskningen resultater som ikke er forenlig med den bibelske beretningen, må eksperimentene gjøres på nytt, eller hypotesen endres slik at den er mer i tråd med Bibelen.

Ungjord-kreasjonister mener at jorda ble skapt akkurat slik vi ser den i dag, for om lag 6.000 – 10.000 år siden. Ved å gå tilbake til de gamle slektstavlene i GT kan en regne seg frem til Jordens alder, og erkebiskop James Ussher og Isaac Newton benyttet seg av denne metoden da de regnet seg fram til at jorden ble skapt i henholdsvis 4004 f.kr og cirka 4000 f.kr.²⁵ Dyr, planter, fjellkjeder, havet eller landjorda har ikke forandret seg nevneverdig siden Gud skapte dem, hevder kreasjonistene, og framhever jordskorpas lagvise inndeling som et resultat av avleiringer etter syndeflommen.²⁶ Ungjord-kreasjonistene argumenterer også for at sedimentene i Grand Canyon er beviser for hvordan en oversvømmelse fører med seg store mengder sand, grus og stein som synker og danner nye sedimentære lag. Da vannet trakk seg tilbake grov det også ut dalføret, mener kreasjonistene. Det har heller ikke skjedd noen form for evolusjon, verken på tvers av arter eller innad i de respektive artene. Fossiler etter dinosaurer og andre utdødde arter forklares med at Gud enten plasserte disse i jordskorpa for å teste menneskers tro, eller at disse artene levde samtidig med de første menneskene i Edens hage. Dinosaurerne ble forvist fra Edens hage samtidig med menneskene og de store øglene ble utryddet under syndeflommen. Noah hadde med seg noen mindre ombord i Arken²⁷ og det er

²² Kent Hovind ble forøvrig dømt til 10 års fengsel i 2007 for skattesvindel.

²⁴ Ken Ham. Biblical glasses needed <http://www.biblicalglasses.com/>

²⁵ Johannes Kepler (3992 f.Kr) og Joseph Scaliger (3949 f.Kr.)

²⁷ Ken Ham. *What Happened to the Dinosaurs*.

etterkommere av disse øglene som finnes på jorda i dag. Ungjord-kreasjonistene avviser også dateringen av fossiler på bakgrunn av fortellingen om syndefallet. Fordi sykdom og død ikke fantes i verden før Adam og Eva spiste av kunnskapens tre, kunne ingen skapning ha dødd før døden kom inn i verden. Hovedargumentet mot geologien synes å være at Gud er skaperen av alle ting, slik det står i Bibelen. Bibelen er Guds ord, og fordi Ordet er Sannheten, må dateringen av jordens alder være i overensstemmelse med den.²⁸ I lys av dette er det ikke nødvendig å gi en redegjørelse av ungjord-kreasjonistenes syn på artenes og menneskets opprinnelse, men det kan nevnes at de forutsetter en boktavlig tolkning av Bibelen også her.²⁹

4.1.3 Gammel jord-kreasjonisme.

Den skotske teologen og matematikeren Thomas Chalmers (1780-1847) la fram gapsteorien under en av sine forelesninger ved universitetet i Edinburgh i 1814. Chalmers bestred ikke datidens datering av jordens geologiske alder, men mente at det kunne ha vært et langt opphold på millioner av år, mellom skaperakten i 1.mos 1.1 og 1.mos 1.2 . Først skapte Gud jorden og himmelen, men Bibelen sier ingenting om hvor lang tid han brukte på dette. Guds første skaperakt var før han skilte lys og mørke, og før han skapte dag og natt, derfor kan en ikke med sikkerhet fastslå hvor lang denne perioden var. Den vitenskapelige dateringen av jorden kan være korrekt og er ikke i noen motsetning til skapelsen, hevdet Chalmers.³⁰

Gammeljord-kreasjonister forklarer de prehistoriske funnene med at den egentlig var bebodd, selv om Bibelen forteller at den ”lå der øde og tom”. I virkeligheten var denne jorden bebodd av engleaktige skikkelser, engelen Lucifer og de mytiske dragene. En tidlig og mer primitiv menneskerase skal også ha befolket jorden i denne perioden som gammeljord-kreasjonistene kaller *gapet*. Når Lucifer faller, ødelegger Gud jorden ved å oversvømme den³¹før han skaper jorden slik den framtrer i dag.³² Denne neste skapelsesakten skjedde nøyaktig slik den er beskrevet fra 1. mos 1.2, og derfor skal skapelsen av planter, dyr og mennesket i siste del av skapelsesberetningen leses bokstavlig. De første menneskene var Adam og Eva og

²⁸ Mike Riddle. 2007. *Does Radiometric Dating Prove the Earth is Old?*

²⁹ Denne skapelsesmodellen baserer seg i stor grad på Morris og Whitcombs bok *The Genesis Flood* fra 1960.

³⁰ Dr. Kent Hovind & Stephen Lawwell. 2007. *Gapsteorien*

³¹ Denne flommen er en tidligere flom enn syndefloden og er ikke beskrevet i Bibelen.

³² Dr. Kent Hovind & Stephen Lawwell. 2007. *Gapsteorien*

syndefloden skjedde slik den står beskrevet i Bibelen. Gapsteorien blir ofte kritisert av både ungjordkreasjonister og evolusjonister som et forsøk på å ”tekkes” både de geologiske dateringene og skapelsesberetningen. Ifølge nettstedet www.kreasjonisme.com, finnes det flere varianter av gapsteorien, men ikke alle deler forestillingen om en tidligere jord befolket av mytologiske vesener. Andre hevder at det i det lange tidsrommet ikke fantes noe annet enn livløst hav og at livet derfor/deretter ble skapt slik Bibelen forteller, på skapelsens 4. dag (1. Mos 1,20).

I det følgende vil jeg presentere to overlappende varianter. *Dag-alder-teorien* og *progressiv kreasjonisme*. *Dag-alder teorien* er forestillingen om at det ikke finnes noe grunnlag i Bibelen for å si at dagene beskrevet i skapelsesberetningen var vanlige 24t dager. Ifølge Bibelen blir det først kveld, deretter kommer den første skapelsesdagen. Før den første kvelden lå allerede jorden der, øde og tom.³³ På hver skapelsesdag skapte Gud, slik det står beskrevet, men i Bibelen står det ikke noe om hvor lang tid det gikk mellom ”det ble kveld” og ”det ble morgen”. Derfor kan det være nærliggende å tro at disse dagene ikke var 24 timer, men i stedet tidsperioder. Tidsperiodene kan også ha overlappet hverandre i prosessen. Representanter for denne ideen mener at man også kan underbygge denne tolkningen gjennom resultatene i den aksepterte naturvitenskapen.³⁴ En annen variant av dag-alder-teorien er den progressive kreasjonismen. Tilhengere av progressiv kreasjonisme mener at Big Bang ikke er noe anti-gudsbevis, men snarere et bevis på den guddommelige skaperkraften Gud innehar.³⁵ De aksepterer vitenskapen, med unntak av den moderne biologien, og mener at naturen er et like godt vitnesbyrd for Guds skaperkraft som Bibelen, fordi naturen er Guds andre bok om skaperverket. Gud skapte alle dyregruppene, slik man også kan se i fossilrekkene, mener de progressive kreasjonistene, men nyere skapninger innehar ikke noe slektskap med de gamle. Alle nye organismer har blitt skapt av Gud, men det kan forekomme små endringer innad i arten. Når det gjelder mennesket mener progressive kreasjonister, ifølge www.pastoren.no, at det levde mennesker på jorden før Adam og Eva ble skapt, men disse hadde ikke sjel slik det moderne mennesket har. De primitive menneskene var ikke skapt i Guds bilde, og kunne derfor ikke håpe på noen frelse.³⁶ Det moderne

³³Espelid, Rune, 2007. *Skapelsesdagene, Lennox og Origo*.

³⁴Isaak, Mark. 2000. *What is Creationism? Talkorigins*

³⁵Pastoren Magazinet 2010. ”Progressiv skapelse” og Bibelen – lar det seg forene? (1)

³⁶Pastoren Magazinet 2010. ”Progressiv skapelse” og Bibelen – lar det seg forene? (1)

mennesket er derimot skapt i Guds bilde, og derfor kan ikke mennesket studeres som en del av naturen. De avviser forestillingen om en global flom, og hevder istedet at flommen som er beskrevet i 1.mos er en referanse til lokale flommer og flodbølger.

4.2 Intelligent design

Intelligent design-teorien er av forholdsvis ny dato,³⁷ og bygger på hypotesen om at enkelte biologiske systemer er så komplekst sammensatt at disse ikke kan ha oppstått gjennom tilfeldigheter eller naturlig utvalg. En av de mest kjente talsmennene for design-teorien er biokjemiker Michael Behe. Han er tilknyttet Discovery Institute, en tenketank med base i Seattle, Washington, og har vært den ledende talsmannen for design-teorien. I Norge finnes det en lignende organisasjon, Origo. Origo er et samarbeidsprosjekt mellom norske og danske vitenskapsmenn som er aktive i markedsføringen av intelligent design-teorien. Leder for Origo Norge er fysikkprofessor Peder A. Tyvand.

Peder Tyvand skriver i sin bok *Darwin 200 år – En festbrens* at Intelligent design er en bevegelse i Isaac Newtons ånd. Newton mente at naturen var skapt, og trodde at naturlovene var et uttrykk for Skaperens orden og styring av naturen. Newton er kanskje mest kjent for sine teorier om tyngdekraften og hvordan denne bidrar til å opprettholde både livet på jorda og ordenen i universet forøvrig. Newton var også en meget religiøs mann, og utarbeidet teorier om hvilken rolle Gud hadde i skaperverket. Gjennom dette arbeidet ønsket Newton å kunne forklare det fysiske universet med Gud som sentrum. Newton mente at Gud var den eneste kilden til aktivitet, og at naturen var helt passiv. Gud var en forlengelse av den naturlige orden, og den virkende kraften i universet, ifølge Newton (Armstrong 1995:365).

I et brev til professor Richard Bentley skrev Newton i 1692 at “tyngdekraften kan sette planetene i bevegelse, men uten den guddommelige kraft kunne tyngdekraften aldri ha innsatt den i denne kretsende bevegelsen om solen, og derfor av denne såvel som andre grunner, er jeg tvunget til å tilskrive et tenkende vesen systemets oppbygning.” (Armstrong 1995:365).

³⁷ 1970-tallet

4.2.1 Designteorien

Ifølge biokjemikeren Michael Behe har ingen verken gitt, eller kan gi, noe godt vitenskapelig svar på spørsmålene om hvordan de mest kompliserte biologiske prosessene oppsto gjennom en tilfeldig naturlig prosess. Siden dette ikke kan forklares som en langsom, naturlig prosess, mener han de må ha oppstått relativt fort, eller plutselig. Ser man på øyet, ser man hvordan dette kan ha skjedd, ifølge Behe. Ingen av ”byggesteinene” i øyet kan fungere på egenhånd, så for å bli et funksjonelt organ må de ulike delene settes sammen til en helhet (Behe 1998:187). Det må også være en rekke funksjonelle elementer på plass før den enkleste celle skal kunne ha noen evolusjonsmekanisme. Blant annet må både DNA-molekylet, RNA-molekylet, metabolismen og regulerings- og begrensingsfunksjoner være tilstede, framholder Behe. En kan ikke forvente at disse funksjonene skal være så langt utviklet fra begynnelsen av. En kan heller ikke anta at dette er noe som kan ha oppstått gjennom tilfeldige og spontane prosesser. Sannsynligheten for at organismene har kommet frem til stadiet hvor evolusjon kan forekomme helt på egenhånd, er veldig liten, og derfor er det nærliggende å tro at noe eller noen har designet disse funksjonene. Inntil disse funksjonene ligger til grunn, kan ikke evolusjon benyttes som argument, mener Behe (Behe 1998:187). Evolusjon kan heller ikke forklare opprinnelsen til nye arter, skriver Peder A. Tyvand, fordi seleksjon og mutasjon bare kan kombinere ulike muligheter som allerede ligger i cellen. Seleksjon og mutasjon kan derfor ikke skape nye arter, skriver han (Tyvand 2009).

Darwin skrev i *Om Artenes opprinnelse* at ”hvis det kunne påvises at det eksisterte noe komplisert organ som ikke på noen måte kunne ha blitt formet gjennom tallrike, suksessive, små modifikasjoner, ville min teori utvilsom [*sic*] bryte sammen.” (Sitert i: Andreassen 2009:210) Det er dette kompliserte organet tilhengere av designhypotesen hevder å kunne påpeke når de hevder at cellens oppbygning er så komplisert at den ikke kan reduseres til mindre bestanddeler eller plukkes fra hverandre uten å miste sin funksjon.

Hovedargumentet i intelligent design-teorien er at hele cellen må foreligge fra begynnelsen av, men ID-teorien aksepterer så en videre utvikling gjennom det de kaller trinnvise forbedringer”: at store forandringer kan skje relativt fort ved designerens inngripen. Mangelen på jevne overganger i fossilrekken viser i følge designteorien, at organismene har utviklet seg trinnvist, og ikke gjennom små

gradevise endringer. Ifølge talspersoner for designhypotesen, er universet finjustert og derfor er en gradvis og tilfeldig evolusjon både urimelig og usannsynlig. Tilhengere av intelligent designhypotesen hevder at all forskning, både på molekylærnivå og i universet, tyder på design. Kjernefysiske krefter som for eksempel tyngdekraften, systemets opprinnelse og systemets behov for å skape liv, framholdes som beviser for design. Dette begrunner de med at hvis noe hadde vært annerledes ville ikke livet slik vi kjenner det, eksistert.

Et argument som ofte blir presentert fra darwinistenes side er, ifølge Behe, slutningen om at hvis noe er designet av en intelligent agent, må det også være perfekt. Til dette svarer Behe at selv om noe ikke passer vår forestilling om hvordan noe burde være, er ikke dette et godt motargument mot design. ”Denne forestillingen om at designet må være perfekt overser det faktum at vi ikke kjenner designerens motiver, og at designeren derfor kan ha motiver som er skjult for oss” (Behe 1998:222-223). Behe påpeker også at den vitenskapelige interessen for designhypotesen ikke bunner i designerens motiv eller utførelse av designet, men snarere i om vitenskapen kan se spor etter design i levende organismer (Behe 1998:224).

For å illustrere hvordan en kan påvise design i naturen, viser Michael Behe til William Paleys klokkeanalogi i verket *Natural Theology* fra 1809.

“In crossing a heath, suppose I pitched my foot against a stone, and were asked how the stone came to be there; I might possibly answer, that, for anything I knew to the contrary, it had lain there forever: nor would it perhaps be very easy to show the absurdity of this answer. But suppose I had found a watch upon the ground, and it should be inquired how the watch happened to be in that place; I should hardly think of the answer I had before given, that for anything I knew, the watch might have always been there. (...) There must have existed, at some time, and at some place or other, an artificer or artificers, who formed [the watch] for the purpose which we find it actually to answer; who comprehended its construction, and designed its use. (...) Every indication of contrivance, every manifestation of design, which existed in the watch, exists in the works of nature; with the difference, on the side of nature, of being greater or more, and that in a degree which exceeds all computation.

(Paley 1826:1-4)

Intelligent Design bygger på at mennesket kan gjenkjenne design og derfor også regne seg fram til sannsynligheten for at dette kan oppstå gjennom en tilfeldig

prosess.³⁸ De vet at verken bygninger, møbler, kunst eller teknologi kan montere seg selv, så noen må ha satt det sammen. På bakgrunn av dette er det for intelligent design-teoretikerne naturlig å anta at mennesket ikke har blitt til ved noen tilfeldighet, men at noen/noe må ha lagt ting til rette for menneskets utvikling. Dette blir illustrert gjennom klokkeargumentet:

P: Klokken har komplekse og funksjonelle deler (tannhjul, visere, urskive...).

K₁: Klokken ble skapt av en designer.

K₂: Klokken har oppstått gjennom tilfeldige mutasjoner og naturlig utvalg.

P vil ikke være overraskende hvis påstanden K₁ var sann, men hvis påstand K₂ var sann derimot, ville dette være meget overraskende og vanskelig å forstå.

Konklusjonen blir derfor at P, gjennom graden av overraskelse, taler for at påstanden K₁ er sann (Sober 2003:29).

Klokke, musefelle og tarmbakterie

Et annet av designargumentene dreier seg om konstruksjonen av øyet. Øyet gjør det ikke bare mulig for oss å se omgivelsene våre, men det gir oss også muligheten til å oppdage farer. Hvis dette organet hadde vært satt sammen på noen annen måte, ville det ikke lenger vært mulig for oss å se. Hver enkelt del av det biologiske systemet må bli satt sammen på en spesiell måte for at øyet skal kunne fungere (Behe 1998). Ifølge designteorien beviser dette at det må ha blitt planlagt og satt sammen av en intelligent designer. Ved å sette opp samme skjema for øyet som for klokken ovenfor kan en også påvise at øyet er designet og man vil få denne modellen:

P : øyet har komplekse biologiske systemer.

K₁: øyet ble skapt av en intelligent designer.

K₂: øyet ble skapt gjennom en tilfeldig naturlig prosess. (Sober 2003:29)

³⁸ Sannsynlighetsprinsippet stammer fra matematikeren William Dembski. Dembski er i likhet med Michael Behe tilknyttet Discovery Institute og har utarbeidet en matematisk modell for hvordan en kan påvise design i naturen kalt Dembski's filter. Filteret kan brukes til å undersøke om en biologisk organisme har oppstått gjennom en statistisk lovmessighet eller en statistisk tilfeldighet. Hvis en kommer fram til at opprinnelsen til denne organismen er så usannsynlig at man ikke kan forklare den gjennom verken lovmessigheter eller tilfeldigheter er det rimelig å anta at den er blitt designet. Den ureducerbare kompleksiteten er et eksempel på at en organisme ikke kan ha oppstått ved en tilfeldighet. (kilde: The Conservation of Information: Measuring the Cost of Successful Search, William A. Dembski, Center for Science and Culture, Discovery Institute. Mai 2006)

Fordi det ikke var sannsynlig at klokken i forrige eksempel skulle oppstå ved en tilfeldig prosess, er det heller ikke i denne sammenhengen nærliggende å tro at naturen har frambrakt noe så komplekst som øyet, mener designtilhengerne. Musefella er også en mye brukt analogi for ureduserbar kompleksitet. Ifølge Peder Tyvand er kompleksiteten ureduserbar fordi den er algoritmisk, den følger altså en oppskrift. Han tar, i likhet med Behe, utgangspunkt i musefella og setter opp en algoritme for hvordan denne skal designes:

- 1) Lag en bunnplate i tre og legg den på et horisontalt underlag.
- 2) Borr de nødvendige hullene i bunnplaten.
- 3) Gjør klar festene med festeskruer.
- 4) Monter og skru fast tverrstang med fjær, bøyle og utløserstang, samt åteplate.
- 5) Stram opp bøylene og lås den ved hjelp av utløserstangen. Dette gjøres slik at åteplaten holdes på plass av utløserstangen. Det legges ost på åteplaten samtidig med at bøylene blir strammet og låst.

Disse kommandoene må følges i riktig rekkefølge, hvis ikke fungerer ikke musefella, skriver Tyvand (Tyvand 2009:230) Studiet av tarmbakteriers roterende fremdriftsmekanisme er et annet eksempel på ureduserbar kompleksitet. Tarmbakterien har en hale som ligner en propell og som roterer som en propell. Den er en maskin og alle delene må være på plass før den kan fungere. Som eksempel viser både Tyvand og Behe til menneskers designprosesser. Når mennesker konstruerer og designer slike roterende funksjoner, designer vi også kulelagre for at rotasjonen skal få minst mulig friksjon, slik at den repeterende rotasjonen fungerer. Disse kulelagrene vil ikke ha noen reell funksjon før alle delene er på plass, mener Tyvand (Tyvand 2009:231-233). Enhver rotasjon er avhengig av slike kulelagre for å minske slitasjen, og gjøre rotasjonen smidigere, skriver han, og påpeker at det gjelder organiske like mye som uorganiske mekanismer. En repetert 360° rotasjon er en unaturlig bevegelse, mener han, fordi en repetert 360° rotasjon ikke finnes i naturen. Høner og ugler kan for så vidt vri hodet 360°, men hvis de fortsetter rotasjonen vil de påføre seg selv store skader, skriver Tyvand. Fordi det ikke finnes i naturen er det heller ikke grunn til å tro at naturen skal kunne produsere dette ved en tilfeldighet. Derimot er det mer sannsynlig å anta at det står en intelligent designer bak, mener Tyvand. (Tyvand 2009:230).

Behe skriver at noen få biologiske utviklingstrinn kan forklares ved naturlig utvelgelse og mutasjoner, og allikevel være i samsvar med designhypotesen. Men denne utviklingen skjer ikke tilfeldig fordi informasjonen allerede ligger i cellene. Behe mener intelligent design-teorien skal være en av faktorene som blir tatt i betraktning i forskning som omhandler livets opprinnelse og utvikling

4.3 Sammenligning.

På nettstedet www.kreasjonisme.com gjøres det en sammenligning av intelligent design og skapelsen (kreasjonisme). Siden beskriver intelligent design som en vitenskapelig retning, og en vitenskapelig teori som argumenterer for en intelligent årsak til livets opprinnelse og cellers kompleksitet. Det vises også til at teorien forsøker å løsrive seg fra religion. Intelligent design-teorien framsetter ikke at designet skal være optimalt, men i stedet at verden er en god representasjon av den skapte verden (Sgt.Kalle 2010).³⁹

De ulike skapelsesmodellene (kreasjonismen) mener derimot at Gud skapte jorden i løpet av noen få dager for noen tusen år siden. Syndeflommen skjedde cirka 2000 år etter skapelsen. Kreasjonistene beskriver hvem Gud er, og fordi de forutsetter at Gud er god, forutsetter de også at verden er skapt perfekt. En halvferdig og uperfekt skapelse finnes ikke. Det som er uperfekt i skaperverket, er for kreasjonistene et eksempel på degenerering etter at skapelsen fant sted (Sgt.Kalle 2010).

John West, tidligere leder for Discovery Institute, lister opp fem grunner for at merkelappen kreasjonisme ikke passer Intelligent design-teorien (West 2001)⁴⁰ For det første er ikke kreasjonisme en nøytral merkelapp, og fordi Intelligent designere selv ikke kaller Intelligent design for kreasjonisme, konkluderer West med at designhypotesen ikke kan kalles kreasjonisme. For det andre legger designhypotesen vitenskapen til grunn for sine oppdagelser, ikke Bibelen. For det tredje vet kreasjonistene at designtilhengerne ikke er kreasjonister. For det fjerde, Intelligent design kan ha implikasjoner for religionsutøvelsen, men disse implikasjonene er

³⁹ Sgt.Kalle. 2010. *Skapelse og Intelligent Design*.

⁴⁰ Jonathan West. 01.12.2001. *Intelligent Design and Creationism just aren't the same*.

atksilt fra forskningsprosjektene. Og til slutt, rettferdige kritikere gjenkjenner forskjellen mellom intelligent design og kreasjonisme (West 2001).

Michael Behe påpeker også at ung jord-argumentet ikke er en del av designargumentet fordi det ikke er nødvendig at den ureduserbare kompleksiteten er av en ny dato. Kompleksiteten kan ha eksistert i milliarder av år, og blitt overført fra generasjon til generasjon gjennom cellulær reproduksjon (Behe 1998:227). Det finnes få vitenskapelige funn som peker mot en ungjerd, men intelligent design-teorien forutsetter ingen ung jord skriver Behe. Den ureduserbare kompleksiteten og DNA-koden ble plassert i cellen fra begynnelsen av, og ved ulike utviklingstrinn har informasjonen i cellen blitt skrudd av og på. Etter skapelsen gikk disse ureduserbare celledsystemene på ”autopilot”, styrt av informasjonen i cellene (Behe 1998:228).

Ved første øyekast er det vanskelig å finne likhetene mellom Intelligent design og kreasjonisme. De færreste designtilhengere vil bruke kreasjonismebegrepet om seg selv og unnlater også å bruke direkte referanser til bibelske skrifter. Intelligent design-hypotesen setter seg heller ikke fore å definere hvem designeren er, det må være opp til hver enkelt å ilegge designeren de ønskede egenskapene. Behe skriver at det er naturlig å konkludere med en designer ut i fra de data en har, ikke på bakgrunn av hellige tekster eller religiøs tro (Behe 1998:228).

4.4 Origo og intelligent design.

På Origo Norges hjemmesider finnes det en link til en intelligent design-blogg, drevet av en dansk designtilhenger, kalt Leif Asmark Jensen. Asmark Jensen skriver at i april 2011 publiserte tidsskriftet *Proceedings of National Academy of Sciences* en rapport der de presenterte funnet av et 300 millioner år gammelt fossil av et insekt. Dette insektet ble funnet i Massachusetts, USA og viser et fullt utviklet flygende insekt. Ifølge Leif Asmark, dukket dette fossilet opp i fossilrekkene uten noe spor av evolusjon. Evolusjon må foregå over en lengre tidsperiode, men dette fossilet viser ingen tegn til utviklingen, hevder han,⁴¹ og begrunner dette med at forskerne ikke har funnet tegn til en halvferdig overgangsform eller ”proto”-funksjon. Det finnes heller ingen funn av slike overgangsformer i den tidligere forskningen. Å finne et så

⁴¹ Asmark, Leif. 30.04.2011. *300 mio. år gammelt flyvende insekt fundet.*

gammelt, ferdig utviklet fossil fører til at vår kunnskap om insektenes evolusjonære utvikling blir enda mer uklar, skriver Asmark.

Videre i denne bloggen, i innlegget *Insekt med flere skudd i bøsken* skriver Knut Back om designet av Bombardérbillens forsvarsmekanisme.⁴² Denne billen spruter ut en kokende syre fra bakenden når den føler seg truet, skriver han, og i bakenden har billen et tokammersystem. Det ene kammeret inneholder hydrogenperoxid, og det andre inneholder stoffet hydrokinon. Alene er ikke disse to kjemikalierne særlig eksplosive eller ”farlige”, men når de blandes med enzymene katalase og peroxidase danner de en kokende, illeluktende væske, som Bombardérbillen benytter som forsvar, skriver Back. Billen kan også bevege bakenden 270°, noe som forbedrer dens sikte og gjør den meget treffsikker, skriver Back. Dette insektet kan ikke ha blitt til ved en tilfeldighet, mener Back. I samme innlegg påpeker også Back at billen har vært et yndet argument fra kreasjonistenes side ”lenge før noen talte om intelligent design”.⁴³

Disse eksemplene viser hvordan tilhengere av intelligent design bruker observasjoner av komplekse sammenhenger og sofistikert utrustede organismer i naturen som beviser for en intelligent designer.

4.4.1 Intelligent kreasjonisme

Den mer konservative formen for intelligent design har jeg valgt å kalle *intelligent kreasjonisme*. I denne retningen benyttes intelligent design i argumentasjonen, men begrunnelser og konklusjoner har flere likhetstegn med de kreasjonistiske skapelsesmodellene, og da spesielt den progressive kreasjonismen. Denne retningen kommer blant annet til uttrykk gjennom Peder A. Tyvands *Darwin 200 år – en festbrems*. Tyvand betviler mye av den moderne vitenskapens resultater, og sier selv at han ikke er særlig interessert i geologiske dateringer. Han har ingen tro på at verden har utviklet seg i en kontinuerlig strøm gjennom kombinasjonen av nye og gamle organismer, fra urcellen til menneske. Han tror ikke på makroevolusjon blant annet fordi vitenskapens manglende mellomledd og sannsynlighetsregning viser at evolusjon ikke er sannsynlig. Tyvands forståelse av menneskets historie bygger også på sannsynlighetsberegning. Han mener at mennesket ikke kan ha eksistert så lenge

⁴² Back, Knud.11.03.2011. *Insekt med flere skud i bøsken*

⁴³ Back, Knud.11.03.2011. *Insekt med flere skud i bøsken*

som evolusjonsbiologene hevder, fordi det er usannsynlig at det skal ha eksistert i 90.000 år uten å bygge sivilisasjoner og sette spor etter seg.⁴⁴ Intelligent kreasjonisme tenderer altså mot den mer vitenskapsfientlige kreasjonismen, og talsmenn for denne versjonen er ofte også i opposisjon til andre vitenskapelige fagtradisjoner, blant annet historie, psykologi og klimaforskning.

Som forberedelse til en debatt mellom Peder Tyvand og biolog Dag Olav Hessen, i regi av tv-kanalen Hope Channel, satte Tyvand opp følgende dogmer for Intelligent Design.

- 1) Livet bygges ovenfra. Livets årsaker er rikere enn livet. Det trengs riktige grunnstoffer, nok energi og overført informasjon utenfra for å danne liv. (Tyvand kaller dette det metafysiske informasjonsbegrepet).
- 2) Formuleringsnivået: Livet utfoldes som et resultat av formulerte oppskrifter (algoritmer, skaperplaner). En algoritme er en sekvens med instruksjoner som er kodet og satt opp i en bestemt rekkefølge. Livets algoritmer er blitt formulert i DNA-sekvenser.
- 3) Handlingsnivået: Dette er de biokjemiske livsprosessene som bygger på at algoritmenes instruksjoner (DNA-sekvensene) blir avlest i riktig rekkefølge og virkeliggjort i form av proteiner.
- 4) Alt liv er hierarkisk. Altså ordnet i rangorden. Formulering og handling utgjør to hierarkiske nivåer, hvor formulering står over handling. En levende organisme er også hierarkisk bygd opp. Det høyeste hierarkiske nivået er hele individet, deretter følger organnivået.
- 5) Informasjonsflyten går en vei: Fra formuleringsnivå til handlingsnivå. Fra DNA til protein. Dette er genetikkens ”sentrale dogme”.⁴⁵

Intelligent Design tror ikke mutasjoner og naturlig utvalg kan drive utviklingen framover siden disse, ifølge Peder Tyvand, er destruktive krefter. I stedet hevder han at endringene drives av konstruktive krefter som ureduserbare strukturer og et metafysisk informasjonsbegrep. Ureduserbare strukturer viser til biologiske systemer som er så komplekst sammensatt at de vil miste sin funksjon hvis en fjerner bare en liten bestanddel. Han skriver at ”veldig mange biologiske strukturer [ikke har noen] brukbar funksjon i det hele tatt før alle delene er på plass [...] Et grunnleggende

⁴⁴ Gjerdem, Trygve. 2002. *Evolusjonsteorien og skapelsen*.

⁴⁵ Se vedlegg 9.1.2

poeng er at det ikke finnes kontinuerlige overganger i biologi” (Tyvand 2009:230). Et annet begrep for ureducerbare strukturer er ureducerbar kompleksitet. Det metafysiske informasjonsbegrepet virker innenfor de fem nivåene statistikk, syntaks, semantikk, pragmatikk og teleologi (Tyvand 2009:176).

Trygve Gjerdem skriver i Origo #77, 2007 at vitenskapen ikke har gitt noen sannsynlig forklaring på hvordan livet oppsto (Gjerdem 2007). Ifølge evolusjonsteorien, skriver Gjerdem, har utviklingen av det genetiske mangfoldet skjedd uten noen form for styring, men Gjerdem påpeker at sannsynligheten for at alle de 2.000 enzymene og 200.000 proteinene som livet er bygget opp av skulle oppstått og begynt å fungere sammen ”på slump”, er forsvinnende liten (Gjerdem 2007). Han fortsetter med å forklare at det naturlige utvalget fører til endringer i genfrekvenser på grunn av endringer i miljøet, og at det naturlige utvalg derfor er retningsbestemt. Naturlig utvalg kan ikke skape nye gener eller føre til endringer i antall kromosomer. Mutasjoner kan skape genetisk variasjon gjennom opprettelsen av nye gener og endring i antall kromosomer, men disse endringene er ofte skadelige. Endringene blir derfor eliminert av det naturlige utvalget, skriver Gjerdem (Gjerdem 2007). Studiet av fossilrekken har vært verdifull for biologien, men det har vært få funn som kan defineres som mellomformer. At det finnes en viss sammenheng mellom de ulike artene, skriver Gjerdem, tyder i stedet på at alt er skapt av en allmektig og allvitende Gud. Dersom det har oppstått gjennom en systematisk utvikling, skriver Gjerdem, skulle en kunne forvente at fossilene ville vist serier av overgangsformer fra en art til en annen (Gjerdem 2007), men utviklingshypotesen har ikke klart å forklare denne mangelen på overgangsformer, skriver han. Origos syn på jordens alder

Origo gir ikke noen entydig datering av skapelsen, men i Willy Fjeldskaars artikkel *Om jordas alder*, publisert på www.origonorge.no,⁴⁶ diskuteres den bibelske dateringen av jordas/ens alder opp mot de geologiske dateringene. C14-metoden er pålitelig cirka 11.350 år tilbake i tid, skriver Fjeldskaar. I en studie der C14-metoden ble sammenlignet med årringsdateringer viste det seg at treets alder ble 11.350 år med årringsdateringen og 9.600 år med C14-dateringen. C14-metoden daterte altså treet lavere enn dets virkelige alder. Over 11.350 år tilbake i tid blir også C14-dateringene upålitelige, skriver Fjeldskaar, men understreker at dette ikke betyr at jorden bare er

⁴⁶ Fjeldskaar, Willy. 2010. *Om jordas alder*.

noen tusen år gammel. Den forrige istida nådde sitt høydepunkt for om lag 20.000 år siden, jordas sedimentære lag er datert til å være eldre enn istiden, og de eldste sedimentene i Nordsjøen er 100 millioner år gamle, skriver Fjeldskaar.⁴⁷ Geologiens dateringsmetoder kan selvsagt være feil, skriver Fjeldskaar, men det finnes sikre beviser for at det har vært en istid og for at de sedimentære lagene ikke har kommet på grunn av en global flom. Sedimentene kommer fra både elvedeltaer, vulkanutbrudd og avleiringer i havet, og har lagt seg over lange tidsperioder. Hvis jorda bare er noen tusen år gammel, skriver Fjeldskaar, betyr dette at lagene må være skapt ferdige, og ikke gjennom en naturlig prosess. Men geologiens beskrivelse av de sedimentære lagene, om enn ikke dateringen, er riktig, skriver han, og konkluderer med at jorden i hvertfall er over 1 million år gammel.

Peder A. Tyvand benekter ikke at jorden kan være ung, men sier det finnes sterke indisier, blant annet den siste istiden, som taler mot en slik påstand. C14-dateringene av organisk materiale er troverdig minst 50.000 år tilbake i tid, skriver han (Tyvand 2009:249). Når organisk materiale dør, nullstilles de radioaktive klokken, og vi kan derfor til en viss grad stole på nøyaktigheten i en slik datering. Men dateringen av uorganisk materiale, kan vi ikke stole på fordi vi ikke vet når den radioaktive klokka nullstilles (Tyvand 2009: 249).

4.4.2 Origo og syndeflommen.

Ifølge Willy Fjeldskaar finnes det ikke spor etter en global flom de siste 20.000 år, blant annet fordi det ikke finnes tegn til at havet skal ha dekket de norske fjellene i løpet av de siste 20.000 årene. Fordi C14-metoden er pålitelig finnes det ikke vitenskapelig grunnlag for å argumentere for en global flom for bare 6.000 år siden, det er derfor mer sannsynlig at flommen var regional eller lokal, skriver han.⁴⁸ Det er mulig å finne spor etter en regional flom, skriver han, og trekker fram den jødiske historikeren Flavius Josefus som beskrev en tidlig flom i Svartehavsregionen. Slutten

⁴⁷ Fjeldskaar, Willy. 2010. *Om jordas alder*.

⁴⁸ Willy Fjeldskaar, 13.08.2010. *Syndfloden – i Svartehavet?* Origo Norge

på den forrige istida førte til at havnivået steg og dermed at Middelhavet brøt igjennom der Bosporos-stredet er i dag, for cirka 8.000 år siden. Bibelens syndeflomberetning, fortsetter Fjeldskaar, må ”kanskje tolkes som en ikke-global hendelse” og begrunner denne tolkningen med at hungersnøden i Egypt ble beskrevet som en global hendelse i Bibelen. Fordi denne hendelsen ikke var global, kan en også argumentere for at syndeflomsberetningen ikke beskriver et globalt fenomen den heller, skriver Fjeldskaar.

4.4.3 Origo og mennesket

Tyvand framsetter at menneskeheten er yngre enn vitenskapens framstilling forteller. Det er usannsynlig at mennesket skal ha vandret på jorden i hundretusener av år med de samme forutsetningene som det moderne mennesket har, uten å ha utviklet verken språk eller siviliserte samfunn. På bakgrunn av dette daterer Tyvand de første menneskene til mellom 6.000– 20.000 år siden (Tyvand 2009:251).

”De fleste biologiske fakta tilsier en overnaturlig skapelse, men vi vet dessverre lite konkret om hvordan denne skapelsen skjedde ... bare fordi vi kan vite mer om skapelsen på andre premisser enn de rent vitenskapelige har liksom hele skapelsen blitt uvitenskapelig. Og så har man konstruert seg et liksom-vitenskapelig alternativ som man egentlig ikke trengte, nemlig evolusjonsteorien [sic]” (Tyvand 2009:244).

Trygve Gjerdem skriver at forestillingen om at mennesket er skapt i Guds bilde er sentral i Bibelens skildring av skaperverket. Gud gav menneskene en livsånde, skriver han, og derfor er ikke mennesket et dyr. Mennesket er noe mer enn dyrene, og Gud har satt det til å forvalte skaperverket. (Øverst i hierarkiet, men underlagt Gud).⁴⁹ Det som skiller menneskene fra dyrene, er etikken og moralen, skriver Peter Øhrstrøm i Origo #78, 2002. Ut fra en kristen skapelsestanke henger moralen uløselig sammen med den forvalterrollen mennesket ble tildelt ved skapelsen. Moralens er også forbundet med at mennesket er noe mer enn bare fysiske og kjemiske sammensetninger. I motsetning til dyrene, ble mennesket skapt i Guds bilde, og

⁴⁹ Gjerdem, Trygve. 2002. *Evolusjonsteorien og skapelsen*.

besitter derfor også ånden. Det er denne ånden som skiller dyr og mennesker, skriver han (Øhrstrøm 2002).⁵⁰

4.4.4 Bibelen, Origo og vitenskapen

Tyvands ambisjon for vitenskapen er at den skal kvitte seg med fiendtligheten den utviser ovenfor Bibelen. Han bruker ikke kreasjonismebegrepet om seg selv, fordi det historisk sett er knyttet til et sammensurium av bibeltolkninger og naturvitenskapelig metode, skriver han. Men Tyvand har sympati for kreasjonistene, for uten kreasjonister som Henry M. Morris og Duane Gish ville neppe ID-bevegelsen eksistert, skriver han. Han støtter kritikken av geologiske og paleontologiske data, men er uenig i alternativene de setter opp (Tyvand 2009:248).

Michael Behe refererer ikke til Bibelen, men dette er fordi at intelligent designere ikke kan gjøre det i frykt for å stigmatisert, skriver Tyvand.

Vitenskapsmenn vil gjerne at ”vi bruker bibelsitater for å kunne si at Intelligent Design ikke er noe annet enn kreasjonisme i ny form og de liberale teologene/kristendarwinistene vil gjerne at vi bruker Bibelen slik at de kan kommentere og vise at vår forståelse av Bibelen er feil.” (Tyvand 2009:247).

4.5 Sammendrag

Europarådet definerte intelligent design-teorien som kreasjonisme, men John West, tidligere leder av Discovery Institute skriver på discovery.org at Intelligent Design ikke er kreasjonisme. I dette kapitlet har jeg redegjort for ungjord-kreasjonisme og gammeljord-kreasjonisme. Jeg har også presentert designteorien, og redegjort for forskjeller mellom kreasjonisme og intelligent design. På bakgrunn av disse forskjellene har jeg også vist hvordan Origo benytter seg av både skapelsesargumenter og designteorien i sin argumentasjon.

Designtilhengerne mener at Gud kan ha planlagt at utviklingen av intelligent liv skal skje gjennom evolusjonsteoriens prinsipper. Det hevdes, fra designernes hold, at det er en teoretisk relevans i intelligent design-argumentet fordi Darwin selv sa at

⁵⁰ Øhrstrøm, Peter. 2002. *Den darwinistiske etiks vanskeligheter*.

hans hypotese ville falle, hvis det ikke senere ble funnet ytterligere beviser som underbygget hans teori. Det har ikke vitenskapen maktet å gjøre, mener designbevegelsen, og anklager vitenskapen for å ikke ta hensyn til flere forklaringsmodeller i forskningen. Både kreasjonister og intelligente-kreasjonister hevder at dataene bør tolkes mer i tråd med Bibelen, slik at vitenskapen får et riktig utgangspunkt. En må rett og slett gjøre som Ken Ham sier, og ta på seg et sett Bibel-briller for å komme fram til sannheten. Sannheten må være i tråd med Guds skrevne ord. Intelligent design hevder på sin side at de vitenskapelige dataene må sees i lys av en skapende intelligens, og innebygd programmering?, ikke tilfeldige mutasjoner.

Selv om Origo ikke gir noe entydig svar på når skapelsen skjedde, fremsetter Willy Fjeldskaar et forslag til en datering på rundt 1 million år. I *Darwin 200-år – en festbrems* skriver Tyvand av den geologiske dateringen av jorden er riktig ca 50 000 år tilbake i tid, men at dateringsmetodene blir svært usikre etter dette. Willy Fjeldskaar argumenterer også for at Syndefloommen var en regional flom, ikke en global. Mennesket er skapt i Guds bilde, og kan derfor heller ikke være et resultat av en gradvis utvikling fra lavere organismer, skriver Peter Øhrstrøm. Tyvand underbygger dette ved hevde at mennesket bare er mellom 6.000-20.000 år gammelt. Ut i fra dette vil jeg konkludere med at Origo er en progressiv skapelsesbevegelse som henter mye av sine argumenter fra intelligent design teorien.

Peder A. Tyvand og Origos framstilling av designargumentet er et eksempel på hvordan en med enkelhet kan overføre "bevisene" fra designhypotesen til andre former for kreasjonisme.

I motsetning til design, som kan oppstå relativt hurtig, krever evolusjonen en gradvis og naturlig utvikling over tid. Designteorien befatter seg ikke med geologien, og hvis en ikke lenger har behov for å ta geologien med i betraktningen, er det også lett å se bort ifra utviklingstanken. Geologien, paleontologien og biologien er nært beslektede fagtradisjoner, og ifølge Tyvand forutsetter den ene forskningsgrenen av den andre. Det er et sykdomstegn innenfor den moderne vitenskapen, skriver han (Tyvand 2009). Designteoriens matematiske beregning av tilfeldighetens sannsynlighet blir av Tyvand framstilt som et bevis for at utviklingen ikke har foregått, slik vitenskapen forteller. ” Statistisk sett er det heller ikke sannsynlig at det har forekommet evolusjon, derfor øker sjansene for at Gud har skapt universet og at Bibelen på mange måter gir den beste forklaringen på hvordan dette har skjedd” (Tyvand 2009).

Intelligent kreasjonisme ser ut som en vitenskapelig teori, med fagfolk og fagterminologi, men sett i lys av misjonsmotivasjonen jeg har presentert i kapittel to åpner teorien også for en vitenskap som blir avhengig av Bibelen som forklaringsmodell.

Hittil i oppgaven har jeg presentert intelligent design-teoriens filosofiske forankring, og jeg har vist teoriens vitenskapelige argument, og jeg har vist hvordan teorien forstås av kristenkonervative, som intelligent kreasjonisme. På bakgrunn av dette vil jeg i de følgende to kapitlene presentere Darwin-debatten i Norge, og deretter å drøfte om intelligent design brukes som misjonsstrategi.

5 “Vår tids åndskamp”

Den kristen-konservative TV-predikanten, Jerry Falwell, framstilte det materialistiske, darwinistiske verdensbildet som opphavet til abort, homofili, drap og kriminalitet (Keple 1995:118). Det kan være interessant å se hvordan det materialistiske, darwinistiske verdensbildet og dets påvirkning har blitt framstilt i den norske debatten siden utgivelsen av *Om artenes opprinnelse*. Jeg har valgt å redegjøre for den tidlige Darwin-debatten i Norge for å sette dagens debatt inn i en historisk kontekst, og for å vise at den kristen-konservative kritikken av darwinismen og det materialistiske verdensbildet ikke har forandret seg nevneverdig siden slutten av 1800-tallet. Dette kapitlet er ellers også ment å supplere og utdype misjonskapitlet (kap 2. Teori og historisk bakgrunn) ved å fokusere på darwinismens faktiske og opplevde påvirkning av samfunnet, og utviklingslærens angivelige nedgradering av mennesket, noe som førte til økte misjonstiltak i Vesten. Verdt å nevne er det at det omtrent på samme tid som Darwins evolusjonsteori ble kjent i Norge, også begynte å etablere seg evangeliske menigheter, med inspirasjon fra USA, i Norge. Den første Syvendedagsadventist-menigheten etablerte seg i 1880, og ikke lenge etter kom de første metodist- og baptistkirkene, og andre luthersk- evangeliske retninger (Rudvin 1967:405). Disse nye menighetene ble etter hvert også deltagende i Darwin-debatten.

Aller først i dette kapitlet vil jeg gi en kort redegjørelse for det første rettsoppgjøret mellom kristendommen og evolusjonsteorien. Det har jeg valgt å gjøre fordi rettsaken er en god illustrasjon på hvordan denne konflikten har artet seg de siste 100 årene. Deretter vil jeg presentere den tidlige Darwin-debatten (1861-1920), og i den sammenheng har jeg valgt å benytte meg av boken *Indremisjonens historie* og de norske teologiske tidsskriftene *Norsk Luthersk kirketiende*, *Norsk Theologisk tidsskrift* og *For Kirke og Kultur*. Jeg har vektlagt *Norsk Luthersk kirketiende* fordi det var gjennom dette tidsskriftet de konservative førte sin debatt mot darwinismen, og fordi den tidlige Darwin-debatten i Norge var en teologisk og filosofisk debatt, ikke en naturvitenskapelig. Derfor har jeg også valgt å benytte meg av tidsskriftene *Norsk Theologisk tidsskrift* og *For Kirke og Kultur*. Jeg vil dessuten legge vekt på medisineren Ernst Ferdinand Lochmann. Lochmann var den første som nordmann gjorde oppmerksom på faren i de nye strømningene, og var ifølge forfatteren Ola Rudvin, samtidens utrettelige forsvarer av den konservative kristendommen (Rudvin

1967:390). Tidsskriftet Origo publiserte også tre artikler om Lochmann i 2004. Disse artiklene er utdrag fra en masteroppgave om Lochmann skrevet av Else Marie Nerland. Jeg har ellers valgt å legge vekt på boka til syvendedagsadventisten J.C Raft for å gi et bilde av hvordan evolusjonsteorien ble behandlet fra et fundamentalistisk perspektiv.

Til slutt i dette kapitlet vil jeg presentere den politiske debatten i 1986 om den reviderte mønsterplanen for grunnskolen, M85. Dette er den første moderne politiske debatten om evolusjonsteorien i Norge, og på bakgrunn av det senere Europarådets målsetning om å få kreasjonismen ut av skolen, har jeg derfor valgt å gi en redegjørelse for debatten om M85. Temaene som ble diskutert i 1986 er fortsatt aktuelle, og det kommer nyheter om naturfagslærere som hevder at evolusjonsteorien er i ferd med å bli tilbakevist med jevne mellomrom. 23. mars 2009, midt under Darwins 200-års jubileum, skrev dagbladet.no om en lærer ved en skole i Arendal som publiserte en evolusjonskritisk artikkel på skolens hjemmeside.⁵¹ I denne artikkelen skrev han, i følge Dagbladet at:

”I det nye RLE-faget [religion, livssyn og etikk] har Cappelen Damm gitt ut en lærebok som heter ”Vi i verden 4”. Her er fem sider viet Darwins utviklingslære og en side er viet den kristne jula med 12 linjer [*sic*]. Her ser vi eksempel hvor stor plass utviklingslæren får vi våre lærebøker [*sic*]. Selv om utviklingslæren er seiglivet, er forskere i ferd med å avlive den”.

Ifølge Dagbladet.no mener læreren bak artikkelen, Trond Bauge, at han har blitt feiltolket. Bauge hevdet at hensikten med artikkelen var å fremme kritisk sans i forhold til innholdet i norske lærebøker. “Det er viktig at elevene får et forhold til hva som er teori og hva som er vitenskaplig fakta,” skriver han i en e-post til Dagbladet.no.

5.1 Scopes “monkey”-trial

I 1925 ble Darwins evolusjonsteori brakt for retten i USA. Stedet var Dayton, en liten by i Tennessee, og på tiltalebenken satt en ung biologilærer ved navn John Thomas

⁵¹ *Lærer mener Darwins teori er i ferd med å bli tilbakevist* i Dagbladet 23.03.2010.

Scopes. Scopes var tiltalt for brudd på *The Butler Act*⁵², en ny lov som forbød undervisning av enhver teori som motsa den bibelske beretningen om skapelsen. Lovforslaget ble først lagt frem for the House of Representatives i Tennessee av en bonde ved navn John Washington Butler. Butler var ingen vitenskapsmann og hadde ingen kunnskap om evolusjonsteorien da han skrev lovforslaget. Selv hevdet han at forslaget kom som et resultat av forferdelsen han følte da han ble gjort oppmerksom på at barn kom hjem fra skolen og fortalte sine foreldre at Bibelens fortellinger om skapelse og mennesket ikke var sanne. På tross av Butlers manglende kunnskap om emnet ble lovforslaget vedtatt i staten Tennessee, 28. januar 1925.

Både tilhengere og motstandere av forslaget hadde et ønske om å få loven prøvd for retten og i juli samme år bestemte de seg for å iscenesette en rettssak. John Thomas Scopes ble bedt om å bryte loven ved å undervise evolusjonsteorien i sine timer. Rettsaken, som senere er blitt kjent under navnet *The Scopes (Monkey) Trial*, ble et mediasirkus. Både lokale og internasjonale medier stimlet sammen i den lille byen for å dekke denne historiske hendelsen (Bates). Det var den første ”direktesendte” rettssaken i historien.

Aktor i saken var William Jennings Bryan. Bryan hadde tidligere stilt til valg som demokratenes presidentkandidat, men var ikke bare en advokat og politiker, han var også tilhenger av kreasjonismen. Like før rettssaken hadde han, som flere andre kristne, blitt del av en voksende andel fundamentalister. Han var i sterk opposisjon til evolusjonsteoriens stilling som en vedtatt sannhet, og imot det menneskesynet han mente teorien fremmet. Bryan mente at menneskeheten måtte frigjøres fra den demoraliserende tanken om at mennesket stammet fra apene (Bates 2008:160). John Scopes’ forsvarer var en av de beste forsvarsadvokatene i USA på denne tiden, Clarence Darrow. Han var engasjert av organisasjonen American Civil Liberty Union (ACLU), en organisasjon som fortsatt er aktiv i ”kampen” mellom kreasjonistene og sekulære vitenskapsmenn.

Til tross for at rettsaken varte i åtte dager, og et iherdig forsvarsarbeid fra Darrows side, tok det bare ni minutter før juryen kom fram til en kjennelse. 21. juli 1925 ble John Thomas Scopes kjent skyldig i brudd på *The Butler Act*, og dømt til å betale \$100 i erstatning til staten. Saken ble anket til høyesterett uten at dette førte

⁵² Mer om the Butler Act se: *Tennessee Evolution Statutes:1925*.

fram. Forbudet mot å undervise i tanker og teorier som motsa en bokstavlig forståelse av de bibelske beretninger, ble stående fram til 1960-tallet. (Bates 2008:171).

5.2 Åndskampen i Norge

I 1986 ble Darwin-debatten en skolepolitisk diskusjon i Norge da daværende kirke- og utdanningsminister, Kjell Magne Bondevik, offentliggjorde den reviderte mønsterplanen for grunnskolen, M85. I denne sto det:

“Skolen må opplyse om at det ikke foreligger noe endelig svar når det gjelder menneskehetens historie, og at det ikke behøver å være noe motsetningsforhold mellom naturvitenskapelige teorier og Bibelens lære om skapelsen”

Videre sto det at skolen måtte undervise i kritikken av utviklingslæren (Skoleforum 7/86:10). Dette utsagnet skapte stor debatt både blant lærere og i vitenskapsmiljøet, og diskusjonene og mediedekningen bar preg av den amerikanske debatten. Det kunne nesten virke som Bondevik ville ha kreasjonisme inn i naturfagstimene i stedet for evolusjonsteorien, og ville bruke sin politiske makt til å gjennomføre disse planene.

Bakgrunnen for at jeg har valgt å inkludere Bondeviks mønsterplan-forslag er at diskusjonen som fulgte på mange måter var “startskuddet” for en ny type debatt om forholdet mellom vitenskap og tro i Norge, et forhold som står som en sentral del i denne oppgaven (jf kap 2 missiologi). Men for å forstå denne debatten bedre, er det nyttig med en redegjørelse for den tidlige norske Darwin-debatten.

5.2.1 Darwin-debatt

Om artenes opprinnelse ble første gang kommentert i Norge i 1861 i tidsskriftet Budstikken. I sin utgave nummer 2 og 3 publiserte Budstikken en anonym artikkel hvor evolusjonsteoriens hovedtrekk ble presentert. Det skulle senere vise seg at artikkelens forfatter var folkeeventyrsamler og medredaktør i Budstikken, Peter Christen Asbjørnsen.⁵³

⁵³ http://www.tidsskriftet.no/?seks_id=232756

Den første norske utgaven av *Om Artenes opprinnelse* kom i 1889. Den mest kjente motstanden mot evolusjonsteorien har stort sett kommet fra religiøse kretser i USA, der den ble oppfattet som en direkte motsigelse av den bibelske skapertroen, men i Norge skulle den første kritikken av teorien komme fra kretser innenfor universitetet, og ofte kom den fra det filosofiske fagmiljøet, snarere enn fra det teologiske. I tidsskrifter som *Norsk Luthersk kirketidende*, *Norsk Theologisk tidsskrift*, og *For Kirke og Kultur* nevnes ikke teorien i det hele tatt før 1890-tallet, like etter at boka utkom på norsk.

I begynnelsen ble det ikke presentert noen inngående kritikk av utviklingslæren, men snarere gjort et forsøk på å vise at kristendommen og naturvitenskap ikke nødvendigvis er motsetninger. Det påpekes også at teorien ikke må anvendes i noen annen forskningstradisjon enn naturvitenskapen. Spesielt ikke i fag relatert til mennesket og menneskets utvikling, da dette kan virke ødeleggende på det etiske menneskesynet.

Oskar Skarsaune f. 1946, er professor i kirkehistorie ved det Teologiske menighetsfakultetet. Han forteller i sin bok *Skaperkoden* om de vitenskapelige strømningene i Norge mot slutten av 1800- og begynnelsen av 1900-tallet. Darwinismen hadde fått fotfeste i vitenskapsmiljøene, og man tenkte at dersom det har foregått en utvikling i alle andre arter, vil dette nødvendigvis også bety at det foregår en utvikling innenfor menneskerasene. Man mente rundt århundreskiftet at det var grunnlag for å tro at utviklingen fortsatt foregikk i ulike menneskeraser, og at noen av disse rasene derfor var kommet lenger enn andre. Dette la grunnlaget for det som er blitt kjent som sosialdarwinismen, og etter hvert også den norske raseforskningen. Senere la dette grunnlaget for både rasisme og nazi-ideologien om et herrefolk, høyere utviklet enn alle andre (Skarsaune 2008:32). Påfallende er det jo at samtlige forkjempere for denne vitenskapen presenterte seg selv og sin rase som de høyest utviklede, og derfor overlegne alle andre. Her hjemme finner vi for eksempel argumenter som at man hevdet at kortskallene som bodde på Vestlandet var mindre sofistikerte og intellektuelle enn langskallene på Østlandet (Skarsaune 2008:32-34).

Opplysningstidas strømninger begynte også å gjøre seg gjeldende i Norge mot slutten av 1800-tallet. Og Ola Rudvin i boka *Indremisjonsselskapets historie*, skriver at den norske befolkningen ble ”dratt inn i de materialistiske, antikristelige og hedenske strømningene” (Rudvin 1967:388). Strømningene fra den moderne kultur hadde allerede etablert seg i Europa, og brakte nå fritenkeri, vantro og fornektelse til

den norske befolkningen, og særlig fikk disse strømmingene innpass i academia, skriver han (Rudvin 1967:388). I Lutherstiftelsens årsberetning fra 1873 står det: ”Hva vi denne Gang Særlig vil henlede Opmærksomheden paa, er de særegne tidsforholde, der efter vor inderlige Overbevisning gjør et Indremisjonsarbeide i dette Ords videste Forstand til en paatrængende Nødvendighed ogsaa i vort land (Rudvin 1967:388). Akademikere gikk enten åpenlyst, eller fordekt til angrep på den kristne tro, skriver Rudvin. Gjennom hån og spott mot kirken og dens dogmer, og mot ekteskaps- og seksualmoral gikk academia til angrep på kirken under banneret ”fri forskning, fri kjærlighet og fri tanke.” (Rudvin 1967:389)

Rudvin skriver også at naturvitenskapen gav fritenkerne ”våpen i hende” og at vitenskapen derfor ble den utløsende årsaken til at striden mellom kristendommen og vitenskapen brøt ut (Rudvin 1967:389).

5.2.2 Darwin-debatt i Videnskaps-Selskabet i Christiania

Selv om Asbjørnsen var den første som viet evolusjonsteorien oppmerksomhet i Norge, skulle det bli teologen og naturforskeren Michael Sars som sto for den spede begynnelsen for Darwin-debatten her til lands. Sars presenterte den nye læren i Videnskaps-Selskabet i Christiania i 1869, men heller ikke da førte presentasjonen til noen nevneverdig stor debatt.

På 1870- og 1880-tallet, skjedde det derimot en liten endring. Medisinerne Gerhard Henrik Armauer Hansen og Ernst Ferdinand Lochmann⁵⁴ etablerte seg på hver sin side av diskursen. Armauer Hansen ble på en av sine utenlandsreiser overbevist om evolusjonsteorien i 1870, men skrev senere i sine erindringer fra 1910 at det kunne virke som om ingen i Norge viste særlig interesse for Darwin. Verken ved Universitetet i Christiania eller innenfor hans egen omgangskrets virket det som om folk var klar over den nye teorien.

Ernst Ferdinand Lochmann var sterkt kritisk til den nye utviklingslæren og tok opp temaet i Videnskaps-Selskabet, i et forsøk på å innlede en diskusjon rundt *darwinismen*, men forsøket mislyktes da det ikke lå til grunn noen gjennomarbeidet

⁵⁴ Lochmann ble utnevnt til professor i ”Pharmakologi, Toxikologi og Hygiene” ved Universitetet i Christiania i 1867.

framstilling av *darwinismens system*. Marcus Jacob Monrad⁵⁵, som senere skulle stå skulder ved skulder med Lochmann, oppfordret den eller de som inngående hadde lest *Om Artenes opprinnelse* å utarbeide en slik framstilling til neste møte, men oppfordringen førte ingen steds hen og Monrad måtte selv utarbeide denne framstillingen. Han skrev da blant annet at Darwins teori om artenes opprinnelse ”paa en let og naturlig Maade synes at forklare Meget, der ellers forekommer saa dunkelt; og vi tør heller ikke negte, at der maaske tør være adskilligt Sandt deri”. Men Monrad fant at konklusjonen likevel måtte være at teorien måtte regnes som en ”dristig Hypothese”.

I en immatikuleringsstale Lochmann holdt ved Universitetet i Oslo i 1874, benyttet han samtidig muligheten til å understreke ”faren som truet dersom darwinismen og positivismens smittestoff fikk trenge seg inn og forgifte åndslivet” (Rudvin 1967:390). En kombinasjon av disse førte til en ren materialisme som plasserte både Gud og det overnaturlige på sidelinjen, mente Lochmann. Han oppfordret også universitetet til å holde disse tankene unna ”sine Lærestole”. Han mente at det ikke gikk an at ”i et af Universitetets Auditorier fortolkes den hellige Skrift”, og at det i et annet ble forelest at religiøs tro tilhørte et tilbakelagt steg i menneskehetens utviklingshistorie (Rudvin 1967:390).

5.2.3 Den filosofiske debatten

Ernst Lochmanns argumenter mot den nye strømmen i universitetsmiljøene dreide seg ikke om Darwin og hans utviklingsteori, men om oppfatningen av mennesket som et biologisk individ. En oppfatning som han mente kom til uttrykk gjennom Darwins bok *Decent of Man*.

Det farlige med denne teorien var ikke forklaringen på menneskets biologiske opprinnelse, men sammenstillingen av mennesker og dyr. Lochmann var ikke alene i sin bekymring over darwinismens innflytelse, og religionenes nedgradering, i vitenskapsmiljøet.

”Utviklingslæren er en tendensiøst smittet vitenskap”, hevdet sogneprest Jørgen Henrik Hegermann Brochmann i *For Kirke og Kultur*. Han mente

⁵⁵ tilhørte den strengt konservative retningen innen den hegelske skole. Tankeretninger i den nyere Tid (1874) er et kritisk oppgjør i hegeliensk ånd med de nye positivistiske retningene. Han markerte seg som en iherdig motstander av darwinismen.

utviklingslæren som vitenskap tilhørte dem som ønsket å bruke vitenskapen ”i den hensikt å fjerne troen på Gud, og slukke det Guds åpenbaring har tent for mennesket. Problemet er at denne vitenskapen ikke finner belegg for sine påstander, og at den vil følge de tendenser som allerede eksisterer. Alt lar seg forsvare hvis man vil forsvare det, og alt kan angripes hvis man vil angripe det” (Brochmann 1900:428).

Hegermann Brochmann hevdet at man nå så naturen som årsak til alt, selv om det ikke alltid fantes bevis for disse årsakene. En personlig Gud fantes ikke lenger (Brochmann 1899:428).

”Istedetfor Gud setter evolusjonisten naturen, universet, og istedetfor skabelsen, setter den evolutionen. Guds allmakt er intet annet enn naturkrefter, og Guds vilje og plan er intet annet enn naturlovene” (Brochmann 1899:462)

Åndslivet, personslivet og historien, havner dette også under evolusjonens fagområde? spør Brochmann i sin foredragsrekke; *Evolutionslærens indflydelse paa aandslivet, særlig theologien fra 1899*.⁵⁶ Ja! lyder svaret selvsikkert fra darwinistenes leir, hevder Brochmann. Fra to sider trues åndslivets frihet. Fra naturfilosofien og fra historien. Brochmann refererer til Baruch de Spinoza,⁵⁷ en av de store rasjonalistene innenfor natur filosofien på 1600 tallet. Spinoza var panteist og mente at ”Gud skapte eller naturen skapte var en og samme ting” (1899:429).

Liberal teolog og biskop i Nidaros (1923-1928), Jens Gran Gleditschs, skriver i sin artikkel i *Norsk Theologisk tidskrift* at de konservative, på tross av utviklingslærens svakheter, og dens angrep på gudstroen, ikke kan undervurdere Darwins betydning for vitenskapen:

“[Darwin]har ved den nøiagtigste undersøgelse paa et enkelt omraade skabt begreber, der synes skikkede til en snart sagt ubegrænset anvendelse og som overalt, hvor de finder indgang, forvandler en samling kuriositeter til beviser for en storartet sammenhæng. [...] Thi for det første er det temmelig sikkert at læren om den uendelige variation, det naturlige udvalg og kampen for tilværelsen har sin tydelige begrænsning som realforklaring af den biologiske udvikling” (Gleditsch 1908:128).

⁵⁶ I: *For Kirke og Kultur. Syvende bind* 1900

⁵⁷ En av de store rasjonalistene innenfor 1600 talls filosofien. Spinoza var monistisk* i sin verdensanskuelse. *enhetslære.

For den konservative medisineren Ernst Lochmann var darwinismen selve symbolet på de materialistiske, mekaniske og ateistiske ideene. Ideer som utgjorde en alvorlig trussel mot de kristne verdiene og den kristne moralen. I motsetning til tidligere, befattet naturvitenskapen seg nå med alle forhold i tilværelsen, og spredte seg utover alle områder av menneskelig tenkning og vitenskap. Lochmann beklaget det han så som sammenknytningen av alle fagtradisjonene under en paraply; evolusjonsteorien. I den moderne vitenskapen hadde geologien, biologien, antropologien og historien slått seg sammen i søken etter å finne menneskets opprinnelse. En søken som tidligere var forbeholdt teologien og filosofiens område. For Lochmann var denne nye naturvitenskapen preget av det han kalte darwinismens dogmer, og baserte seg derfor på en rekke ”Elementer af Fantasteri, storartede Hypoteser eller Digterkunst” (Nerland 2006:144-145)⁵⁸.

Problemet med darwinistenes verdensanskuelse var at den truet åndslivet ved å ta bort den personlige Gud, skriver soknepresten Hegermann Brochmann: ”Og er den personlige Gud væk, da kommer konsekvent raden (turen) til det personlige menneske, da er det forgjæves at ville hevde en fri personlighed for noget væsen indenfor verden eller indenfor, hvad et upersonligt verdensalt uvilkaarlig og ufrivillig har lavet. Menneskets aandsliv er da ligesaa uvikaarligt og ufrivillig, - fosforagtige bevægelser i hjernen” (Brochmann 1900:430). Han mente at både Guds og menneskets personlige frihet var truet. Det fantes ikke lenger noen historisk sannhet, og selv de tidligste historie-skriverne måtte finne seg i å ikke lenger være hevet over all tvil. Det var ikke lenger godt nok å gå tilbake til de gamle håndskrevne bibeltekstene for å finne sannheten eller fastsette hvordan de var blitt til, skriver Brochmann. Nå skulle de historiske tekstene studeres helt tilbake til deres opprinnelse og deres troverdighet ble derfor også satt på prøve. Dermed kom vitenskapen også fram til at Bibelen ikke var blitt til som en enhetlig skrift fra begynnelsen av, men at også denne var gjenstand for utvikling. Brochmann beskriver situasjonen i samtiden på følgende måte:

⁵⁸ Peder A Tyvand setter opp 5 dogmer for darwinismen: 1) Livet bygges nedenfra. Fra årsaker som er mindre komplisert og inneholder mindre informasjon enn livet. Det kreves kun nok tid, nok energi, riktige ingredienser og riktige atmosfæriske forhold, så vil liv bli til og utvikle seg uten tilførsel av informasjon utenfra. 2) Naturlover+støy+tide r tilstrekkelig for liv når de ytre materielle betingelsene ligger til rette. 3) Alle livsformer I nåtid og fortid henger sammen i en ubrytelig kjede av naturlig avstamning fra en første urcelle. 4) Livsformenes mangfold skyldes tilpasninger på grunn av det naturlige utvalg. 5) Livsformenes informasjonsinnhold er bygd opp over lang tid som en kumulativ virkning av tilfeldige mutasjoner.

”[Bibelens] bøger var ikke oprindelig blevne til i sin nuværende, ferdige skikkelse, nei ogsaa de havde sin historisk menneskelige udviklingshistorie, og hva andet end menneskelig kilde var der saa, naar alt kom til alt for vor erkjendelse af Guds tilværelse og væsen? Var ikke hele *Guds begrebet* og *religionen* en blot menneskelig tankeevolution?” (Brochmann 1900:431)

Forening av kristendommen og vitenskapen

Lochmann skilte mellom Darwin og dem han kalte Darwins disipler. Han hadde stor respekt for Darwin som vitenskapsmann, og mente at hans arbeid overgikk all annen kunnskap frambrakt i tidligere tider. Hvis denne kunnskapen var darwinismen, måtte man kunne si at alle naturforskere var darwinister (Nerland 2006:145). Selv om Lochmann ikke fullt og helt sluttet seg til utviklingslæren, innrømmet han at det ”nok hadde vært en viss bevegelse i organismers livsformer som også innebefattet mulighetene for en høyere livsform”(Nerland 2006:145). Men darwinismen var ikke lenger en eksakt vitenskap fordi den verken kunne bevises eller begrunnes. Derfor hadde den også de samme karakteristikkene som troen. Lochmann så med gru hvordan denne nye ideologien ble tatt i bruk innenfor alle fagområdene ved universitetet (Nerland 2006:145). Også Brochmann mener at man ikke helt kan avskrive vitenskapen.

”Evolutionslæren kan aabne vort øie for Guds *arbeide* med at forberede og give os aabenbaringen, den kan forherlige aabenbaringen ved sammenligning mellom religionerne, den kan lære os at se afstanden mellom inspirert aabenbaring og reflektert religionslære; men den kan hverken berøve eller erstatte os aabenbaringen.” (1900:440).

Hva begrepene om skapelsen og skapelseshistorien angår, har evolusjonsteorien truffet et sårt punkt, ifølge sogneprest Brochmann, men han vet allikevel ikke om annet område hvor de har hatt mer å lære av, eller mer å takke evolusjonen for, enn nettopp ved skapelsen. Den har gjort skapelsen større. Den har ikke trykket den ned, sier han, men i stedet har den løftet deres ærefrykt og aktelse for både skaperverket og Skaperen. ”Med den lille kunnskapen vi har om skapelsen, hvem av oss kunne, hvis han fikk den oppgaven, skildre skapelsen på en side like vidunderlig som den som står i 1.mosebok?” spør Brochmann. Skapelsesberetningen har ikke

evolusjonsteorien skadet, sier han, men den har tilintetgjort enkelte av våre oppfatninger ved den (Brochmann 1900:463-465).

5.2.4 Den naturvitenskapelige debatten

I Norge har den moderne kritikken av evolusjonsteorien etter hvert blitt formet av den amerikanske debatten. Det begynte som en teologisk og filosofisk kritikk av hvilke moralske følger utviklingslæren hadde for mennesket og samfunnet for øvrig. Etter hvert har informasjonsflyten og kommunikasjonen mellom Norge og USA økt i takt med teknologiske framskritt og dette har påvirket debatten i Norge. Darwin-debatten rundt 1900 bar preg av at den ble ført innenfor academia, men utover 1900-tallet begynte dette å endre seg.

Bibelens fortelling om skapelsen stemmer ikke over ens med den moderne naturvitenskapen. Derfor må man velge mellom de to, skriver misjonspastor J. C. Raft, og påpeker at de fleste, også kristne, dessverre velger vitenskapen. Det er kun et fåtall som velger å leve etter Guds ord, skriver Raft;

”I stedet for at tro paa Herren, og bygge på den faste grundvold, Guds ord, forsøker man paa andre maater at utgranske hvor jorden, plante- og dyreriket er kommet fra – hvorledes det hele er blitt til. Man mener der er altfor enfoldig at tro Herrens ord: Han talte og det skjedde. Han bød og det sto der”. (Raft 1920:42)

Pastor J. C. Raft opererte som misjonspastor i Vest Afrika på begynnelsen av det 20 århundret, og var et aktivt medlem i syvendedagsadventistenes europeiske avdeling.⁵⁹ Raft skrev boken *Et ord i rette tid*, hvor han uttrykte bekymring over den teknologiske utviklingen, det moralske forfallet og de nye vitenskapstradisjonenes påvirkning på det moderne mennesket. Boka gir et lite eksempel på kreasjonistisk argumentasjon i Norge rundt 1920. Raft skriver i forordet at bokens oppgave er ”at henlede oppmerksomheten paa de gode gamle sandheter som vi har faat i arv fra profetene og apostlene, og at advare mot de farer som truer samfundet og ikke minst vor tids kristendom.” (Raft 1920:5)

Bakgrunnen for J.C. Rafts bekymring for den religiøse svekkelsen og degenereringen av samfunnet, kommer også til uttrykk i Dr. Mentz L. Kroghs artikkel

⁵⁹ The European Division, omtalt i tidsskriftet *The missionary workers, Seventh Day Adventists*. Storbritannia.

i tidsskriftet *For Kirke og Kultur* i 1907, Krogh hevder at Gud har blitt hjemløs i den moderne naturvitenskapen. Det finnes ikke lenger noen plass for Han i universet fordi teleskopet har utforsket dets dybder, utviklingslæren har vist at sjelen kun er et resultat av hjernens utvikling, og forestillingen om sjelens udødelighet er en naturstridig illusjon. Siden mennesket er et produkt av naturen betyr dette at vi heller ikke besitter noen fri vilje. Krogh sier videre at det finnes ”næsten ikke den ting som religion, rettere kristendommen, lærer mennesket som den moderne naturvidenskab drager til felts mod, og betrakter som absurd, umulig, urimligt fornuftstridig, barnaktig osv. osv.” (Krogh 1907:22).

Doktor Mentz L. Krogh mener også at man må innrømme at evolusjonsteorien har utvidet vårt blikk for sammenhengen i naturen, at den har forenklet vår naturoppfatning og brakt de ulike fagområdene sammen, slik at man ikke kan unnlate å innrømme dens sannhet (1907:22).

5.2.5 “Menneskesynet i den nye troen”.

Sogneprest Jørgen Henrik Hegermann Brochmann gav i sin forelesningsrekke i 1899 følgende tolkning av menneskets evolusjonære opprinnelse:

“*Alt levendes utviklingsrække fra først til sidst gaar efter evolutionisternes mening for sig i kraft af visse naturlige principer, især forplantningsprincippet, avlsvalgsprincippet og kampen for tilværelsen. Endog mennesket udvikler sig derfor af sig selv af aben ifølge samme naturprinciper; evolutionslæren omfatter altsaa ogsaa anthropologien, m. a. o. hele biologien, og uden at have fundet overgangsformen mellem abe og menneske opstiller evolutionisterne trøstig den imaginære art *pithekanthropus alalus*, den sprogløse menneskeabe, beskriver dens benbygning, afmaler dens ydre og sælger billederne i bogladen, saa at folk tror, det er en videnskabelig kjendsgjerning, man har for sig.*” (Brochmann 1900b:428)

En særlig vanskelighet som Brochmann peker på, er begynnelsen av evolusjonsrekken. For at man skal kunne utelukke Gud fra skaperverket, må man anta at liv kan oppstå av ikke-liv, og avskrive den gamle teorien om at liv oppstår fra et egg (Brochmann 1900b:429). Det samme problemet gjelder for den livløse naturen. Hvordan har alt oppstått? Ifølge Brochmann finnes det ikke noen plausibel forklaring på nettopp dette, og man må fortsatt anta at den gamle teorien har rett. Predikant og

pinsemenighetsleder Thoralf Gulbrandsen samtykker med Brochmann, og skriver i sin bok *Jakten på Apemennesket* fra 1956, at “etter evolusjonistenes egne beregninger starter utviklingen på jorda med et tomrom på over en milliard år. Så lenge skal altså livet ha eksistert på jorden uten å etterlate seg et eneste vitnesbyrd. Og når det plutselig viser seg, finner vi det høyt “utviklet” og i en mangfoldighet av former. Dette forkynner akkurat det motsatte av evolusjon” (Gulbrandsen 1956:101) Han fortsetter med å fortelle at evolusjonsteoriens førsteargument er at en ukjent, forhistorisk apeslekt, på et eller annet tidspunkt i historien, delte seg i to grener. Den ene grenen ble til moderne aper og den andre ble til mennesker. Utviklingslærens hensikt er, ifølge Gulbrandsen, å forklare opprinnelsen, men samtidig fornekte Skaperen æren av sitt arbeid (Gulbrandsen 1956:7).

Rafts argumentasjon samsvarer med Gulbrandsens utsagn, men Raft avværner utviklingslæren med å hevde at den bare var et forbigående fenomen;

”Engang mente man at mennesket stammet fra apen. Denne skulde gjennom tidenes løp ha utviklet sig til at bli en mer fuldkommen skabning. En dag mistet den saa pludselig halen. Der har vi mennesket! Denne teori synes dog ikke riktig at kunde holde sig. Den synker stadig mer og mer hen og ligger visstnok paa dødsleiet, hvis den ikke allerede er død” (Raft 1920:42).

Tanken på at menneskene stammer fra apen er ingen smigrende tanke, mener Raft. Men den illustrerer hvor langt vi mennesker kan drive det i vår jakt på kunnskap, hvis vi forkaster Guds ord slik det står skrevet i Bibelen, påpeker han (Raft 1920:44), og forklarer hvorfor mennesker og aper ligner på hverandre. Han mener at det er en større sannsynlighet for at apen stammer fra mennesket og ikke omvendt, og finner grunnlag for dette i Bibelens 3. Mos. 18, 23-24, hvor det står:

“Du skal aldri ha omgang med dyr; for da blir du uren. Heller ikke skal en kvinne by seg fram til et dyr og pare seg med det. Det er motbydelig. Gjør dere ikke urene med noe slikt! For med alt dette har de gjort seg urene, de folkeslag som jeg vil drive ut for dere.”

Selv om avkommet fra et menneske og et dyr i utgangspunktet ville være forplantningsudyktige, utelukker ikke Raft at det kan hende at disse ”bastardene” kunne formere seg og bli til apen (Raft 1920:44).

I likhet med Darwin-kritikerne i den akademiske debatten, påpeker Raft at vitenskapen ikke kan avskrives helt. ”Til det skylder vi den for meget” skriver han, men understreker at vitenskapsmenn har tatt feil tidligere, og at de slettes ikke alltid er

enige. Men hadde vitenskapen samarbeidet med Bibelen ville den kommet mye lenger enn den har kommet i dag, skriver han, og viser til de jødiske renhetsbudene i Det gamle testamentet. Raft sammenligner renhetsbudene med den moderne hygienevitenskapen, og hevder at det er overholdelsen av disse budene som gjorde at et høyere antall jøder overlevde Svartedauden (Raft 1920:46) Han mener også at loven om tyngdekraften ville vært oppdaget tidligere, dersom man hadde støttet seg på Bibelen. Tyngdekraften står beskrevet i Job 26,7: “Han har bredt nordhimmelen over ødet og hengt jorden opp over det tomme rom”. Dette viser, ifølge Raft at “De som paastaar at Bibelen har hemmet vitenskapen har næppe læst den ret grundig” (Raft 1920:47).

Jens Gleditsch er enig i påstanden om at Bibelen ikke virker hemmende på vitenskapen, og hevder at idet spekulasjonen (naturvitenskapen) løsriver seg fra sitt religiøse og etiske holdepunkt, mister den sitt mål. Uten et mål finnes det ingen forskjell på framgang eller tilbakegang, og dermed svikter hele grunnlaget for utviklingslæren : “Uden maal, ingen udvikling” (Gleditsch 1908:133).

Det kommer klart fram i *Et ord i rette tid* at Raft er ungjord-kreasjonist:

”Beretningen i 1. Mos 1. Kap er der ingen grund til at forkaste. Her staar hva Gud skapte hver dag de seks dage. Hvorfor kan man ikke tro det? Og hvorledes kan en kristen tvile derpaa og søke at tolke de seks skabelsesdage som lange tidsperioder? Det er sandt at Herren i profetisk eller billedlig tale lar en dag betegne et aar: men det kan selvfølgelig ikke gjelde skabelsesberetningen: thi i såfald vilde bibelen komme i strid med sig selv.” (Raft 1920:49). Akkurat som vi jobber i seks dager, så gjorde også Herren det. ”Der er vel ingen som vil finde paa at tolke vore dager som lange tidsperioder?” I Bibelen står det også: Det ble kveld og det ble morgen ... Dette beviser, ifølge Raft, at skapelsesdagene var vanlige dager. For siden Gud skapte mennesket den sjette dagen, og en skapelsesdag var 1000 år ville Adam vært 1000 år gammel på kvelden den sjette dagen. Bibelen forteller oss derimot at Adam bare ble 930 år, og derfor kan ikke dagene være lange tidsperioder. (Raft 1920:50).

Brochmann hevder på sin side at en slik utlegning om bibelsk datering ikke gir mening;

”den gang vi i tillid til vor opfatning haardnakked paastod, at verden var skabt i 6 dage á 12 timer, og at det var vantro at mene andet, da slæber vi selv – uden at vide det – paa barnagtigheder, som verken vi eller sagen var tjent med, f. eks. dette at hva der er nat for os ogsaa skulde være det for skaberen, ret som *om* han faar nat, fordi *om vi* faar det, ved at *vi* er bundne til et bestemt egn af jordens overflade og ruller rundt med den.” (Brochmann 1900b:464)

5.2.6 Den norske “apeprosessen”

Året er 1984. På Stortinget sitter daværende kirke- og utdanningsminister (KuD), Kjell Magne Bondevik, og vurderer om det skal lages en ny mønsterplan for det norske skoleverket. Bondevik var KuD-minister i perioden 1983-1986 under Willoch-regjeringen. Mot høsten 1984 kom det signaler, både fra departementet og fra skolene selv, om at det var ønskelig med en ny mønsterplan for den norske skolen (Jordheim. 1986:16).

Før jeg går inn på debatten rundt mønsterplanen fra 1985, heretter M85, vil jeg presisere at bruken av M85 utelukkende dreier seg om den naturfaglige delen av planen. Det samme gjelder referansene til debatten som fulgte.

I 1984 ble det, som nevnt, ytret et ønske om en ny mønsterplan for skolen. Bakgrunnen for dette var at man følte at mønsterplanen fra 1974 var utdatert og trengte en oppdatering. Kjell Magne Bondevik gav Grunnskolerådet i oppdrag å utarbeide et forslag som senere skulle sendes ut på høring i kommunene. Høringsrundene resulterte i forslag til en rekke endringer, og det oppsto en aktiv debatt rundt problemene ved den gamle mønsterplanen. M85 ble utgitt i flere omganger, og Grunnskolerådets forslag var det første av disse som ble publisert og sendt ut til høring. Resultatene fra høringsrundene ble tatt i betraktning og rådet utarbeidet et nytt forslag på bakgrunn av disse resultatene (Sjøberg 1986). Den tredje utgaven var Bondeviks egen plan. Denne utgaven inneholdt, ifølge Bondevik kun språklige og redaksjonelle endringer. Bondeviks plan ble derfor ikke sendt ut på høring, men ble i stedet presentert ferdig trykt i mars 1986 (Sjøberg 1986). Under en pressekonferanse påpekte Bondevik at de aktuelle endringene var i samsvar med Grunnskolerådets, men med noen innstramminger.

Litt senere, i april 1986, publiserte tidsskriftet Skoleforum nyheten om at Bondevik hadde gjort følgende endringer i naturfagsplanen;

“Skolen må opplyse om at det ikke foreligger noe endelig svar når det gjelder menneskehetens historie, og at det ikke behøver å være noe motsetningsforhold mellom naturvitenskapelige teorier og Bibelens lære om skapelsen” (Skoleforum 7/86:10).

Utsagnet skapte furore, ikke bare blant fagfolk, men også i den stadig voksende sekulære befolkningen i Norge. Norske medier kastet seg over saken, som senere

skulle bli kjent som “den norske apeprosessen”⁶⁰, og den ble slått stort opp over hele landet (Sjøberg 1986).

For biolog Nils Christian Stenseth var dette kraftig kost, og han svarte i et intervju med Skoleforum at denne formuleringen åpnet for å bringe religion inn i naturfagstimene (Skoleforum 7/86:12-13). Etter et møte med Bondevik, sa Stenseth at saken forholdt seg slik: “Bondevik og hans nære medarbeidere hadde en klar plan om å svekke evolusjonsbiologiens stilling i skolen - og dermed i samfunnet. Men Bondevik var ikke godt nok orientert. Under et debattmøte ble jeg [Stenseth] invitert til hans kontor for å orientere om evolusjonsbiologiens status innen det internasjonale fagmiljøet, for som hans statssekretær sa; “Vi har ikke vært tilstrekkelig klar over hvor faglig sterkt evolusjonsbiologien står” (Sjøberg 1986)

I Skoleforum nr 7, 1986 var det skrevet tre intervjuer med temaet mønsterplanen. Intervjuobjektene i disse tre intervjuene var teolog Jacob Jervell, biolog Nils Chr. Stenseth og Svein Sjøberg. Essensen i alle disse intervjuene var at Bondevik her hadde tråkket over en grense, og at de foreslåtte endringene ble ansett som både en pedagogisk og en naturvitenskapelig skandale (Sjøberg 1986:58). I intervjuene kalte Jervell utsagnet for den rene tungetale, Stenseth hevdet at kristendommen slippes inn i naturfaget og Sjøberg mente at endringen var uttrykk for politisk maktmisbruk (Skoleforum 7/86:12-17).

Bondeviks svar til kritikken han mottok i media etter publiseringen av M85, var at man ikke ønsket å føre elevene inn i et motsetningsforhold mellom religion og vitenskap, to fag, som etter deres skjønn ikke behøvde å være i konflikt med hverandre. Ved å bringe Gud inn i naturfaget viser man at Gud skapte, men at naturvitenskapen forklarer hvordan det hele er blitt til (Skoleforum 8/86). Avisen Vårt Land støttet Bondevik i denne saken og skrev på lederplass at avisen hadde “... full tillit til Bondevik i denne saken, det [var] ikke tvil om at skapelsesberetningen [burde] få en større plass i undervisningen” (Skoleforum 8/86). Bondevik sier videre at det er på tide at både forskningen og vitenskapen ellers blir litt mer ydmyke rundt tanken om at det kan dukke opp ny kunnskap, og kommenterer reaksjonene som følger:

“... noen ganger kan små spørsmål bli store og kontroversielle. Dagbladet grep fatt i et par setninger i utkastet som gikk på forholdet mellom naturvitenskap og Bibelens

⁶⁰ Med henvisning til den amerikanske rettsaken fra 1925 som bar et lignende navn. The Scopes “Monkey” Trial.

skapelsesberetning. Avisa var tydeligvis redd for at vi var opptatte av å snike inn kristendommen her og der. Saken fant også veien til Stortinget. Vår tanke var at man i skolen skulle få fram at det ikke trenger å være et motsetningsforhold mellom naturvitenskapen og Bibelens beretning om skapelsen. Naturvitenskapen og teologien har to forskjellige funksjoner og oppgaver.” (Bondevik 2006:179)

5.3 Sammendrag

I dette kapitlet har jeg gitt et lite innblikk i den første rettssaken mellom evolusjonsteorien og den konservative kristendommen, jeg har redegjort for den norske Darwin-debatten, den teologiske og filosofiske diskusjonen innenfor universitetet, kristenkonservativ kritikk av utviklingslæren, samt Bondeviks forsøk på å gjeninnføre den bibelske skapelsen i naturfagstimene. Gjennom Raft, Gulbrandsen og M85 har jeg også vist at Darwin-debatten fra 1920-tallet begynte å flytte seg fra universitetet, ut til de videre lag av samfunnet, og har etter hvert også blitt et politisk tema i Norge. Ved å sette argumentasjonen i dette kapitlet i sammenheng med den tidligere redegjørelsen for sekularisering og misjon i kapittel 2, har jeg også satt denne debatten inn i en større kontekst av kristenfundamentalistisk og konservativ opposisjon mot moderniteten. Denne konteksten er viktig i det kommende kapitlet, der jeg skal drøfte bruken av intelligent design som misjonsstrategi

6 Intelligent design – en misjonsstrategi?

Tanken om både design og Guds inngripen i naturen, er en hypotese som går langt tilbake i vitenskapshistorien. Ifølge Discovery Institute's artikkel *Design in the Bible & The early church fathers*⁶¹ strekker ideen om design i naturen seg tilbake til fundamentet for både vitenskapen og sivilisasjonen. Både Platon og Cicero talte om design, ifølge Discovery Intitute, da de I senere tid har hypotesen blitt presentert som et alternativ til den materialistiske darwinismen, og er i ferd med å etablere seg blant en voksende andel amerikanske vitenskapsmenn, med varierende naturvitenskapelig bakgrunn. Den har også fått fotfeste blant flere vitenskapsmenn i Europa, blant annet Danmark og Norge.

For å besvare spørsmålet om intelligent designteorien brukes som en misjonsstrategi, har jeg først valgt å redegjøre for tenketanken Discovery Institutes målsetning og visjon. Deretter har jeg valgt å presentere et utdrag av kiledokumentet som jeg også kommer til å benytte meg av senere i dette kapitlet for å fastslå om intelligent design må sies å være en misjonsstrategi. Videre vil jeg drøfte Origos arbeid, med Peder Tyvand i spissen, i lys av missiologien og kilestrategien. Som tidligere nevnt er Discovery Institute sentrale i utviklingen, publiseringen og markedsføringen av teorien om Intelligent Design både i USA og globalt. Origo har tatt på seg den samme oppgaven i Skandinavia. Tidsskriftet Origo utkom første gang i 1983 og Origo Norge ble opprettet i 1996.

Discovery Institute har også vært aktive i minst tre rettsaker.⁶² Alle tre er saker der intelligent design-teorien er prøvd for en juridisk instans, og dommeren har besluttet at det er en religiøs teori, med sterke likhetstrekk til kreasjonistenes tolkning av naturvitenskapen, Creation Science. Fordi retten har besluttet at Intelligent Design er en religion, anses teorien som uegnet i naturfagsundervisningen. Religionsfriheten nedfelt i The First Amendment fastsetter dessuten at staten ikke kan favorisere en religion foran en annen.

⁶¹ Discovery Institute. 2009. *Design in the Bible ans the Early Church Fathers*.

⁶² The Kansas evolution hearing, The no Child Left Behind Act, og Kitzmiller vs Dover area school district.

Aller først i dette kapitlet har jeg valgt å presentere Discovery Institutes ”mission statement”. Misjonæren Mogens S. Mogensen skriver i sin artikkel *Mission, evangelisering og omvendelse*, at enhver virksomhet med respekt for seg selv, skal i dag ha en ”mission statement” (Mogensen 2008:5). ”Mission statement” betyr jo ofte det samme som formålsparagraf, og har selvfølgelig ikke nødvendigvis noe med religiøs misjon å gjøre. Men her vil det bli undersøkt om Discovery Institute gjennom sine ulike publikasjoner, dokumenter og uttalelser faktisk tilkjenner et kristenreligiøst misjonsformål eller misjonsagenda.

6.1 Discovery Institute

Discovery Institute er som nevnt opphavet til både intelligent design-hypotesen og den etterfølgende designbevegelsen. Instituttet ble etablert i 1990, og er i dag en amerikansk tenketank. De skriver følgende om sitt formål på sine nettsider:

”Discovery Institutes misjon/formål er å muliggjøre en praktisk løsning for en positiv fremtidsvisjon. Instituttet finner og fremmer tanker i samme fornuftstradisjon som representativt styre, det frie marked og i tråd med individets frihet.

[..]

Våre pågående prosjekter utforsker felter innenfor teknologi, vitenskap og kultur, lovreform, forsvar, miljø og økonomi, demokratiske institusjoners fremtid, samferdsel, religion og offentlig liv, pengebruk på offentlige ytelser, utenrikspolitikk og samarbeid innenfor den tverrmasjonale regionen ”Cascadia”. Discovery Institutes arbeid er avhengig av den avgjørende økonomiske støtten fra instituttets medlemmer, styre og støttespillere.

[...]

Discovery Institutes arbeid innbefatter en tro på gudsgitt fornuft og menneskenaturens bestandighet; prinsipper om representativt demokrati og offentlig tjeneste, som de amerikanske landsfedrene la fram; frimarkedsøkonomi både innenlands og utenlands; sosiale krav om å balansere personlig frihet med ansvar; frivillighetsånden som er avgjørende for det sivile samfunn; den stadige gyldigheten av amerikansk lederskap i verden; og vitenskapens og teknologiens potensial for en forbedret fremtid for enkeltmennesker, familier og samfunn [...].”⁶³

⁶³ Discovery Institute. (ukjent) *How Discovery Institute Functions*

Den moderne designhypotesen ble først utarbeidet av biokjemikeren Michael Behe. I samarbeid med advokaten Phillip E. Johnson var han også med på å grunnlegge Center for Science and Culture, en underorganisasjon av Discovery Institute. Instituttet har vært sterkt engasjert i ”kampen mot darwinismen” og har blant annet både vært initiativtager, pådriver og utgiver av *Teach the controversy*. Dette politiske prosjektet ble utviklet av instituttet for å skape en ny diskusjon om darwinismens rolle i samfunnet. *Teach the Controversy*-prosjektet hevder at det ikke finnes en vitenskapelig konsensus om evolusjonsteorien, og at det kun er et fåtall forskere som støtter teorien om tilfeldighet og spontan generering av liv. *Teach the controversy* påstår også at det innad i vitenskapsmiljøet verserer en konflikt omkring evolusjonsteoriens sentrale stilling i naturvitenskapen, og at dette må opplyses om i naturfagstimene i skolen. Innad i de etablerte vitenskapelige miljøene derimot hevdes det at det ikke var noen konflikt om hvordan livet oppsto, før konflikten ble fabrikkert av kristenkonserverne og at konflikten har kommet som et resultat av designtilhengernes bakvaskelser av vitenskapen (Dawkins 2006). *Teach the controversy* ble igangsatt i 1999, og under denne kampanjen rettet Discovery Institute også fokus på det problematiske hverdagslivet til flere av den offentlige skolens elever. Elever som hadde lært hjemmefra at Gud hadde skapt jorden, fikk i skolesammenheng dette verdensbildet knust av den darwinistiske evolusjonsteorien.

I kjølvannet av kampanjen dukket det også opp et annet dokument kalt ”kilestrategien”. I dette dokumentet uttrykkes det en bekymring for det som sees på som den ødeleggende innvirkningen det materialistiske verdensbildet har på menneskers moralske kompass, egenverdi og ansvarsfølelse. Hvis mennesket bare er et resultat av en ren tilfeldighet, uten veiledning fra Gud, vil mennesket heller ikke kunne stilles til ansvar for egne handlinger, hevdes det. I kiledokumentet er det også skissert en omfattende strategi for hvordan en skal gå fram for å reversere denne ødeleggende effekten, og dermed også endre tankesettet i den vestlige verden. Ved å gjeninnføre gudshypotesen i den vitenskapelige forskningen håper designbevegelsen å reversere privatiseringen av religionen og dermed også sekulariseringen av samfunnet.

6.2 Kilestrategien

I kiledokumentet presenterer Discovery Institute hvordan de skal gå frem for å omvende samfunnet til designteorien. I det følgende vil jeg gi sammendrag av denne strategien. Bakgrunnen for at jeg har valgt å framheve kilestrategien er fordi strategien har flere likhetstrekk med misjonsstrategiene presentert i kapittel 2

”Tanken om at mennesker er skapt i Guds bilde er ett av de grunnleggende prinsippene den vestlige sivilisasjon hviler på. Dens innflytelse kan påvises i de fleste, hvis ikke alle, Vestens største prestasjoner, deriblant demokrati, menneskerettigheter, det frie markedet, og også i framskrittene innenfor kunsten og vitenskapen,” skriver Discovery Institutes Center for the Renewal of Science and Culture (CRSC).⁶⁴

”Men for litt over et århundre siden kom denne kardinaltanken under angrep fra flere intellektuelle som hentet sin inspirasjon fra den moderne vitenskapens oppdagelser,” fortsetter CRSC. ”Charles Darwin, Karl Marx og Sigmund Freud motsa de tradisjonelle oppfatningene av Gud og mennesket. Deres framstilling av mennesket var ikke som moralske og åndelige vesener,” skriver senteret, ”men i stedet som dyr eller maskiner i et univers styrt av helt upersonlige krefter, og hvis atferd og tanker ble diktert av upåvirkelige biologiske, kjemiske og miljømessige krefter. Den materialistiske virkelighetsforståelsen smittet etter hvert over på alle områder av vår kultur, fra politikk og økonomi til litteratur og kunst.”

CRSC hevder at ”De kulturelle konsekvensene av materialismens triumf var katastrofale. [Fordi] materialister fornektet den objektive moralens eksistens, og hevdet i stedet at det var miljøet som dikterer både vår atferd og vår tro. Slik moralrelativisme ble ukritisk tatt opp av store deler av samfunnsvitenskapen, og danner fortsatt grunnlaget for mye av moderne økonomi, statsvitenskap, psykologi og sosiologi.”

”Materialistene undergravde i tillegg det personlige ansvar ved å fastslå at menneskets tanker og atferd dikteres av vår biologi og vårt miljø,” fortsetter senteret. ”Resultatene kan bevitnes i moderne strafferett, produktansvarsrett og velferd. I det materialistiske verdensbilde er alle et offer og derfor kan ingen holdes direkte ansvarlige for sine handlinger. Avslutningsvis må det også nevnes at materialismen gav opphav til en giftig, utopistisk og virkelighetsfjern tankeretning,” konkluderer de. ”De materialistiske reformatorer tok til orde for å innføre det perfekte samfunn gjennom anvendelsen av vitenskapelig kunnskap og tilrådet tvangsmessige statlige programmer med løftet å skape himmelen på jord.”

Discovery Institutes Center for the Renewal of Science and Culture søker intet mindre enn å velte materialismen og dens kulturarv, står det i kiledokumentet. ”Et tverrfaglig samarbeid mellom naturvitenskap, samfunnsvitenskap og humaniora, samt flere nye oppdagelser styrker tvilen og den sunne skepsisen til den materialistiske vitenskap og har gjenåpnet for en bred

⁶⁴ Nå: *Center for Science and Culture*

teistisk forståelse av naturen. Senteret deler ut stipender til grunnforskning, avholder konferanser, og opplyser politikere om mulighetene for et liv etter materialismen.” Senteret ledes av Discovery Senior Fellow Dr. Stephen Meyer. Dr. Meyer er amanuensis i filosofi ved Whitworth College og har Ph.D.-grad i vitenskapshistorie og vitenskapsfilosofi fra Cambridge University. (CRSC 1999)

Kilestrategiens prosjekter og målsetning.

Kilestrategien kan deles inn i tre faser som er distinkte, men gjensidig avhengige av hverandre, og som er kronologisk organisert, men ikke strengt (dine ord dette?). ”Vi mener at vi med tilstrekkelig støtte kan oppnå mange av målene med Fase I og Fase II i løpet av de neste fem årene (1999-2003), og igangsette Fase III (se ”Mål/Femårsmål/Aktiviteter”)”, skriver CRSC. I det følgende vil jeg gi en videre gjengivelse av kilestrategien og dens prosjekter i de ulike fasene, slik den er formulert av CRSC

Fase I: Vitenskapelig forskning, litteratur og medieoppmerksomhet.

Vitenskapelig forskning gjennom et stipendprogram for individuell forskning, og forskningsprogram innenfor områdene paleontologi og molekylærbiologi. Deretter vil instituttet markedsføre teorien gjennom både utgivelse av designlitteratur og begynnende medieoppmerksomhet rundt teorien. Fase I er avgjørende for det videre arbeidet. Uten et solid vitenskapelig fundament, lagt gjennom forskning og gode argumenter, ville prosjektet bli nok et forsøk på å indoktrinere i stedet for å overbevise. Vitenskapshistorien viser at det er unødvendig å være i overtall og at en vitenskapelig revolusjon vanligvis settes i gang av en liten og relativt ung gruppe vitenskapsmenn som ikke blendes av de rådende fordommer og som er i stand til å utføre kreativt arbeid rundt de kritiske spørsmålene hele tanke-systemer antas å hvile på. Derfor er støtten i Fase I viktig for å etablere en bevissthet og forskningstradisjon innenfor de felter som mest tenkelig vil kunne velte det materialistiske verdensbildet (CRSC 1999)

Fase II: Medieoppmerksomhet og meningsdannelse.

Skape medieoppmerksomhet rundt publikasjonene av forskningsresultatene og andre utgivelser, og holde åpne konferanser slik at tilhørerne kan gjøre seg opp sin egen mening. Deretter vil instituttet holde apologetiske seminarer og drive videreutdanning av lærere, med vekt på designhypotesen. Instituttet har også et eget

kommentatorstipendiat, samt en målsetning om å få PBS (fotnote 5) eller et annet stort fjernsynsselskap til å lage en co-produsert fjernsynsdokumentar om intelligent designteorien. Hovedhensikten med Fase II er danne grunnlaget for en folkelig mottakelse av våre ideer. Den beste og mest sannferdige forskning kan synke hen ulest og ubenyttet dersom den ikke blir riktig markedsført. Derfor søker de å overbevise innflytelsesrike enkeltmennesker innenfor media og kringkastingen, i tillegg til ledere i tenketanker, vitenskapsmenn og akademikere, stabsansatte i Kongressen, talkshowverter, rektorer og lærere ved høyskoler og menighetsfakulteter. I kraft av sin lange fartstid i politikken, journalistikken og offentlig virke tilfører Discovery-president Bruce Chapman en sjelden kjennskap til viktige kommentatorer, journalister og politiske ledere. Denne kombinasjonen av vitenskapelig og akademisk ekspertise, og kontakter i media og politikk gjør kilen unik, og forhindrer den også fra å være et rent akademisk alternativ. Øvrige aktiviteter inkluderer produksjonen av en PBS-dokumentar⁶⁵ om intelligent design og dens implikasjoner, samt populær kommentatorskriving. I tillegg til et fokus på innflytelsesrike meningsbærere søker de også å bygge opp en base av folkelig støtte i naturlige nedslagsfelt, det evangelikale kristne miljøet. Dette vil de primært gjøre gjennom apologetiske seminar som skal oppmuntre og utruste troende med nye vitenskapelige bevis som underbygger troen, og å ”popularisere” deres ideer til den videre kulturen (CRSC 1999).

Fase III. *Kulturell konfrontasjon og fornyelse.*

I denne fasen skal instituttet fortsette arbeidet med å holde konferanser, de skal begynne nye forskningsprogrammer innenfor humaniora og samfunnsfagene, og opprettholde den akademiske og vitenskapelige utfordringen fra designteorien. Instituttet kan også se for seg en mulig rettshandling i forbindelse med lærerutdanning og pensum i skolen.

Når forskningen og den øvrige designlitteraturen har fått tid til å modnes og offentligheten er forberedt på å motta hypotesen, vil de bevege seg mot en mer direkte konfrontasjon med talsmennene for materialistisk vitenskap gjennom utfordringskonferanser i betydelige akademiske omgivelser. De vil også følge muligheten for å yte juridisk assistanse som svar på motstand mot at designteorien integreres i naturvitenskapens pensum i offentlige skoler. Designteoriens

⁶⁵ produsert av den amerikanske TV kanalen PBS, Public Broadcasting Service.

oppmerksomhet, bekjentgjøring og innflytelse bør dra materialistiske vitenskapsmenn inn i åpen debatt med våre teoretikere, og de vil være rede. Med et ekstra fokus på samfunnsvitenskapen og humaniora vil de også begynne å rette oss mot de særlige sosiale konsekvensene som følger i kjølvannet av materialismen og den darwinistiske teori i vitenskapen.”

Kilen

”De sosiale følgene av materialismen har vært ødeleggende,” fortsetter CRSC, ”og som symptomer er disse følgene klart behandlingsverdige. Men vi er overbeviste om at for å nedkjempe den ideologiske materialismen, må vi gå til kilden i den materialistiske vitenskapen. Dette er sentrets strategi: om vi betrakter den dominerende materialistiske vitenskapen som en trestamme, skal vår strategi virke som en kile. En kile som, selv om den er relativt liten, kan dele stammen hvis den settes inn på dens svakeste steder.”

Center for the Renewal of Science and Culture forteller videre at:

”Opprinnelsen til denne strategien, ’kilens smale egg’, var Phillip Johnsons kritikk av darwinismen i boken *Darwinism on Trial*, skrevet i 1991. Kritikken fortsatte med *Reason in the Balance* og *Defeating [sic] Darwinism by Opening Minds* og Michael Behes svært suksessrike Darwin’s Black Box, som etterfulgte Johnsons verk. Vi bygger videre på tyngden av disse og utvider kilen med et positivt vitenskapelig alternativ til materialistiske vitenskapelige teorier, som nå kalles teorien om intelligent design (ID). Design-teorien skal drive tilbake det materialistiske verdensbildets kvelende dominans, og erstatte det med en vitenskap som er forenlig med kristen og teistisk overbevisning.” (CRSC 1999)

Avslutningsvis påpeker Center for the Renewal of Science and Culture at:

”Designbevegelsens overordnede målsetning er å nedkjempe den materialistiske vitenskap og dens destruktive moralske, kulturelle og politiske arv, og erstatte dens forklaringer med en teistisk forståelse av at både naturen og mennesket er skapt av Gud.”

I løpet av de første fem årene (1999-2004) ønsket designbevegelsen at intelligent design-teorien både skal bli anerkjent i vitenskapsmiljøet og at den blir inkludert i forskningen. De ønsker også at design-teorien skal få innflytelse innenfor andre fagtradisjoner enn naturvitenskapen.” (CRSC 1999).

Det skal startes flere nye debatter om utdanning, livsløpsspørsmål og rettslig og personlig ansvarlighet slik at disse på nytt kommer til toppen av den nasjonale agenda, skriver senteret. Og for å realisere målsetningen har Discovery Institute satt opp følgende visjoner:

1. Et betydelig offentlig ordskifte mellom designteoretikere og darwinister (innen 2003)
2. Tretti utgitte bøker om design og dens kulturelle implikasjoner (sex, kjønns spørsmål, medisin, juss og religion)
3. Ett hundre vitenskapelige, akademiske og tekniske artikler av våre medlemmer
4. Betydelig dekning i nasjonale media:
 Forsidesak i et viktig nyhetsmagasin som Time eller Newsweek
 At PBS-programmet *Nova* behandler designteorien rimelig
 Regelmessig pressedekning av utvikling i designteorien
 Positivt ladete kommentarer og spalter om designbevegelser i uavhengig media
5. Åndelig og kulturell fornyelse:
 At brede fornyelsesbevegelser begynner å ta til seg innsikt fra designteori, og å avsverge all teologi som henter sin innflytelse fra materialisme
 At store kristne kirkesamfunn forsvare den tradisjonelle doktrinen om skapelse og går bort i fra de naturalistiske forestillingene.
 At darwinistiske menighetsfakulteter i økende grad anerkjenner designhypotesen og forkaster sine naturalistiske forutsetninger
 En positiv mottagelse i spørreundersøkelser om tema som seksualitet, abort og tro på Gud
6. At ti delstater begynner å rette opp ideologisk skjevhet i naturfagspensum og inkluderer designteorien i litteraturen.
7. Vitenskapelige prestasjoner:
 En aktiv designbevegelse i Israel, Storbritannia og andre innflytelsesrike land utenfor USA
 Få ti CRSC-medlemmer i undervisningsstillinger ved viktige universiteter.
 Få to universiteter der designteorien har blitt den dominerende verdensanskuelsen.
 At Design blir et nøkkelkonsept i samfunnsvitenskapen, og at juridiske reformbevegelser baserer sine lovforslag på designteorier.⁶⁶

De neste tjue årene (1999-2019) håper bevegelsen at intelligent designteorien blir den dominerende verdensanskuelsen innenfor naturvitenskapen, og at den også blir anvendt i humaniora, samfunnsvitenskapen, politikk og kunst. Designteorien skal også gjennomsyre det religiøse, kulturelle, moralske og politiske liv, skriver CRSC (CRSC 1999).

⁶⁶ Kiledokumentet Vedlegg 9.1.1

Kilestrategien – en misjonsstrategi?

Som nevnt i kapittel 2, beskriver Vidar L. Haanes det moderne skillet mellom troen og den fysiske verden som en ubibelsk deling av samfunnet. Han skriver også at det er viktig for en misjonær å være klar over denne todelingen. (Haanes 2004:437-440). CRSC skriver i kilestrategien at designbevegelsen søker å velte materialismen og gjeninnføre en teistisk forståelse av verden. Ved å påpeke troens og designargumentets filosofiske historie, og derfor teoriens rettmessige plass som førende for samfunnet, forsøker designbevegelsen å framstille darwinismen som et misbruk av vitenskapen og et ideologisk (religiøst eller antireligiøst) forsøk på å villedde menneskene. Senteret vil begynne med å få designteorien inn i naturvitenskapen, deretter ønsker de innflytelse i humaniora og samfunnsvitenskapen. For å kunne drive en effektiv elengtikk (trosangrep) trengs det både vitenskapelig bevissthet og kunnskap, samt personlig tilnærming (Solheim 2004:55). Dette må sees i sammenheng med elengtikkens målsetning om å benytte seg av vitenskapen, men med et kritisk utgangspunkt til dens konklusjoner. Som nevnt i kapittel 2, finnes elengtikken bare i møtet med andre trosretninger.

6.2.1 Origo Norge

Origo Norge er som nevnt en del av et samarbeidsprosjekt mellom Norge og Danmark og blant de mest aktive innenfor designdebatten i Skandinavia. Origo Norge ble etablert 1996, og tidsskriftet Origo⁶⁷ har over 300 norske abonnenter og omtrent 500 danske medlemmer. De skriver følgende på sine nettsider:

”OrigoNorge.no er foreningen Origos hjemmeside. Hensikten med disse sidene er å bringe saklig informasjon om forholdet mellom kristen tro og naturvitenskap. Det er en utbredt misforståelse at det alltid er en konflikt mellom vitenskap og tro - at vitenskap og tro nærmest er motsetninger. Da glemmer man at utgangspunktet for naturvitenskap i Europa i middelalderen var troen på en rasjonell skaper som hadde laget et skaperverk som er forståelig og bestemt av naturlover. Tanken var at om Gud hadde tatt seg bryet med å skape naturen, så var den også verd å studere. Til vederlag ville en oppdage orden og harmoni i de mest dagligdagse gjenstander og hendelser. [...] Vi ønsker spesielt å gi faglig og saklig informasjon rundt temaet som har med skapelse/evolusjon å gjøre. Vi mener at det grunnleggende skapelsessynspunkt kan underbygges vitenskapelig minst like godt som den materialistiske

⁶⁷ Egne tall fra Origo pr.10.08.2009

utviklingshypotese. Verken evolusjonister eller skapelsestilhengere er innbyrdes enige om alt. Derfor er det behov for et sted der alle blir hørt, og argumentene møtes.”⁶⁸

Sju år etter grunnleggelsen av Origo Norge, i 2003,⁶⁹ skriver Peder Tyvand i artikkelen *Skapelsesdager viktigere enn skapelsen?* i Origo #85, at det er et stort engasjementet i diskusjonen om skapelsen og skapelsesdagene, men mye fokus på lengden på dagene, ikke selve skapelsen. Det er ikke skapelsesfornekterne, darwinistene, som motargumenteres skriver Tyvand, det er medkristne, og de som slett ikke tror på skapelsen blir ikke kritisert. Når skapelsen bare forsvares gjennom bibelske tolkninger, ikke vitenskapelige argumenter, legges ”motargumentene rett i fiendens hender” skriver han (Tyvand). Derfor er balansegangen mellom skapelsen og den naturvitenskapelige metoden viktig. Kristenkonservative må ifølge Tyvand, legge vekt på vitenskapen, ikke teologien i kritikken av evolusjonsteorien, og evolusjonsteorien er så skrøpelig at den ikke fortjener å få stå alene på vitenskapens arena. Først etter de har benyttet seg av den naturvitenskapelige metoden for å avvise evolusjonsteorien, kan den konservative teologien inkluderes i skapelsesdebatten, framholder Tyvand. I boka *Darwin 200-år – en festbrems* kaller Tyvand de liberale kristne tilhengerne av evolusjonsteorien for ”kristendarwinister”. Han mener disse er en større fare for kristendommen enn ateistiske darwinister fordi de opptrer bedrevitende overfor de norske designtilhengere. Kristendarwinistene er farlige fordi dekan benytte seg av så mange bibelsitater de ønsker, skriver Tyvand, og mener dette bidrar til å underbygge påstanden om at designargumentet er et teologisk argument (Tyvand 2009:246). Ifølge Tyvand påstår også kristendarwinistene at designbevegelsen ikke kan gripe Bibelens intensjoner fordi bevegelsens argumentasjon er preget av en ”overspent og misforstått bokstavovertro som ikke holder vann åndelig eller intellektuelt” (Tyvand 2009:246).

⁶⁸OrigoNorge.no. 2007. *Om OrigoNorge.no*. OrigoNorge.no.

⁶⁹ Tyvand, Peder A. 2003. *Skapelsesdager viktigere enn skapelsen?*

6.2.2 Origo som apologetisk ressurs og Tyvands elengtikk

Mannen bak tidsskriftet Origo, cand. scient. Bent Vogel, sier i et intervju i Origo nr 100⁷⁰, at målsetningen og ideen bak tidsskriftet var at det skulle være en apologetisk (troforsvar) ressurs i kristendommens møte med den materialistiske naturvitenskapen. Flere ateister har i de senere årene forsøkt å bruke vitenskapen som et bevis mot den kristne skapertroen, og ett av disse angrepene dreide seg om universets, livets, artenes og menneskets opprinnelse. Vogel mente derfor at det i dette lå en viktig apologetisk utfordring, ikke minst for kristne med en naturvitenskapelig utdannelse, og løsningen ble å lage et tidsskrift som skulle inneholde argumentasjon for at det gikk an å tro på skapelsen, selv som vitenskapsmann.

Origos viktigste oppgave er fortsatt troforsvaret, sier Vogel, og legger til at det fortsatt finnes ”unådde” mennesker som føler behov for den religiøse troen (Origo nr100:4). Mange av disse blir forhindret i å tro fordi de tror evolusjonsteoriens ideologiske fremstøt har dokumentert at det ikke finnes noen skaper. Det er Origos oppgave å rydde opp i slike misforståelser, fortsetter Vogel, slik at den enkelte ikke forhindres i å tro på grunn av disse ideologiske framstøtene (Origo nr100:5).

Darwinismen prøver å gjøre seg til herre over verden og universet, skriver Tyvand (2009:105), og for å opprettholde dette herredømme er darwinismen avhengig av å konstruere ufornuftige myter. Tyvand setter opp syv slike fornuftsmyter, som han mener illustrerer darwinismens vrangforestillinger (Tyvand 2009:105). Den første er *myten om årsak og virkning*. Denne myten forutsetter at mennesket fullt ut forstår hvordan ”årsak og virkning henger sammen i naturen”, og at mennesket har ”et slags ansvar for at denne årsakssammenhengen blir iverksatt” (Tyvand 2009:105). Dette er kjernen i den materialismen som har plaget kirken i flere hundre år, skriver Tyvand. Darwinistene betrakter naturlovene som noe menneskets fornuft har forstått helt og fullt, fordi det er fornuften som knytter årsak og virkning sammen, men ifølge Tyvand er det ikke fornuften som kjenner naturlovene, det er en gammel vane. ”Vi betrakter at naturlovene gjør det samme igjen og igjen, men vi forstår egentlig ikke denne prosessen gjennom fornuften. Vanen blir derfor karakterisert som fornuft,” argumenterer Tyvand (Tyvand 2009:106).

⁷⁰ Origo nr 100. *Visionen om ORIGO som en apologetisk ressource.*

Den neste fornuftsmyten er *myten om det objektive bevis*. Denne gir et feil bilde av matematikken, skriver Tyvand, fordi den forutsetter at matematikkens grunnlag er objektivt og utredet av fornuften. Men matematikken er aldri mer objektiv enn dens forutsetninger, og derfor er darwinismens matematiske beviser verdiløse (Tyvand 2009:106).

Den tredje fornuftsmyten er *evolusjonsmyten*. Det finnes mange delmyter hos darwinistene, men den viktigste av disse mytene er avstammingslæren. Avstammingslæren innebærer at alle levende organismer som lever, og har levd, er i slekt med hverandre. Ifølge Tyvand er en slik kontinuerlig linje er vanskelig å trekke, på grunn av de manglende mellomleddene.

Darwinismens fjerde fornuftsmyte er *Den historisk-kritiske myte*.⁷¹ En historisk bibeltolkning er evt. liberale teologersforsvar mot darwinistene, skriver Tyvand, som selv mener tolkningen nesten er det samme som å kapitulere. Den historiske metoden forutsetter at enhver historisk beretning må være basert på en virkelig hendelse, og derfor avviser metoden alle engangshendelser [mirakler] i historien. Engangshendelser har ikke hatt en utvikling, har ingen tidligere årsak, og kan derfor ifølge den historiske metoden ikke skje, skriver Tyvand. Den historiske metoden avfeier derfor det unike ved de historiske hendelsene, konkluderer han (Tyvand 2009:107).

Den femte fornuftsmyten er *Myten om menneskets autonome etikk*, en myte som gjerne forsvinner idet det metafysiske informasjonsbegrepet blir utelatt fra naturlovene. Dersom mennesket har full kontroll over naturlovene følger det logisk at mennesket også har full kontroll over de etiske lovene, skriver Tyvand. Det betyr at mennesket selv bestemmer hva som er rett og galt (Tyvand 2009:108). Denne myten er farlig fordi den ofte ender med å sette likhetstegn mellom det som er etisk riktig og statlig lovgivning (Tyvand 2009:108). Tyvand presenterer i denne sammenhengen to grunner til at FNs menneskerettighetserklæring representerer en fare for menneskeheten: For det første frister denne til å neglisjere våre etiske plikter, fordi den får oss til å fokusere på våre etiske rettigheter i stedet for våre plikter, og for det andre fordi innholdet i menneskerettighetserklæringen er vilkårlig. Ifølge Tyvand er

⁷¹ den historisk-kritiske metode. I Store Norske leksikons artikkel om eksegesi: ”Siden 1800-tallet er det blitt lagt sterk vekt på historisk-kritisk avdekking av de bibelske tekstenes innhold, og enheten mellom en historisk-vitenskapelig og en teologisk fortolkning har vært vanskelig å fastholde. I senere år er det en voksende interesse for nyere litteraturvitenskapelige metoder i det eksegetiske arbeidet. Disse metodene kan bidra til å nøytralisere en del tradisjonelle spenninger mellom historisk-kritisk og teologisk tekstlesing.”

ikke erklæringen noe mer enn et resultat av en politisk prosess (Tyvand 2009:108).

Den sjette fornuftsmyten er *Myten om den reduserbare informasjon*. Denne myten er en benektelse av algoritmene og dets hierarkiske natur, mener Tyvand. For hvis informasjonsbegrepet skal være reduserbart, kan det ikke være hierarkisk, men siden naturen er hierarkisk inndelt må også informasjonen i den være hierarkisk inndelt. Tyvand setter opp følgende fem nivåer for denne inndelingen: Først må statistikken ligge til grunn. Med dette mener Tyvand sekvensen av signaler og deres fordeling. Kodingen av informasjonen er ikke tilstede ved dette tidspunktet, forklarer han (Tyvand 2009:108). Deretter finner vi syntaksen hvor koden som skal bære informasjonen defineres. Et trinn høyere på den hierarkiske stigen ligger semantikken. Dette er innholdet i budskapet som informasjonen resulterer i. På toppen av hierarkiet finnes teleologien som er hensikten og motivasjonen i budskapet. Ifølge Tyvand forsøker darwinismen å slå sammen nivåene 1, 2 og 4 til ett nivå, samtidig som de neglisjerer nivåene 3 og 5. Slik oppnår de den reduserbare informasjonen (Tyvand 2009:108).

Den siste og syvende fornuftsmyten er *myten om at mennesket er et dyr*. Myten faller fordi altfor mange spørsmål blir vanskelige å svare på dersom en forutsetter at mennesket bare er et dyr, skriver Tyvand. (Tyvand 2009:109).

Peder Tyvand hevder også at det ikke finnes andre enn darwinistene som tror på en spontan generering av liv, og argumenterer med at det innenfor designbevegelsen ikke finnes noen som tror på darwinismens dogmer⁷² om at livets årsaker kommer nedenfra (Tyvand 2009:29). Disse årsakene kommer i stedet utenfra, skriver Tyvand. Med livets årsaker mener Tyvand den genetiske informasjonen som ligger i cellene. Denne informasjonen, sammen med næring, egnede omgivelser og passe temperatur, danner grunnlaget for livet. Darwinismen, derimot bygger på mekanismer og forklaringer som kommer nedenfra, altså at forklaringene er fattigere enn fenomenene de skal forklare. ”Tenk at vi mennesker til slutt dukker opp som et resultat av slike uendeligheter med vraking” skriver han, men avfeier så problemet

⁷² I forsøket på å ikle vitenskapen religiøse klær setter Peder A. Tyvand også opp følgende dogmer for darwinismen: 1) Livet bygges nedenfra. Fra årsaker som er mindre komplisert og inneholder mindre informasjon enn livet. Det kreves kun nok tid, nok energi, riktige ingredienser og riktige atmosfæriske forhold, så vil liv bli til og utvikle seg uten tilførsel av informasjon utenfra. 2) Naturlover+støy+tide r tilstrekkelig for liv når de ytre materielle betingelsene ligger til rette. 3) Alle livsformer i nåtid og fortid henger sammen i en ubrytelig kjede av naturlig avstamning fra en første urcelle. 4) Livsformenenes mangfold skyldes tilpasninger på grunn av det naturlige utvalg. 5) Livsformenenes informasjonsinnhold er bygd opp over lang tid som en kumulativ virkning av tilfeldige mutasjoner.

ved å hevde at ”dette heldigvis bare [er] en myte”. (Tyvand 2009:33). Tyvand bruker den menneskelige kreativiteten som analogi for Guds skaperkraft og konkluderer med at ”når årsakene skal komme nedenfra, betyr det som et generelt prinsipp at resultatet kan bli bedre enn forutsetningene. Det får mange underlige konsekvenser.” (Tyvand 2009:33) Kunstverket blir større en kunstneren, komposisjonen større en komponisten og maleriet blir vakrere enn det var i kunstnerens hode (Tyvand 2009:33).

Darwinismen er en tankeflukt, og i strid med virkeligheten, skriver Tyvand og fremstiller det naturlige utvalg som en krig, en nedbrytende kraft som bare er i stand til å redusere det rike mangfoldet i naturen. Tilfeldige mutasjoner er støy, og virker nedbrytende på den finstemte informasjonen, harmonien og balansen som er nedfelt i skaperverket (Tyvand 2009:44). Dette er to negative krefter som har fått æren for alt liv, og kristendarwinistiske teologer innretter seg også etter disse (Tyvand 2009:44).

”Mange samvittighetsfulle og åndelig våkne mennesker setter seg nå ned for å slikke sine sår. Man erkjenner nederlag i samfunnet. Disse våre venner sier for eksempel at følgende saker er tapt: kampen mot abortloven, kampen for ekteskapsloven og kampen mot evolusjonsteorien. De religiøse må i stedet innrette seg og satse på å overleve uten å utfordre bastionen” (Tyvand 2009:50-51).

Tyvand mener at de kristne kampsakene mot abortloven og for ekteskapsloven er tapt fordi disse er vedtatt av en juridisk og politisk instans, der ”uretten [kan] ta seg til rette ved makt” (Tyvand 2009:50). Men darwinismens juridiske eller politiske lover, den hviler på erkjennelsen av sannheten, skriver Tyvand, og riktig erkjennelse av sannheten er det eneste som behøves for å felle denne ideologien. Derfor må darwinismen alltid være på vakt, fordi ”faren for å bli overrumplet av sannheten [alltid ligger] på lur”, skriver han (Tyvand 2009:51).

Ikke engang ”den dårligste” kreasjonismen er like farlig som darwinismen, skriver Tyvand (2009:248), og framsetter fire fortrinn for kreasjonismen: 1) kreasjonismen gir mennesket større intellektuell frihet, 2) den verdsetter menneskets unike verdi, og stiller det til ansvar for sine handlinger, 3) den gir rom for menneskets frie vilje, og 4) det krever større mot å være kreasjonist enn å være darwinist (Tyvand 2009:248). Tyvand hevder at darwinismens har ambisjoner om å monopolisere den offentlige diskursen, og at dens målsetning er at det ikke være rom for å tenke annerledes (Tyvand 2009:44-45). Han hevder at darwinistene i Norge surver til seg makta, og sitter nå med 95% av den norske befolkningen. Intelligent

designbevegelsen og andre ”annerledestenkende” sitter igjen med skarve 5% (Tyvand 2009:45). Tyvand vil også ha større ”tankefrihet” i den offentlige skolen⁷³, ved universitetene og i media. Norske borgere blir ”skambitt av et darwinistisk troll med tre hoder”, skriver han, og det første hodet representerer darwinistisk indoktrinering i skoleverket. Det andre hodet viser til utfysning og ”yrkesforbud” for ”annerledestenkende” i academia og det tredje representerer den ensidige dekingen av darwindebatten i norske medier. Blant de norske mediene fremstiller Tyvand Dagbladet som darwinismens ”mest lydige stumtjener” (Tyvand 2009:45). Dagbladet blir også fremstilt som en av de mest aktive avisene under den norske ”apeprosessen”, og debatten om evolusjonsteoriens og kristendommens plass i undervisningen.

Den moderne sosialdarwinismen, med Richard Dawkins i spissen, representerer den største trusselen for menneskeheten, mener Tyvand (2009:110-140). Historisk dannet sosialdarwinistiske teorier grunnlaget for ideologiene nazisme, kommunisme og fascisme, men etter andre verdenskrig har disse teoriene blitt forkastet av det vitenskapelige miljøet. Tyvand hevder derimot at sosialdarwinismen har kommet inn igjen i vitenskapen gjennom gen-forskningen og Dawkins teori om det egoistiske genet.

I samme kapittel framstiller Tyvand den østerrikske seksualforbryteren Josef Fritzl som en av darwinismens største disipler. Han mener Josef Fritzl fortjener denne stillingen fordi han er selve manifestasjonen av resultatene en får hvis en bekjenner seg til forestillingen om det egoistiske genet, og Tyvand ”er faktisk enig med dem som måtte mene at Richard Dawkins snarest bør kontakte rettsapparatet i forbindelse med Josef Fritzl-saken” (Tyvand 2009:111). Dawkins bør frivillig stille seg til disposisjon som vitne til Fritzls forsvarer fordi Dawkins også kan bli saksøkt for å ha

⁷³ Tyvand vil ha åpenhet i skolen og mener at når en lærer underviser betyr det i overført betydning at læreren viser et under. Å undervise er derfor å vise Skapelsens under, mener han (2009:52). Vitenskapen handler også om skapelsen fordi *vitenskap* betyr viten om skapelsen, skriver Tyvand, ”professoren vitner om skapelsen. Sann vitenskap er viten om skapelsen. Den er et vitnesbyrd om skapelsen” (Tyvand 2009:52). Darwinismens svar på livets grunnleggende spørsmål i skoleverket, formulerer Tyvand på følgende måte: Hvor kommer vi fra? Mennesket kommer fra primitive halvaper. Hvorfor er vi her? Vi er her for å raske til oss privilegier, og for å formere oss. Hvor går vi hen? Vi går alle mot den kosmiske varmedød og må sette størst mulig fotavtrykk slik at man kan se at vi har vært her (Tyvand 2009:53).

proklamert ideene⁷⁴ Josef Fritzl har levd etter, og i tillegg har han tjent millionbeløp på ”denne møkkspreidingen”, skriver Tyvand (2009:112).

Ifølge Tyvand realiserte Josef Fritzl sosialdarwinismens første bud⁷⁴ da han fikk barn med sin egen datter, fordi dette er en mer effektiv videreføring av hans egne gener. Datteren hans hadde allerede 50% av Fritzels gener, og ved å få barn med henne kunne Fritzl videreføre ytterligere 25% av sine egne gener. Slik kunne han ha fortsatt med både datteren og deres barn/barnebarn til nærmest 100% av Fritzls gener ble videreført til en ny generasjon (Tyvand 2009:112-113). Tyvand forteller videre at det er ”logisk ifølge denne uhyrlige ideologien at Josefs døtre-datterdøtre vil gå til sin far-morfar og nærmest tigge ham om å bli befruktet av ham straks de når kjønnsmoden alder. Hver enkel datter-datter har jo i følge sosialdarwinismen enda større interesse av å bli befruktet av Josef, enn den interessen han har for å befrukte dem” (Tyvand 2009:115). Dette er et eksempel på en slags *konfronterende lytting* (kap 2) der Tyvand legger vekt på kritikken av menneskesynet i darwinismen. Ved å utnevne Fritzl til disippel understreker han også at han mener darwinismen er en tro, som det derfor er grunnlag for å misjonere mot (jf kap 2). Retorisk er dette å lage en karikatur av sine motstandere som man så argumenterer mot og latterliggjør.

Tyvand fortsetter med å fastslå at Josef Fritzl har ”levert en overtydelig demonstrasjon av at darwinismens grunnprinsipp ”naturlig utvalg” [...] er et nedbrytende prinsipp. Det har aldri vært noe annet enn nedbrytende. Det har aldri vært noe byggende prinsipp. Ikke blant mennesker i dag. Heller ikke gjennom livets historie [...]” (Tyvand 2009:116).

Det foruroligende med darwinismen og sosialdarwinismen, mener Tyvand er at denne ideologien har blitt den rådende ideologien i storsamfunnet (2009:119). Men darwinismen er en historiefortelling, skriver Tyvand (2009:120), den er en slags akademisk skrøne der historien blir framstilt som større enn selve livet. De kristne fortellingene forutsetter derimot at livet forteller sin egen historie, forteller Tyvand, og ingen fortelling kan være større enn livet. Den darwinistiske teorien (evolusjon) har aldri overbevist noen, skriver han, selv om han tidligere i boken presenterer tall

⁷⁴ Ideologien Tyvand mener Dawkins representerer, presenterer han som sosialdarwinismens anti-ti bud: Du skal ikke ha andre guder enn dine gener, du skal bøye deg for darwinismen, du skal forakte en overnaturlig skaper, du skal aldri hvile i din kamp mot Gudstroen, du skal hedre dine forfedre, åpen og amøben, du skal drepe på vegne av dine gener, du skal hore på vegne av dine gener, du skal stjele for å skaffe dine gener ressurser, du skal lyve når det vil bedre dine geners posisjon, du skal begjære alt pent med skjørt (Tyvand 2009:118)

som viser det motsatte. Denne motsetningen forklarer han med at den norske befolkningen, gjennom en reklamekampanje, har enten blitt overtalt, bergtatt eller overfalt til å tro på evolusjonsteorien (Tyvand 2009:121). Han mener derfor at evolusjonsteorien er en ideologisk markedsstrategi, snarere enn en nøytral vitenskapelig teori.

6.3 Sammendrag

I dette kapitlet har jeg påvist at Discovery Institutes visjon og målsetning er begrunnet i troen på en guddommelig fornuft, og at organisasjonen i lys av min religionsdefinisjon derfor er en religiøs organisasjon. Jeg har også vist at kilestrategien er en misjonsstrategi fordi CRSCs målsetning er å velte materialismen og gjeninnføre en teistisk forståelse av verden. Dette vil de blant annet oppnå gjennom å benytte seg av vitenskapens egne metoder.

Videre har jeg gjennom redegjørelsen av Origos visjon og målsetning, dens begrunnelse i trosforsvaret og Tyvands elengtikk påvist at Origos målsetning er å gjeninnføre kristendommens og Bibelens autoritet både i samfunnsforskningen og i naturvitenskapen.

På bakgrunn av designhypotesens filosofiske forankring, dens slektskap med kreasjonismen, den historiske og moderne argumentasjonen mot det vitenskapelige verdensbildet, og på bakgrunn av kilestrategien og Origos publikasjoner, synes det derfor å være naturlig og rimelig å konkludere med at intelligent design er en misjonsstrategi. Ved å erstatte utviklingslæren med intelligent design håper designbevegelsen å erstatte tanken om at mennesket er en del av naturen og at naturen eksisterer og fungerer uavhengig av en guddommelig plan. I stedet vil de innføre forestillingen om en Guds inngripen, både i naturen og i menneskers liv. Ved å endre naturvitenskapen håper designbevegelsen å kunne endre tankesettet i hele academia, og slik gjeninnføre Guds autoritet.

7 Avslutning og konklusjon

Religionssosiologen Meredith McGuire skriver i boken *Religion. The Social Context* at vi ofte ser etter generaliseringer innenfor forskningsfeltet. Hvilke sosiale, historiske eller krysskulturelle fenomener er emnet man studerer et bilde på? (McGuire 1998:6). Norge er ikke et unikt tilfelle, og intelligent design bevegelsen i Norge trekker mye av sin inspirasjon og sine argumenter fra den lignende bevegelsen i USA.

Jeg har ikke funnet den samme, sterke motstanden mot darwinismen i Norge slik den forekommer i USA, men argumentasjonen fra begge hold av har allikevel sine likhetstrekk. Verdt å nevne er det også at argumentasjonen fra kreasjonistenes side ikke har forandret seg nevneverdig siden publikasjonen av *Om artenes opprinnelse*. Mangelen på en slik diskusjon og motstand i Norge, slik en så den i USA, kan være fordi bedehusene i bibelbeltet ikke kjente til teorien før litt utpå 1900-tallet og det tok også tid før kristendommen mistet sin sentrale plass i skoleverket. Det kan også være fordi konservative og bibeltro kristne ikke fikk like stor oppmerksomhet i det norske samfunnet, slik de etter hvert fikk i USA. Det kan også være fordi vi i Norge har hatt, og fortsatt har en statskirke som sjeldent har gått til slike angrep på naturvitenskapen. I stedet har den norske kirken forsøkt å forene vitenskap og tro. Det teologiske fakultet har blant annet vært tilknyttet universitetet og derfor har det også tradisjonelt hatt et nært forhold til det vitenskapelige miljøet. I mange evangeliske kirkesamfunn har ikke kunnskapstradisjonen vært like sterk, som den har vært innenfor statskirken. Rektor ved Det teologiske menighetsfakultet, Oskar Skarsaune skriver i boken *Skaperkoden* at det er åpenbart at mange Darwin-kritikere ikke har satt seg godt nok inn i utviklingslæren, men allikevel hevder sin rett til å kritisere hele det biologiske fagmiljøet på bakgrunn av egen tro og egen forståelse av verden. Skarsaune ”forstår biologenes åpenlyse irritasjon over kristne apologeter som fremsetter svært overfladiske og uinformerte argumenter mot en biologisk teori som de ikke har satt seg skikkelig inn i, og som de åpent demonstrerer at de ikke har forstått. Man kan noen ganger bli litt flau på medkristnes vegne”, skriver Skarsaune (Skarsaune 2008:44).

Det hersker ikke lenger noen særlig tvil om at kreasjonismen, uansett form, tilhører den religiøse sfære og ikke den vitenskapelige, og det har blitt hevdet at den moderne kreasjonismen oppsto som en reaksjon mot evolusjonsteoriens degradering

av mennesket. Kreasjonismen benytter også vitenskapen i sin argumentasjon, men i stedet for den vitenskapelige metoden bruker de Bibelen som grunnlag for sin konklusjon.

Designteorien har også et annet utgangspunkt enn den normative vitenskapen. I stedet for å begynne ved begynnelsen (bakfra) og studere hvordan organismer kan ha utviklet seg fra enklere til mer kompliserte livsformer, begynner designerne i nåtiden, fjerner elementer og funksjoner, og slik ser de at en organisme ikke kan fungere uten at alle delene er på plass. Med dette utgangspunktet er det nesten en selvfølge at en havner på konklusjonen om at noe er designet. Ser en på designbevegelsens egne analogier virker det som om teorien forutsetter at naturen etterligner menneskelig kreativitet, og ikke at menneskene etterligner og er blitt til gjennom naturlige prosesser. Mennesket er skapt i Guds bilde sier Bibelen, og siden mennesket skaper må også Gud skape.

J. C. Raft har full forståelse for at vitenskapen er skeptisk til kirken, og refererer til den Katolske kirkens historiske ”korstog mot vitenskapen”. Allikevel, sier han, må all sann vitenskap være i harmoni med Guds ord, da også den har sitt utspring i Herren (Raft 1920:45). Han innrømmer at verken han eller andre kristne kan hevde å vite hva som skjedde under skapelsen, men at også han, i likhet med darwinistene, har all rett til å *anta* at den ”store, mæktige Gud, hvis almakt aabenbares paa utallige maader, har skabt verden ved sitt ord” Vitenskapen har ennå ikke rokket ved Bibelens første ord, skriver Raft: ”I begynnelsen skapte Gud himmelen og jorden...”

I kilestrategien kommer det tydelig fram at målsetningen ikke bare er å endre en vitenskapelig forskningsgren, men å endre verdensanskuelse, moral og etikk. Hvis en også ser på framstillingsformen er det heller ingen tvil om at kilestrategien tilhører den samme kritsenkonservative tradisjon som den kreasjonistiske motstanden mot moderniteten (se vår tids åndskamp). Dette er også mye av den samme argumentasjonen vi finner hos Raft og Gulbrandsen

Det er i utgangspunktet ikke noen motsetning mellom vitenskap og Bibelen, men dette stiller krav til at en også må forstå både vitenskapens og bibelens styrker og svakheter. En kan spørre seg hvorfor deler av kristenheten mener det er nødvendig å viske ut dette skillet mellom religion og vitenskap. Men for en fundamentalist vil det være umulig å forene en bokstavtro tolkning av Bibelen med ideen om at mennesket har utviklet seg fra lavere livsformer gjennom millioner av år. Hvis vitenskapen har rett vil fundamentalismen miste sitt fundament, og da nytter det ikke komme med

gjetninger, slik fundamentalistene mener darwinismen gjør. De trenger noe mer håndfast enn det hvis de skal kunne avskrive Bibelens autoritet. Konservative kristne besitter, i sine egne øyne, monopol på sannheten. Andre religiøse og ideologiske tanker er villfarne, og darwinismen er en av disse. Siden darwinismen påvirker samfunnet i sterk grad betyr dette at samfunnet også lider under darwinismens påståtte skadelige påvirkning. Den eneste måten å reversere dette for kristenkonservative på, er å få Gud inn igjen i samfunnsdebatten, slik at mennesket kan oppnå frelse. Derfor ser blant annet Discovery Institute og Origo seg nødt til å bekjempe den materialistiske darwinismen, for ”hvis prosjektet lykkes vil troen tilslutt bli befestet og Europa vil igjen være et kristent kontinent” (Solheim 2004:155)

Darwinisme, materialisme, naturalisme, ateisme, med flere, er alle begreper som blir brukt av konservative kristne i sin beskrivelse av tingenes tilstand i det moderne samfunnet, og innebærer mer eller mindre de samme tendensene av religionens reduserte rolle i samfunnsmessige, etiske, moralske og politiske spørsmål. I Norge har ikke denne sekulariseringsprosessen vært like sterk som i USA; kristendommen var lenge sentral i skolen, majoriteten av den norske befolkningen tilhører Den norske kirken, innvandringen har ikke vært like stor i Norge som i USA, og det norske samfunnet har derfor ikke vært like fragmentert og pluralistisk som det amerikanske.

Materialismen blir av kristenfundamentalistene framstilt som et livssyn som må bekjempes, men evolusjonsteorien er ikke alltid sentral i framstillingen. Kilestrategien viser at designteorien er ledd i en større misjonsstrategi, der teorien skal bidra til å slå beina under evolusjonsteorien, som har gjort det mulig å ”manipulere” vitenskapen til fordel for en materialistisk ideologi. Derfor finnes det også misjonsgrunnlag blant vitenskapsmenn. Vitenskapen er også blitt liggende til grunn for det etiske verdigrunnlaget i samfunnet, og den har blitt styrende i forhold til måten mennesket forholder seg til hverandre, til livet og til døden. Hvis misjonæren skal lykkes i sitt misjonsoppdrag må de grunnleggende verdiene i samfunnet endres, og den materialistiske vitenskapen er ifølge de kristenkonservative selv grunnleggende i de vestlige landenes verdigrunnlag.

8 Litteraturliste

Andreassen, Jostein. 2009. *Darwinboken. Hva du ikke visste om Charles Darwin*. Origo Forlag [Herning].

Armstrong, Karen. 1995. *Historien om Gud. I jødedom, kristendom og islam*. Gyldendal Norsk Forlag. [Oslo]

Asmussen, Asbjørn. 2008. *Internett som misjonsmark*. I: Ny Mission 15. M. S. Mogensen (red). Unitas Forlag. [Fredriksberg]

Bates, Stephen. 2008. *God's Own Country. Religion and Politics in the USA*. [London] Hodder & Stoughton Ltd

Behe, Michael J. 1998. *Darwin's Black Box. The biochemical Challenge to Evolution*. Simon & Schuster.

Bellah, Robert N. et al. 2008. *Habits of the Heart. Individualism and Commitment in American Life*. University of California Press [Los Angeles]

Berger, Peter L (red). 1999. *The Desecularization of the World. Resurgent Religion and World*. Eerdmans Publishing Co. [USA]

Berger, Peter L. 1993. *Religion, samfund og virkelighed*. Vidarforlaget [Oslo].

Berger, Peter L. Grace Davie og Effie Fokas. 2008. *Religious America, Secular Europe? A Theme and Variation*. Ashgate Publishing Limited [Farnham, England].

Berntsen, Jan-Martin, Tormod Engelsviken og Knud Jørgensen. 1994. *Missiologi i dag*. Universitetsforlaget. [Oslo]

Bondevik, Kjell Magne. 2006. *Et liv i spenning*. Aschehoug. [Oslo]

Brekke, Torkel. 2002. *Gud i norsk politikk. Religion og politisk makt*. Pax Forlag A/S. [Oslo]

Brekke, Torkel. 2007. *Hva er Fundamentalisme?* Universitetsforlaget. [Oslo]

Bruce, Steve. 1988. *The rise and fall of the new Christian right: conservative Protestant politics in America, 1978-1988*. Clarendon Press. [Oxford]

Cicero. 1972. *The Nature of the Gods*. Penguin Books Ltd. [Storbritannia]

Davie, Grace. 2007. *Sociology of Religion*. SAGE Publications [London]

Dawkins, Richard. 2006. *The Blind Watchmaker. Why the Evidence of Evolution Reveals a Universe without Design*. W. W. Norton & Company [New York]

Dawkins, Richard. 2006. *The God Delusion*. Cox & Wyman Ltd. [Berkshire]

Flood, Gavin. 1999. *Beyond Phenomenology. Rethinking the Study of Religion*. Continuum forl. [New York]

Gaarder, Øyvind Andersen. 2008. *Våg å tenke – våg å tro! Trosforsvar*. Global Misjon [Brummundal]

Gulbrandsen, Thoralf. 1956. *Jakten på Apemennesket. 100 år fra Darwin*. Ringtun Forlag. [Kristiansand]

Haanes, Vidar L. 1994. *Misjon til sekulariserte mennesker. I: Missiologi i dag*. Berntsen, J-M, T. Engelsviken og K. Jørgensen. Universitetsforlaget. [Oslo]

Berntsen, J, T. Engelsviken og K. Jørgensen. Universitetsforlaget. [Oslo]

Hogstrup, C. 1872. *Sange og dikte fra tredve år*. F. H. Eibes Forlag. [København]

Hjelde, Sigurd. Otto Kroghset (red) 2007. *Religion – Et vestlig fenomen? Om bruk og betydning av religionsbegrepet*. Gyldendal Akademisk. [Oslo]

Heynes, Jeff. 1998. *Religion in Global Politics*. Pearson Education Limited. [Essex, England].

Iversen, Hans R. 2008. *Evangelisering som kristendommens "esse" – snart også i folkekirken*. I: Ny Mission 15. M. S. Mogensen (red). Unitas Forlag. [Fredriksberg]

Johnson, Philip E. 1994. *Darwin on Trial*. Monarch. [Crowborough]

Kepel, Giles. 1994. *The Revenge of God: The resurgence of Islam, Christianity and Judaism in the modern world*. Polity Press. [Cambridge]

Kepler, Johannes. 2008. *Harmonies of the World*. Forgotten Books

Marsden, George M. 2006. *Fundamentalism and American Culture*. Oxford University Press Inc. [New York]

McGuire, Meredith. 2002. *Religion. The Social Context*. Wadsworth, Thomson Learning. [USA]

Mogensen, Mogens S. 2008. *Mission, evangelisering og omvendelse*. I: Ny Mission 15. M. S. Mogensen (red). Unitas Forlag. [Fredriksberg]

Myklebust, Olav G. 1971. *Misjon i en ny tid*. I: Supplementa, norsk tidsskrift for misjon. Nomi forlag. [Oslo]

Myklebust, Olav G. 1976. *Misjonskunnskap en innføring*. Gyldendal Norsk Forlag. [Oslo]

Nerland, Else Marie. 2006. *I utakt med samtiden, i pakt med framtiden*. Hovedfagsoppgave i Historie. Universitetet i Oslo.

- Pals, Daniel L. 2006. *Eight Theories of Religion*. Second Edition. Oxford University Press. [New York]
- Peck, Janice. 1993. *The Gods of Televangelism*. Hampton Press [Cresskill, New Jersey]
- Raft, J. C. 1920 *Et ord i rette tid, en række foredrag*. Kristiania Skandinaviske Bokforlag. [Kristiania]
- Repstad, Pål. 2002. *Dype, stille, sterke, milde. Religiøsmakt i dagens Norge*. 1. utg. Gyldendal Akademisk. [Oslo]
- Repstad, Pål. 2000. *Religiøst liv i det moderne Norge. Et sosiologisk kart*. 2. utg. Høyskoleforlaget [Kristiansand S]
- Romarheim, Arild. 1994. *Ny tid, ny religiøsitet – og ny misjon*. I: *Missiologi i dag*. Berntsen, J.M, T. Engelsviken, K. Jørgensen. Universitetsforlaget. [Oslo]
- Rudvin, Ola. 1967. *Indremisjonsselskapets historie I. Den Norske Lutherstiftelse 1868 – 1891*. Lutherstiftelsens Forlag. [Oslo]
- Ruse, Michael og William A Dembski. 2004. *Debating design: from Darwin to DNA*. Cambridge University Press. [Cambridge]
- Sober, Elliot. 2003. *The design argument*. i: Neil A Manson (red). *God and Design. The teleological Argument and Modern Science*. Routledge [New York]
- Solheim, Dagfinn. Olav Sæverås. 1992. *Innføring i Missiologi*. Studiebibliotek for Bibel og Misjon. [Oslo]
- Stausberg, Michael. 2006. *Sammenligning*. I: S. E. Kraft og R. J. Natvig (Red.) *Metode i Religionsvitenskap*. Pax Forl. [Oslo]
- Sjøberg, Svein 1986. *En ny mønsterplan for grunnskolen blir til; Kampen om M85*.

Universitetsforlaget. [Oslo]

Skarsaune, Oskar. 2008. *Skaperkoden. Har moderne naturvitenskap knekket den?* Avenir Forlag. [Oslo]

Tollefsen, Torstein, Henrik Syse og Rune Fritz Nicolaisen. 1997. *Tenkere og Ideer. Filosofihistoriens historie fra antikken til vår tid.* Ad Notam Gyldendal. [Oslo]

Tyvand, Peder A. 2009. *Darwin 200 år – en festbrems.* Forlaget Origo [Herning]
Ward, Keith. 2008. *The Big Questions in Science and Religion.* Templeton Foundation Press. [Pennsylvania]

Whitcomb, John C & Henry M. Morris. 1973 *The Genesis Flood. The Biblical Record and Its Scientific Implications.* The Presbyterian and Reformed Publishing Company. [Philadelphia]

Artikler og tidsskrifter:

Back, Knud Aage. 2002. *En af de værste "sager" kirken har haft mod vitenskaben, ser sagen Galileo Galilei.* I: Origo nr 81, 2002. (3-7)

Brochmann, Jørgen H.H. 1900a. *Evolutionslærens indflydelse paa aandslivet, særlig theologien* I: For Kirke og Kultur. C. Bruun og T. Klavenes. Syvende bind 1900.

Brochmann, Jørgen H.H. 1900b. *Evolutionslærens indflydelse paa aandslivet, særlig theologien* I: For Kirke og Kultur. I: For Kirke og Kultur. C. Bruun og T. Klavenes. Syvende bind 1900

Gaulin, Grete. 2009. *Kreasjonistene stormer fram i Europa. Har kreasjonister og tilhengere av Intelligent Design gjort Europa til en ny misjonsmark?* I Aftenposten Innsikt. Juni 2009.

Gleditsch, Jens. 1908. *Udviklingsideen. En skisse.* I: Norsk Theologisk tidsskrift. Niende bind. L. Brun og S. Michelet. Grøndahl og Søns Forlag. [Christiania]

Hinderaker, Bjørn. 2005. *Naturalismen fortsatt aktuell? Om utfordringen fra Richard Dawkins*. I: Budskap 2005. Årsskrift for Fjellhaug Misjonshøgskole. E. Grandhagen og D. Solheim. Studiebibliotek for Bibel og Misjon. [Oslo]

Krogh, Mentz L. 1907. *En Darwinists tanker om kristendommen*. I: For Kirke og Kultur. C. Bruun og T. Klavenes. 1907.

Nerland, Else Marie. 2004: *E.F Lochmann. –Norges første kritiker av darwinismen*. I: Origo nr 88, 2004.

Skoleforum nr 7. 1986. *Stakkars faglærere*. (s 3)

Skoleforum nr 7. 1986. *Stolt statsråd skaper konflikt mellom naturvitenskap og kristendom*. (s 10-11)

Skoleforum nr 7. 1986. *Vi vet hvor menneskene kommer fra*. (s 12-13)

Skoleforum nr 7. 1986. *Hån mot fagfolkene*. (s 14-15)

Skoleforum nr 7. 1986. *Utsagnet er den rene tungetale* (s 15-17)

Skoleforum nr 8. 1986. *Vi lar oss ikke diktere av pressgrupper*. (s 4-6).

Skoleforum nr 9. 1986. *Stopp angrepene på skolens naturfag*. (s 40-42)

Solheim, Dagfinn. 200t. *Misjonsstrategi*. I: Budskap 2007. Årsskrift for Fjellhaug Misjonshøgskole. A. Myksvold og E. Lundeby (red) Studiebibliotek for Bibel og Misjon nr 17. [Oslo]

OrigoNorge.no

Asmark, Leif. 30.04/2011. *300 mio. år gammelt flyvende insekt funnet*. intelligentdesign.eftertanke.dk Dokument lastet ned 06.05.2011: <http://intelligentdesign.eftertanke.dk/2011/04/30/300-mio-ar-gammelt-flyvendeinsekt-fundet/>

Back, Knud.1103 2011. *Insekt med flere skud i bøsken*. intelligentdesign.eftertanke.dk Dokument lastet ned 06.05.2011:

<http://intelligentdesign.eftertanke.dk/2011/03/11/insekt-med-flere-skud-i-bøssen/#more-709>

Espelid, Rune, 2007. *Skapelsesdagene, Lennox og Origo*. OrigoNorge.no. Opprettet 22.12.2007. Oppdatert 22.12.2007. Dokument lastet ned 06.05.2011.
http://www.origonorge.no/index.php?module=pagemaster&PAGE_user_op=view_page&PAGE_id=29

Fjeldskaar, Willy. 2010. *Om jordas alder*.
Opprettet 13.05.2007 Oppdatert 22.07.2010. Dokument lastet ned 06.05.2011 fra
http://www.origonorge.no/index.php?module=pagemaster&PAGE_user_op=view_page&PAGE_id=20

Fjeldskaar, Willy. 2010 *Syndefloden i svartehavet*.
Opprettet 22.07.2010. Oppdatert 13.08.2010. Dokument lastet ned 06.05.2011:
http://www.origonorge.no/index.php?module=pagemaster&PAGE_user_op=view_page&PAGE_id=42

Gjerdem, Trygve. 2002. *Evolusjonsteorien og skapelsen*. I: Origo nr 77, 2002.
Dokument lastet ned 06.05.2010.
<http://www.skabelse.dk/origo.php?id=downloadartikel&artikel=773>

Origo nr 100. *Visionen om ORIGO som en apologetisk ressource*. (side 4 og 5).
Dokument lastet ned 06.05.2011.
<http://www.origonorge.no/files/documents/Vogel.pdf>

Tyvand, Peder A. 2003. *Skapelsesdager viktigere enn skapelsen?* ORIGO nr 85, oktober 2003. Dokument lastet ned 06.05.2011.
<http://www.skabelse.dk/origo.php?id=downloadartikel&artikel=859>

Øhrstrøm, Peter. 2002. *Den darwinistiske etiks vanskeligheter*. Origo nr 78, 2002.
Dokument lastet ned 06.05.2011.
<http://www.skabelse.dk/origo.php?id=downloadartikel&artikel=783>

Discovery Institute:

Dembski, William A. 2006. *The Conservation of Information: Measuring the Cost of Successful Search*. Center for Science and Culture, Discovery Institute. [Seattle]
Lastet ned 06.05.2011.
http://www.designinference.com/documents/2006.05.conservaion_of_information.pdf

Discovery Institute. 2009. *Cicero on Intelligent Design*. Publisert 01.05.2009.
Dokument lastet ned 06.05.2011 <http://www.discovery.org/a/9671>

Discovery Institute. 2009. *Design in the Bible and the Early Church Fathers*. Dokument lastet ned 03.04.2011 <http://www.discovery.org/a/9691> og <http://www.discovery.org/scripts/viewDB/filesDB-download.php?command=download&id=4431>

Discovery Institute. (ukjent) *How Discovery Institute Functions*. Discovery.org. Dokument lastet ned 03.04.2011 <http://discovery.org/aboutFunctions.php>

Discovery Institute. 2006. "*The Wedge Document*": "So What"? Discovery.org. Publisert 2005. Dokument lastet ned 06.05.2011. <http://www.discovery.org/scripts/viewDB/filesDB-download.php?id=349>

Meyer Stephen C. (ukjent) *A Scientific History – and Philosophical Defense – of the Theory of Intelligent Design*. Dokument lastet ned 06.05.2011. <http://www.discovery.org/scripts/viewDB/filesDB-download.php?command=download&id=3241>

West, Jonathan. 2001. *Intelligent Design and Creationism just aren't the same*. Discovery Institite. Opprettet 01.12.2001. Dokument lastet ned 06.05.2011 <http://www.discovery.org/scripts/viewDB/index.php?command=view&printerFriendly=true&id=1329>

Andre internettkilder:

Barstein, Geir. Diana Badi. 2010. *Lærer mener Darwins teori er i ferd med å bli tilbakevist*. I. Dagbladet 23.03.2010. Dokument lastet ned 05.05.2011 <http://www.dagbladet.no/2009/03/23/nyheter/skole/innenriks/5431481/>

Burgeson, Jim. 2001. *OMPHALOS: An Attempt to Untie the Geological Knot* by Phillip Henry Gosse. Dokument lastet ned 06.05.2011 <http://www.asa3.org/ASA/education/origins/omphalos.htm>

Day, Robert J. 1993. *Documenting the Existence of "The International Flat Earth Society"* Dokument lastet ned 06.05.2011. <http://www.talkorigins.org/faqs/flaearth.html>

Det Europeiske Råds pressemelding nr 656(2007) [https://wcd.coe.int/wcd/ViewDoc.jsp?Ref=PR656\(2007\)&Language=lanEnglish&Ver=original&Site=DC&BackColorInternet=F5CA75&BackColorIntranet=F5CA75&BackColorLogged=A9BACE](https://wcd.coe.int/wcd/ViewDoc.jsp?Ref=PR656(2007)&Language=lanEnglish&Ver=original&Site=DC&BackColorInternet=F5CA75&BackColorIntranet=F5CA75&BackColorLogged=A9BACE)

Faulkner, Danny. 2001. *Geocentrism and Creation*. First published: "Journal of Creation 15(2)": 110-121. August 2001. Dokument lastet ned 06.05.2011 <http://creation.com/geocentrism-and-creation>

Ham, Ken. 2011. *Raising Godly Children in an Ungodly World*. Answers in Genesis. Dokument lastet ned 06.05.2011

Introduction:

<http://www.answersingenesis.org/articles/rgc/introduction>

Chapter 9: Welcome to the War:

<http://www.answersingenesis.org/articles/rgc/welcome-to-the-war>

Ham, Ken. 2007. *What Really Happened to the Dinosaurs*. Answers in Genesis. Opprettet 25.10.2007. Dokument lastet ned 06.05.2011.

<http://www.answersingenesis.org/articles/nab/what-happened-to-the-dinosaurs>

Høyland, Klaus. Nils Chr Stenseth. 2008. *Darwin-domene kapret*. Aftenposten.no. 13.10.2008. Dokument lastet ned 06.05.2011

<http://www.aftenposten.no/meninger/debatt/article2710108.ece>

Hovind, Kent. Stephen Lawwell. 2007. *Gapsteorien*. www.kreasjonisme.com.

Opprettet . Oppdatert 29.05.2007. Dokument lastet ned 06.05.2011

<http://www.kreasjonisme.com/artikler/aa07.php>

Isaak, Mark. 2000. *What is Creationism?* Talkorigins.org. Opprettet

30.05.2000. Oppdatert 12.12.2002. Lastet ned 06.05.2010

<http://www.talkorigins.org/faqs/wic.html>

Morken, Johannes. 15.10.2007. *Advarer skoler mot nykreasjonisme*. Vårt Land.

www.vl.no Publisert: 15. Oktober 2007 Oppdatert: 18. mars 2010. Dokument lastet

ned 06.05.2011: <http://www.vl.no/kristenliv/article2398.zrm>

Pastoren Magazinet 2010. "Progressiv skapelse" og Bibelen – lar det seg forene? (1)

Pastoren.no. Opprettet 19.05.2010. Dokument lastet ned 06.05.2011.

<http://www.pastoren.no/2010/05/progressiv-skapelse-og-bibelen-lar-det-seg-forene-1/>

Paley, William. 1826. *Natural theology; or evidences of the existence and attributes of the Deity*. [Oxford] Lastet ned fra Google Books 06.05.2011:

http://books.google.com/books?id=PcoufMdD2WkC&dq=natural+theology+william+paley&source=gbs_navlinks_s

Riddle, Mike. 2007. *Does Radiometric Dating Prove the Earth is Old?* Answers in Genesis. Opprettet 04.10.2007. Dokument lastet ned 05.06.2011.

<http://www.answersingenesis.org/articles/nab/does-radiometric-dating-prove>

Schadewald, Robert J. 1980. *The Flat-out Truth: Earth Orbits? Moon Landings? A Fraud! Says This Prophet...* Reprinted from *Science Digest*, July 1980. Opprettet

30.08.2011. Dokument lastet ned 06.05.2011. <http://www.lhup.edu/~dsimanek/fe-scidi.htm>

Sgt.Kalle. 2010. *Skapelse og Intelligent Design*. www.kreasjonisme.com Oppdatert 19.06.2011. Dokument lastet ned 06.05.2011.
<http://www.kreasjonisme.com/artikler/aa21.php>

Tennessee Evolution Statutes: *PUBLIC ACTS OF THE STATE OF TENNESSEE PASSED BY THE SIXTY - FOURTH GENERAL ASSEMBLY 1925*. CHAPTER NO. 27 House Bill No. 185. Dokument lastet ned 05.05.2011.
<http://www.law.umkc.edu/faculty/projects/ftrials/scopes/tennstat.htm>

Tyvand, Peder. 2008. *Har darwinistene monopol på livet?* Aftenposten.no
Publisert 15.10.2008. Oppdatert 16.10.2008. Dokument lastet ned 06.05.2011.
<http://www.aftenposten.no/meninger/debatt/article2713703.ece>

Veløy, Chris. 2008. *1 av 10 tror ikke på evolusjonen*. Nrk.no. Opprettet 13.03.2008.
Lastet ned 06.05.2011. <http://www.nrk.no/vitenskap-og-teknologi/1.5085835>

9 Vedlegg

9.1.1 The Wedge Strategy

Centre for the Renewal for Science and Culture

Introduction

The proposition that human beings are created in the image of God is one of the bedrock principles on which Western civilization was built. Its influence can be detected in most, if not all, of the West's greatest achievements, including representative democracy, human rights, free enterprise, and progress in the arts and sciences.

Yet a little over a century ago, this cardinal idea came under wholesale attack by intellectuals drawing on the discoveries of modern science. Debunking the traditional conceptions of both God and man, thinkers such as Charles Darwin, Karl Marx, and Sigmund Freud portrayed humans not as moral and spiritual beings, but as animals or machines who inhabited a universe ruled by purely impersonal forces and whose behavior and very thoughts were dictated by the unbending forces of biology, chemistry, and environment. This materialistic conception of reality eventually infected virtually every area of our culture, from politics and economics to literature and art

The cultural consequences of this triumph of materialism were devastating. Materialists denied the existence of objective moral standards, claiming that environment dictates our behavior and beliefs. Such moral relativism was uncritically adopted by much of the social sciences, and it still undergirds much of modern economics, political science, psychology and sociology.

Materialists also undermined personal responsibility by asserting that human thoughts and behaviors are dictated by our biology and environment. The results can be seen in modern approaches to criminal justice, product liability, and welfare. In the materialist scheme of things, everyone is a victim and no one can be held accountable for his or her actions.

Finally, materialism spawned a virulent strain of utopianism. Thinking they

could engineer the perfect society through the application of scientific knowledge, materialist reformers advocated coercive government programs that falsely promised to create heaven on earth.

Discovery Institute's Center for the Renewal of Science and Culture seeks nothing less than the overthrow of materialism and its cultural legacies. Bringing together leading scholars from the natural sciences and those from the humanities and social sciences, the Center explores how new developments in biology, physics and cognitive science raise serious doubts about scientific materialism and have re-opened the case for a broadly theistic understanding of nature. The Center awards fellowships for original research, holds conferences, and briefs policymakers about the opportunities for life after materialism.

The Center is directed by Discovery Senior Fellow Dr. Stephen Meyer. An Associate Professor of Philosophy at Whitworth College, Dr. Meyer holds a Ph.D. in the History and Philosophy of Science from Cambridge University. He formerly worked as a geophysicist for the Atlantic Richfield Company.

The Wedge Strategy

Phase I.

Scientific Research, Writing & Publicity

Phase II.

Publicity & Opinion-making

Phase III.

Cultural Confrontation & Renewal

The Wedge Projects

Phase I. Scientific Research, Writing & Publication

Individual Research Fellowship Program

Paleontology Research program (Dr. Paul Chien et al.)

Molecular Biology Research Program (Dr. Douglas Axe et al.)

Phase II. Publicity & Opinion-making

8. Book Publicity

9. Opinion-Maker Conferences

10. Apologetics Seminars

11. Teacher Training Program

12. Op-ed Fellow
13. PBS (or other TV) Co-production
14. Publicity Materials / Publications

Phase III. Cultural Confrontation & Renewal

Academic and Scientific Challenge Conferences

Potential Legal Action for Teacher Training

Research Fellowship Program: shift to social sciences and humanities

Five Year Strategic Plan Summary

The social consequences of materialism have been devastating. As symptoms, those consequences are certainly worth treating. However, we are convinced that in order to defeat materialism, we must cut it off at its source. That source is scientific materialism. This is precisely our strategy. If we view the predominant materialistic science as a giant tree, our strategy is intended to function as a "wedge" that, while relatively small, can split the trunk when applied at its weakest points. The very beginning of this strategy, the "thin edge of the wedge," was Phillip Johnson's critique of Darwinism begun in 1991 in *Darwinism on Trial*, and continued in *Reason in the Balance* and *Defeating Darwinism by Opening Minds*. Michael Behe's highly successful *Darwin's Black Box* followed Johnson's work. We are building on this momentum, broadening the wedge with a positive scientific alternative to materialistic scientific theories, which has come to be called the theory of intelligent design (ID). Design theory promises to reverse the stifling dominance of the materialist worldview, and to replace it with a science consonant with Christian and theistic convictions.

The Wedge strategy can be divided into three distinct but interdependent phases, which are roughly but not strictly chronological. We believe that, with adequate support, we can accomplish many of the objectives of Phases I and II in the next five years (1999-2003), and begin Phase III (See "Goals/ Five Year Objectives/Activities").

Phase I: Research, Writing and Publication

Phase II: Publicity and Opinion-making

Phase III: Cultural Confrontation and Renewal

Phase I is the essential component of everything that comes afterward. Without solid scholarship, research and argument, the project would be just another attempt to

indoctrinate instead of persuade. A lesson we have learned from the history of science is that it is unnecessary to outnumber the opposing establishment. Scientific revolutions are usually staged by an initially small and relatively young group of scientists who are not blinded by the prevailing prejudices and who are able to do creative work at the pressure points, that is, on those critical issues upon which whole systems of thought hinge. So, in Phase I we are supporting vital writing and research at the sites most likely to crack the materialist edifice.

Phase II. The primary purpose of Phase II is to prepare the popular reception of our ideas. The best and truest research can languish unread and unused unless it is properly publicized. For this reason we seek to cultivate and convince influential individuals in print and broadcast media, as well as think tank leaders, scientists and academics, congressional staff, talk show hosts, college and seminary presidents and faculty, future talent and potential academic allies. Because of his long tenure in politics, journalism and public policy, Discovery President Bruce Chapman brings to the project rare knowledge and acquaintance of key op-ed writers, journalists, and political leaders. This combination of scientific and scholarly expertise and media and political connections makes the Wedge unique, and also prevents it from being "merely academic." Other activities include production of a PBS documentary on intelligent design and its implications, and popular op-ed publishing. Alongside a focus on influential opinion-makers, we also seek to build up a popular base of support among our natural constituency, namely, Christians. We will do this primarily through apologetics seminars. We intend these to encourage and equip believers with new scientific evidence's that support the faith, as well as to "popularize" our ideas in the broader culture.

Phase III. Once our research and writing have had time to mature, and the public prepared for the reception of design theory, we will move toward direct confrontation with the advocates of materialist science through challenge conferences in significant academic settings. We will also pursue possible legal assistance in response to resistance to the integration of design theory into public school science curricula. The attention, publicity, and influence of design theory should draw scientific materialists into open debate with design theorists, and we will be ready. With an added emphasis to the social sciences and humanities, we will begin to address the specific social consequences of materialism and the Darwinist theory that supports it in the sciences.

Goals

Governing Goals

To defeat scientific materialism and its destructive moral, cultural and political legacies.

To replace materialistic explanations with the theistic understanding that nature and human beings are created by God.

Five Year Goals

To see intelligent design theory as an accepted alternative in the sciences and scientific research being done from the perspective of design theory.

To see the beginning of the influence of design theory in spheres other than natural science.

To see major new debates in education, life issues, legal and personal responsibility pushed to the front of the national agenda.

Twenty Year Goals

To see intelligent design theory as the dominant perspective in science.

To see design theory application in specific fields, including molecular biology, biochemistry, paleontology, physics and cosmology in the natural sciences, psychology, ethics, politics, theology and philosophy in the humanities; to see its influence in the fine arts.

To see design theory permeate our religious, cultural, moral and political life.

Five Year Objective

1. A major public debate between design theorists and Darwinists (by 2003)
2. Thirty published books on design and its cultural implications (sex, gender issues, medicine, law, and religion)
3. One hundred scientific, academic and technical articles by our fellows
4. Significant coverage in national media:
 - Cover story on major news magazine such as Time or Newsweek
 - PBS show such as Nova treating design theory fairly
 - Regular press coverage on developments in design theory
 - Favorable op-ed pieces and columns on the design movement by 3rd party media
5. Spiritual & cultural renewal:
 - Mainline renewal movements begin to appropriate insights from design theory, and

to repudiate theologies influenced by materialism

Major Christian denomination(s) defend(s) traditional doctrine of creation & repudiate(s)

Darwinism Seminars increasingly recognize & repudiate naturalistic presuppositions

Positive uptake in public opinion polls on issues such as sexuality, abortion and belief in God

6. Ten states begin to rectify ideological imbalance in their science curricula & include design theory

7. Scientific achievements:

An active design movement in Israel, the UK and other influential countries outside the US

Ten CRSC Fellows teaching at major universities

Two universities where design theory has become the dominant view

Design becomes a key concept in the social sciences Legal reform movements base legislative proposals on design theory

Activities

(1) Research Fellowship Program (for writing and publishing)

(2) Front line research funding at the "pressure points" (e.g., Daul Chien's Chengjiang Cambrian Fossil Find in paleontology, and Doug Axe's research laboratory in molecular biology)

(3) Teacher training

(4) Academic Conferences

(5) Opinion-maker Events & Conferences

(6) Alliance-building, recruitment of future scientists and leaders, and strategic partnerships with think tanks, social advocacy groups, educational organizations and institutions, churches, religious groups, foundations and media outlets

(7) Apologetics seminars and public speaking

(8) Op-ed and popular writing

(9) Documentaries and other media productions

(10) Academic debates

(11) Fund Raising and Development

(12) General Administrative support

The Wedge Strategy Progress Summary

Books

William Dembski and Paul Nelson, two CRSC Fellows, will very soon have books published by major secular university publishers, Cambridge University Press and The University of Chicago Press, respectively. (One critiques Darwinian materialism; the other offers a powerful alternative.)

Nelson's book, *On Common Descent*, is the seventeenth book in the prestigious University of Chicago "Evolutionary Monographs" series and the first to critique neo-Darwinism. Dembski's book, *The Design Inference*, was back-ordered in June, two months prior to its release date.

These books follow hard on the heels of Michael Behe's *Darwin's Black Box* (The Free Press) which is now in paperback after nine print runs in hard cover. So far it has been translated into six foreign languages. The success of his book has led to other secular publishers such as McGraw Hill requesting future titles from us. This is a breakthrough.

InterVarsity will publish our large anthology, *Mere Creation* (based upon the *Mere Creation* conference) this fall, and Zondervan is publishing *Maker of Heaven and Earth: Three Views of the Creation-Evolution Controversy*, edited by fellows John Mark Reynolds and J.P. Moreland.

McGraw Hill solicited an expedited proposal from Meyer, Dembski and Nelson on their book *Uncommon Descent*. Finally, Discovery Fellow Ed Larson has won the Pulitzer Prize for Summer for the Gods, his retelling of the Scopes Trial, and InterVarsity has just published his co-authored attack on assisted suicide, *A Different Death*.

Academic Articles

Our fellows recently have been featured or published articles in major scientific and academic journals in *The Proceedings to the National Academy of Sciences*, *Nature*, *The Scientist*, *The American Biology Teacher*, *Biochemical and Biophysical Research Communications*, *Biochemistry*, *Philosophy and Biology*, *Faith & Philosophy*, *American Philosophical Quarterly*, *Rhetoric & Public Affairs*, *Analysis*, *Book & Culture*, *Ethics & Medicine*, *Zygon*, *Perspectives on Science and the Christian Faith*, *Religious Studies*, *Christian Scholars' Review*, *The Southern Journal*

of Philosophy, and the Journal of Psychology and Theology. Many more such articles are now in press or awaiting review at major secular journals as a result of our first round of research fellowships. Our own journal, *Origins & Design*, continues to feature scholarly contributions from CRSC Fellows and other scientists.

Television and Radio Appearances

During 1997 our fellows appeared on numerous radio programs (both Christian and secular) and five nationally televised programs, *TechnoPolitics*, *Hardball with Chris Matthews*, *Inside the Law*, *Freedom Speaks*, and *Firing Line*. The special edition of *TechnoPolitics* that we produced with PBS in November elicited such an unprecedented audience response that the producer Neil Freeman decided to air a second episode from the "out takes." His enthusiasm for our intellectual agenda helped stimulate a special edition of William F. Buckley's *Firing Line*, featuring Phillip Johnson and two of our fellows, Michael Behe and David Berlinski. At Ed Atsinger's invitation, Phil Johnson and Steve Meyer addressed Salem Communications' Talk Show Host conference in Dallas last November. As a result, Phil and Steve have been interviewed several times on Salem talk shows across the country. For example, in July Steve Meyer and Mike Behe were interviewed for two hours on the nationally broadcast radio show Janet Parshall's *America*. Canadian Public Radio (CBC) recently featured Steve Meyer on their *Tapestry* program. The episode, "God & the Scientists," has aired all across Canada. And in April, William Craig debated Oxford atheist Peter Atkins in Atlanta before a large audience (moderated by William F. Buckley), which was broadcast live via satellite link, local radio, and internet "webcast."

Newspaper and Magazine Articles

The *Firing Line* debate generated positive press coverage for our movement in, of all places, *The New York Times*, as well as a column by Bill Buckley. In addition, our fellows have published recent articles & op-eds in both the secular and Christian press, including, for example, *The Wall Street Journal*, *The New York Times*, *The Washington Times*, *National Review*, *Commentary*, *Touchstone*, *The Detroit News*, *The Boston Review*, *The Seattle Post-Intelligencer*, *Christianity Today*, *Cosmic Pursuits* and *World*. An op-ed piece by Jonathan Wells and Steve Meyer is awaiting publication in the *Washington Post*. Their article criticizes the National Academy of

Science book Teaching about Evolution for its selective and ideological presentation of scientific evidence. Similar articles are in the works.

Kilde: <http://www.antievolution.org/features/wedge.html>

9.1.2 TV-debatt med Peder A Tyvand og Dag O. Hessen, Oslo 13. januar 2010

Av Peder A. Tyvand

Biologiprofessor Dag O. Hessen skrev boken “Egoisme” sammen med sin kollega i sosialantropologi Thomas Hylland Eriksen. Etter at disse to Oslo-professorene gav ut denne boken i 1999, fikk jeg den tilsendt fra Høgskolen i Østfold med invitasjon til et debattmøte som skolen skulle arrangere. Der skulle jeg etter planen stille som innleder sammen med Dag Hessen og få anledning til å debattere hans bok og evolusjon generelt. Debatten ble avlyst, men møtet ble avholdt. Møtets innhold var enetale fra Hessen, så vidt jeg vet. Jeg var ikke til stede. Siden har jeg i ti år forgjeves prøvd å få Hessen på kornet til mediedebatt mann mot mann. Til slutt lyktes dette, nå like etter at Darwin-året 2009 er tilbakelagt uten antydning til Darwin-debatt i ledende norske media. Paradoksalt nok kommer debatten etter at den samme professor Hessen har vært ute i Morgenbladet 30.10.09 og påpekt den totale mangelen på Darwin-debatt i Darwins jubileumsår.

<http://www.morgenbladet.no/apps/pbcs.dll/article?AID=/20091030/OAKTUELT/710309918>

Jeg har akkurat nå vært i studio med Dag O. Hessen og debattert darwinisme og Intelligent Design på adventistsamfunnets TV-kanal. Riktignok skjer denne debatten ikke i et ledende medium. Men den skjer i det minste med en ledende darwinist og ikke med en av hans støyende sersjanter. Jeg er takknemlig overfor adventistenes programleder Gunnar Jørgensen som klarte å få til denne debatten mellom Hessen og meg. Det ble laget opptak til i alt fire programmer 13. januar. Opptakene fant sted på

Hessens hjemmebane, på et konferanserom på Biologisk Institutt ved Universitetet i Oslo. Disse TV-programmene skal etter planen sendes i mars.

Jeg skal ikke skryte på meg at jeg gjorde en strålende innsats i TV-opptakene. Men i ettertid ser jeg at min strategi var god. Den bestod av to grep: For det første påpekte jeg darwinistenes manglende vitenskapelighet der de henfaller til maktargumentasjon. For det andre gikk jeg offensivt ut og lanserte det jeg kaller fem dogmer for Intelligent Design (ID).

Av erfaring vet jeg at slike debatter vanligvis havner i dype hjulspor. Darwinistene bruker sitt maktspråk og får slippe unna med det. Møtelederen godtar maktspråket, og motdebattanten får problemer med å imøtegå det. Videre sier darwinisten at det ikke finnes alternativer til evolusjon. Han etterlyser en teori som kan forklare like mye, og man blir fort svar skyldig. Her er angrep det beste forsvar. Jeg startet debatten som første innleder og fikk satt en dagsorden. Den gikk ut på at jeg stod klar til å arrestere Hessen hver gang han brukte maktspråk. Og jeg fikk sagt fra om at vårt alternativ finnes, i form av fem dogmer som vi tar som vårt utgangspunkt. Disse dogmene for Intelligent Design må selvfølgelig testes grundig mot virkelighetens verden.

Debatten ble mye mer fruktbar enn det som vanligvis er tilfelle. Hessen la bånd på seg selv når det gjaldt maktspråk, og han innrømte flere av sine overtredelser. Han brukte maktspråk relativt få ganger. Dette er veldig uvanlig og veldig positivt. Videre var Hessen ganske forsiktig med å anklage oss for å mangle alternativer til evolusjon. På den måten ble debatten penset over i et sakligere spor enn det som er vanlig i slike sammenhenger. Jeg skal ikke her gå inn på debattens forløp. Jeg vil omtale mine to debattgrep som forhindret at debatten bare handlet om darwinistenes makt og hva de forlanger av sine motstandere.

Maktspråket

Mitt første debattgrep var å arrestere maktspråket. Det å bruke makt til å begrunne makt er noe av det mest uvitenskapelige man kan gjøre. Makt som begrunner makt, er velkjent i politikken. Det er slik alle totalitære regimer har operert til alle tider. Vi kjenner noe av det samme gufset i klimadebatten. Det skapes et inntrykk av bare de

forskerne som tenker som sine politikere, har “moralsk” rett til å få penger til å drive forskning. Jeg satte opp en liste over ni former for maktspråk som følger her:

- 1) Maktretorikk: Krav om underkastelse. “Bøy deg for denne ene rette lære!”
- 2) Herskertechnikker: Trusler, boikott, yrkesforbud, sensur, frykt, dårlig samvittighet, konformitetspress, suggesjon.
- 3) Kvantitet som surrogat for kvalitet: “Massevis av funn”.
- 4) En “naturvitenskapelig” konsensus: Alle hodene som tenker likt.
- 5) Bevisene er alltid der ute et sted: “Et enormt bevismateriale”
- 6) Dogmer blir utkledd som forskningsresultater.
- 7) Synd mot den hypotetisk-deduktive metoden: Hvor er darwinistenes falsifikasjonsprogram?
- 8) Karakteristikk av egen fortrefelighet (selvros).
- 9) Karakteristikk av de andres udugelighet (demonisering).

Makten som begrunner seg selv, er fryktelig selvhøytidelig og humørløs. Slik er det i politikens verden. Darwinismen har heller ingen humor på egne vegne. Humor er derfor en viktig form for motmakt. Det er viktig at vår humor også inneholder selvironi. Ingen ID-folk burde ha problemer med å innse at vi ikke forstår alt.

Disse ni formene for maktargumentasjon er her bare omtalt på stikkordsform. Jeg nevnte bare de viktigste av dem i selve debatten, og jeg la vekt på kvantitet brukt som surrogat for kvalitet (punkt 3). Hessen falt i den grøfta noen ganger, men det var oppløftende at han til dels arresterte seg selv. Hessen viste som forventet også til vitenskapens “konsensus” (punkt 4). Men han tok indirekte selvkritikk ved å påpeke politikernes misbruk av konsensus i klimadebatten. Hessen unngikk stort sett de syv andre formene for maktspråk i denne TV-debatten. Jeg planlegger å skrive Origo-artikler der jeg skal utdype disse ni formene for maktargumentasjon. Konkretiseringen går ut på at jeg vil analysere darwinistisk propaganda fra skoleverk og media.

Dogmer for Intelligent Design

Alle mennesker har dogmer. Metafysiske forutsetninger som vi møter virkeligheten med. Det er ingenting å tape på å bevisstgjøre seg sine egne dogmer og forsøke å

formulere dem. Dersom du vandrer rundt uten dogmer, betyr dette bare at disse er blitt dyttet ned i underbevisstheten, og at de befinner seg utenfor din kontroll. Det er ikke behagelig å tenke på at andre kanskje sitter kalkulerende og kontrollerer de dogmene som er blitt skreddersydd for å styre din tanke. Her følger fem dogmer som jeg har satt opp for Intelligent Design (ID).

- 1) Livet bygges ovenfra. Livets årsaker er rikere enn livet. Det trengs riktige grunnstoffer, nok energi og overført informasjon utenfra for å danne liv.
- 2) Formuleringnivået: Livet utfoldes som et resultat av formulerte oppskrifter (algoritmer, skaperplaner). En algoritme er en sekvens med instruksjoner som er kodet og satt opp i en bestemt rekkefølge. Livets algoritmer er blitt formulert i DNA-sekvenser.
- 3) Handlingsnivået: Dette er de biokjemiske livsprosessene som bygger på at algoritmenes instruksjoner (DNA-sekvensene) blir avlest i riktig rekkefølge og virkeliggjort i form av proteiner.
- 4) Alt liv er hierarkisk. Altså ordnet i rangorden. Formulering og handling utgjør to hierarkiske nivåer, hvor formulering står over handling. En levende organisme er også hierarkisk bygd opp. Det høyeste hierarkiske nivået er hele individet, deretter følger organ-nivået.
- 5) Informasjonsflyten går en vei: Fra formuleringnivå til handlingsnivå. Fra DNA til protein. Dette er genetikkens "sentrale dogme".

Det er interessant at biologene selv opererer med ett av disse dogmene og faktisk kaller det for dogme. Dogme 5: Genetikkens sentrale dogme. Vi har tillatt oss å låne dette dogmet. Men vi ser hvordan dogme 5 passer perfekt inn sammen med de fire andre genuine ID-dogmene: DNA koder for proteiner, ikke motsatt. Kommandoen går ovenfra og nedover i hierarkiet. Fra formuleringnivå til handlingsnivå. Dette passer perfekt sammen med grunntanken om at livet bygges ovenfra.

Det å bygge systemer ovenfra er slett ingen ukjent eller uakseptabel tanke i vitenskapen. Det er tvert i mot selve idealet i matematikkens verden. Aksiomene er matematikkens dogmer. Det å bevise matematiske satser (teoremer) er å sette opp algoritmer i form av beviskjeder. Handlingsnivået for disse bevisalgoritmene gir en tankemessig verifikasjon av disse teoremene som utfolder en verden av matematisk

kunnskap. Denne teoremenes verden av aksiomenes utfoldelse utgjør et lavere hierarkisk nivå enn de samme aksiomenes formuleringsnivå.

Våre fem ID-dogmer må selvsagt testes mot empiri. Men veldig mye taler for at DNA-formuleringen og den konkrete biokjemien må oppfattes som to separate hierarkiske nivåer, analogt med software og hardware i en datamaskin. Vi sier ikke at det ikke trengs flere dogmer enn disse fem, men vi ønsker å benytte så få dogmer som mulig. Vi tilstreber nemlig en størst mulig åpenhet for empiri når vi skal gå videre, med utgangspunkt i disse fem grunnleggende dogmene.

Ved å gå offensivt ut i debatten og vise til våre dogmer, fikk jeg gjort Dag O. Hessen en smule defensiv på dette punktet. Jeg viste ham en liste over fem darwinistiske dogmer, som slett ikke er sarkastisk ment fra min side. Her følger mitt forslag til darwinistiske dogmer.

- 1) Livet bygges nedenfra. Fra årsaker som er mindre kompliserte og inneholder mindre informasjon enn livet. Det kreves kun nok tid, nok energi, riktige ingredienser og riktige atmosfæriske forhold, så vil livet bli til og utvikle seg uten tilførsel av informasjon utenfra.
- 2) Naturlover + støy + tid er tilstrekkelig for liv når de ytre materielle betingelsene ligger til rette.
- 3) Alle livsformer i nåtid og fortid henger sammen i en ubrytelig kjede av naturlig avstamning fra en første urcelle.
- 4) Livsformenenes mangfold skyldes tilpasninger på grunn av det naturlige utvalg.
- 5) Livsformenenes informasjonsinnhold er bygd opp over lang tid som en kumulativ virkning av tilfeldige mutasjoner.

Dag Hessen var ikke enig i dogme 3 og leverte en motargumentasjon som var interessant, men som jeg mener er feilaktig. Dette vil jeg omtale kort nedenfor. Planen er å skrive en mer omfattende artikkel om disse spørsmålene senere.

Man kan sikkert kritisere at jeg har utelatt genetikkens sentrale dogme fra denne listen over darwinistiske dogmer. Jeg har tatt det med på vår liste over ID-dogmer, fordi jeg mener at det passer bedre inn hos oss enn på darwinistenes liste. Det var interessant at

Dag Hessen faktisk problematiserte genetikkens sentraldogme, mens han så vidt jeg oppfattet ham godkjenner påstandene 1, 2, 4 og 5 på min liste med forslag til darwinistiske dogmer. Som forventet ønsket han ikke at disse påstandene skal kalles for dogmer.

Stamtrees kontinuitet eller mangel på sådan

Det viktigste uavklarte spørsmålet i debatten med Hessen var dette med kontinuiteten fra urcellen til mennesket. Krever darwinismen en slik kontinuitet, eller gjør den det ikke? Kan man benekte kontinuiteten fra urcelle til menneske og likevel fastholde et felles stamtre? Hva betyr fossilenes såkalte mellomformer i denne sammenhengen? Hvilken betydning har eventuelle gunstige mutasjoner i denne sammenhengen? Hvilken betydning har artsbegrepet og sterilitetsbarrierene som avgrensar artsbegrepet? Hvordan kan en avstammingsrekke klatre elegant over alle sterilitetsbarrierer? Hvilken betydning kan man tillegge kvantitative sammenligninger av DNA? Beviser dette at hele stamtreet henger sammen selv om hver grein ikke nødvendigvis gjør det?

Jeg opplever at Dag Hessen opererer med et dobbelt bokholderi, hvor han samtidig både fastholder og benekter at stamtrees greiner henger sammen i ett eneste sammenhengende tre fra rot til topp. Han mener å fastholde kontinuiteten i form av felles DNA som har endret seg i mikroskopiske trinn. Samtidig benekter han kontinuiteten når han hevder at isolerte populasjoner kan utvikle seg til noe helt annet enn den arten de kom fra. At isolasjon i tid og rom kan forårsake en kløft av diskontinuitet. Jeg oppfatter denne tankegangen som en ideologisk overstyring av empirien.

Selv tror jeg ikke på noe kontinuerlig stamtre med felles utgangspunkt i en urcelle. Jeg tror mer på separate grunntyper som er blitt differensiert over tid. Jeg vil hevde at Hessen tar dobbelt feil når han argumenterer for stamtreet. Alle isolerte populasjoner må ha kontinuitet tilbake til den artspopulasjonen som de sprang ut fra. Hessens oppfatninger om diskontinuitet i denne sammenheng er dårlig underbygd. Når det gjelder DNA, så er en kvantitativ sammenligning av levende arters DNA intet bevis for en kontinuitet av levedyktige mellomformer. Hessen benekter pussig nok kontinuiteten der hvor han burde ha fastholdt den: Når det gjelder isolerte

populasjoner og deres opphav. På den annen side fastholder han kontinuiteten der hvor han burde ha tvilt på den: Når det gjelder sprangene i DNA-sammensetning fra en dyregruppe til en annen.

Videre debatt?

Jeg håper at Dag O. Hessen vil fortsette å åpne opp for fri debatt. Han har nå startet den i en liten nisjekanal som bare har noen titusener seere. Hessen er en prisbelønt popularisator og kommunikator, og han har stor inngang i statskanalen NRK.